

KERESZTÉNY KIS KÖNYVTÁR

MÜLLER LAJOS S. J.

A HÁZASSÁG

BUDAPEST

A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA

A HÁZASSÁG

IRTA

MÜLLER LAJOS S. J.

SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST

Nihil obstat.

Dr. Nicolaus Tóttössy
censor dioecesanus.

Nr. 252.

Imprimatur.

Strigonii, die 4. Februarii, 1928.

Dr. Julius Walter
vic. cap.

Imprimi potest. 251/1927. Budapestini 22. dec. 1927.
Franciscus Xav. Bíró S. J. Praep. Prov. Hungariae.

Kiadja a Szent István-Társulat.
Stephaneum nyomda és könyvkiadó r. t. Budapest.
Nyomdaigazgató : Kohl Ferenc.

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
Előszó	7
Ellenfeleink	10
Az anyagelvű bölcselek	10
A keresztény táborban	14
A házasság a természet rendjében.	
Eredete	17
Lényege	19
Célja	21
Szükségessége	23
A keresztény házasság.	
Valóságos szentség	25
Maga a szerződés a szentség	31
A házasság kiszolgáltatója, anyaga és alakja	32
A házasság kiszolgáltatója	32
A házasság anyaga és alakja	34
A házasság alanya	35
Az érvényesség feltételei	35
A megengedettség feltételei	38
A házasság szentségi hatásai	39
A házassági ügyek az Egyház joghatósága alá tartoznak	40
Mit tehet az állam?	41
Mit tehet az állam a nem keresztény házasságokra nézve?	41
1*	3

	Oldal
A házasság tulajdonságai	42
<i>Az egység</i>	42
A többférjűség	43
A többnejűség	43
A különböző neműek barátkozása	47
<i>A felbonthatatlanság</i>	50
A házasságtörés sem bontja fel a házasságot	54
A házasság felbonthatatlanságának bölcs okai	59
Jegyzet. (A protestánsok álláspontja)	63
<i>Kivételek</i>	65
Pápai felmentés	65
Ünnepélyes szerzetesi fogadalom... ..	66
<i>A Szent Pál-féle privilégium</i>	66
Előkészület a házasságra	67
Eljegyzés	67
Az eljegyzés jogi következményei	69
Az eljegyzés felbomlása	69
A jegyesek vizsgálata és kihirdetése	71
A jegyesek vizsgálata	71
Hirdetés	71
Halálveszély esetén	73
A házassági akadályokról általában	73
Kiket köteleznek az Egyház házassági törvényei?	75
A tiltó akadályok	76
A fogadalom	76
A vegyes vallás	77
A vegyes vallás akadályának történetéből	77
Miért tilos a vegyesházasság?	80
A szentség	81
A közös élet	83
A gyermek	85
A felbonthatatlanság	87
Mikor ment fel az Egyház a vegyesvallás akadályá alól?	92
Mikor érvényes a vegyesházasság?	93
Polgári rokonság	94
Egyéb tiltó körülmények	94
A bontó akadályok	95
Életkor	96

	Oldal
Képtelenség	97
Házassági kötelék	97
Valláskülönbség	99
Egyházi rend	101
Ünnepélyes fogadalom	102
Nőrablás	102
Bűntény	102
Vérrokonság... ..	105
Sógorság	108
Köztisztesség	110
Lelki rokonság... ..	111
Polgári rokonság... ..	111
A házassági akadályok alóli felmentés	111
Kinek van hatalma felmenteni?	111
Miók okokból ment fel az Egyház?	114
A felmentési taxa (díj)	115
A házassági megegyezés... ..	116
A megegyezés tulajdonságai	116
A tévedés	117
Az erőszak és félelem... ..	118
A színlelés	119
A házasságkötés formája	121
Az illetékes plébános	121
Két tanu	121
Kik kötelesek ezt a formát betartani?	122
Mikor nem kötelező az előírt forma?	123
A házasságkötés egyéb körülményei	124
Idő	124
Hely	124
A házasulandók lelki állapota... ..	125
Az eskető pap teendője... ..	125
A házasság utólagos érvényesítése	126
A házasság gyökerében való orvoslása	129
A gyermekek törvényesítése	130
Az elválás	131
A kötelék felbontása	131
Az együttélés megszüntetése... ..	131
A polgári házasság	134
A polgári válás	135

	Oldal
A házasságkötés szertartása	137
Az esketés	137
A nászmise	142

A keresztény család.

Az örök minta	148
Családalapítás	151
A házastársak egymás iránti kötelessége	154
A szeretet... ..	154
A hűség... ..	161
A kölcsönös támogatás	165
A gyermek	168
A nevelés	174

A szűzi állapot.

A szűzi állapot lényege és természete	182
A szűzi állapot kétféle alakja	185

— — —

ELŐSZÓ.

Ha az emberi társadalmat élő szervezethez hasonlítjuk, ám annak első sejtjét a családban ismerjük fel. A családból indul s fejlődik ki, a család szelleme szerint igazodik s épül fel a haza, az állam, maga az Egyház s általában minden társadalmi berendezkedés itt a földön.

A család gyökere pedig a házasság.

A házasságról, mint Istentől tervezett életállapotról s mint *Krisztustól* alapított szentségről értekezik e könyvecske, mint erkölcstani értékeink befejezője.

A tárgy fontosságáról s időszerűségéről szinte kár szót vesztegetnünk. Hiszen nincs intézmény, amelytől egyéni boldogságunk, szegény hazánk jövője, Egyházunk virágzása annyira függne, mint a házasságtól. Hozzá még összes reménységünk e mentsvára épen napjainkban a világnézeti harcok gyújtópontjában van. A polgári társadalmat végveszéllyel fenyegető szociáldemokrácia szüntelen meg-megújuló rohammal ostromolja a házasságot. Kitűnő fegyvertársra talál a hatalmasan előretörő protestantizmusban, amely

nem kívánja ugyan, miként a szociáldemokrácia a házasságot szabadszerellel helyettesíteni, de midőn a hetedik szentséget az egyszerű polgári szerződések színvonalára süllyeszti, ezzel voltaképen a szabadszerelem útját egyengeti. Sajnos, maguk az államok is az ú. n. polgári házasság létesítése által e tekintetben a protestantizmus álláspontjára helyezkedtek. A keleti egyházak közismert konzervatív hajlamuknál fogva a házasság szentségi jellegét ugyan védik, de ennek egyik Istentől rendelt folyományát, az abszolút felbonthatatlanságot szintén elvetik.

Így tehát *egyedül* a katolikus Egyház, az isteni kinyilatkoztatásnak Szentlélektől segélyezett s ellenőrzött bizományosa, tartotta fenn ép-ségben a krisztusi tant. Szent féltékenységgel, lángpallossal védi a szentségek hétágú koronáját, nevezetesen a házasság szentségi jellegét, felbonthatatlanságát, egységét s a házaselet tisztaságát. És ezzel nem csupán a családnak, hanem a hazának és az egész emberiségnek szilárd talpkövet ad, amelyre biztonságát, üdvét, boldogságát építheti.

Ezeket az eszméket *A keresztyény házasság* s a *Jegyesoktatás* című könyvecskéinkben már fejtegettük.

Most, midőn ugyanezt a témát újra feldolgozzuk, nem csupán az a célunk, hogy a *Keresztyény Kís Könyvtárban* a szentségekről megkezdett sorozatunkat befejezzük, hanem egyben tárgyunkat új megvilágításban, újabb adatokkal s pél-

dákkal bővítve bocsássuk a közönség rendelkezésére.

Eddig követett módszerünkhöz ezúttal is hűek kívánunk maradni. Lehető röviden, de mégis alaposan s kimerítően igyekszünk a házasságot hittani, erkölcsi, jogi s liturgiai szempontból megismertetni, kerülve mégis a tudományos írásmódot, amely sokakat visszariaszt e nemű könyvek olvasásától.

Ha munkánkkal csupán maréknyi földdel erősítettük azt a gátat, amely a keresztény családi szentélyt a gonoszság s tévedések pusztító, szennyes árja ellen védi, legyen áldva érte *Isten*, akinek nagyobb dicsősége minden tevékenységünk iránytűje.

ELLENFELEINK.

Mielőtt tárgyunk érdemleges kifejtéséhez hozzáfognánk, tartsunk legalább rövid seregszmlét ellenfeleink felett, miként ezt a többi szentségnél is megtettük. Az árnyékolás csak annál inkább kidomborítja a képet, az igazságot.

Van tábor, amely egy egészen ellentétes világnézet talajáról ostromolja a házasság intézményét s vannak, akik bár a keresztény névvel dicsekszenek, de e pontban sem birtokolják az egész kereszténységet.

Az anyagelvű bölcselek.

Az első csoportba számos anyagelvű tudós tartozik, akik miként az emberben csupán kifejlődött, magasabb rendű állatot látnak, úgy a nemi viszony ősmultjáról is oly képet alkotnak maguknak, amely az akkor még fejletlen, vad ember-állatnak megfelelő.

Tudós nagyképűséggel, mint a tudomány dogmáját hirdetik, hogy az emberi nem ősalápotában, miként ma is az állatoknál a nemi életnek semmi szabálya, korlátja nem volt, hanem teljes

női illetőleg férfi közösség uralkodott. Csak később vett az erősebb férfi egy-egy nőt kizárólagos tulajdonába, amiből azután lassankint a házasság jelen alakja fejlődött ki.

Ez a „bölcseiség“ nem új keletű. Már a régi görög s római költők érzékiségtől fűtött képzelőtehetségét foglalkoztatja. Már *Horatius* az ősembert rút s néma állatnak festi, aki karmaival küzd a táplálékául szolgáló makkért meg az asszonyért társai ellen. Ezeket a harcokat a létért s asszonyért később már a furkósbottal, majd végül fegyverrel folytatja. (Satir. sat. 3.) *Lucretius* is így képzei a régmúltat.

Az újkorban főleg *Hobbes* (1588—1679), majd *Rousseau* (1670—1741) tették magukévá ezeket az ókori meséket s hirdetik bizonyos igazság gyanánt. A különbség kettőjük között csupán az, hogy míg *Hobbes* kíméletlen egoistát lát az ősemberben, aki állandó csatában áll a létért s faja fenntartása érdekében, addig *Rousseau* ártatlan, szelíd lényeknek képzei az ősembereket, akik a makkot termő tölgyek árnyékában hús források közelében heverésznek a bársonyos pázsiton s élvezik a kultúramentes életet.

A legújabb kori anyagelvűek, főleg akik *Darwint* követve a fejlődést a létért való harcból s az erősebb egyedek győzelmes kiválásából magyarázzák, természetesen *Hobbesnek* mesekönyvbe illő bölcseisége felé hajlanak.

Így *Herbert Spencer* (1820—1903) nem győzi az ősi ember vad s erkölcstelen életét elég élnék

színekkel festeni. Egészen kapóra jönnek az ilyen tanok a szociáldemokráciának, mint amelyek az ő felveikkel s törekvéseikkel teljesen rokonok.

És ha kérdezzük, vajon mire alapítják a modern tudósok a hosszú tudományos lére felelesztett feltevéseiket? Többnyire „az összehasonlító történelmi módszer“ vívmányaira hivatkoznak. Felkutatják a napjainkban élő legnagyobb elhagyatottságban tengődő népecskéket, s ezeknek mély erkölcsi sülyedtségéből akarnak következtetést vonni az ősi ember életére. Ámde ki nem látja be, hogy ez épen oly merész s alaptalan okoskodás, mint ha valaki a modern léha női divatból arra következtetne, hogy régi asszonyaink teljesen ruha nélkül jártak, vagy hogy apáink épen olyan, vagy még sokkal lazább erkölcsűek voltak, mint ma némely nagyváros zülött férfivilága.

A nemi élet hajdani kommunizmusát némely tudósok abból is vélik bizonyíthatónak, mert egyes néptörzseknél állítólag az asszony kormányozza a családot (günokrácia), másutt ismét csak a női ágon számítják a leszármazást s a családi összeköttetéseket. Ebből szerintök az következik, hogy hajdanta csakis az anya volt bizonyos s ismeretes.

Nagy kérdés, hogy az erre nézve közlött történelmi s néprajzi adatok a valóságon alapulnak-e. De még ha úgy volna is, semmi esetre sem nyújtanak biztos támaszpontot a reájuk épített következtetésekre. A nők kiváltságos helyzete

egyes törzseknél teljesen más okokban is lelheti kielégítő magyarázatát, mint a nemi élet közös-ségében.

Annyi bizonyos s ezt ellenfeleink is elismerik, hogy „az őskori nőközösség (?), amely külön nemi viszonyt egyes férfi s egyes nő között ki-zárna, manapság már sehol sem található fel a világon“. (*Hellwald* br.)

Ámde ha most nincs sehol női kommuniz-mus, még kevésbbé volt meg hajdanában. Hi-szen a történelem tanúsága szerint a népek visz-szamenőleg mind erkölcsösebbek voltak s a há-zaséletről szigorúbb s tisztább felfogással bírtak, mint a kultúra által elfinomított s elpuhított iva-dékaik. Gondoljunk csak a rómaiak, görögök ősei-nek mintaszerű, tiszta családi életére.

Legújabb tudományos kutatások is arra az eredményre jutottak, hogy az emberiség leg-ősibb népei, az ú. n. törpenépek felette erkölcsös családi életet éltek. A többnejűség s a szabályo-zatlan nemi viszony teljesen ismeretlen volt előttük. A válás, főleg miután már gyermek is született, egyáltalán nem fordult elő közöttük. A hűtelen nő s rendszerint csábítója is, életével lakolt.¹

Az anyagelvű világnézet, a házasság intézmé-nyét támadó szociáldemokrácia tehát hasztalan keres magának talajt s fegyvereket a népek ős-történetében.

¹ V. ö. *Schmidt*: Die Stellung der Pygmäenvölker. (*Stuttgart*, 1910) 284 l.

A keresztény táborban.

De a kereszténység keretén belül is alig van hitigazság, intézmény, amelyet kezdettől fogva annyi eretnekség s tévely s oly hevesen ostromolt volna, mint éppen a házasság.

Már az első három keresztény században fel-támadnak ellene az ú. n. *dualisták*, akik a ros-zsat, a szenvedést külön istenségtől származtat-ták. Ezek a házasságot is, mint az emberi nyo-mor terjesztőjét s átörökítőjét, ama bizonyos go-nosz istenség számlájára írták s éppen ezért eltil-tották.

Elítélték a házasságot a *manicheusok* s *gnosztikusok*, nevezetesen ez utóbbiak egyik feleke-zete az *enkratiták* (önmegtartóztatók), akik kár-hozatosnak tartották a hús és bor élvezetét s a házaseletet. Fanatizmusukban odáig mentek, hogy még a szentmisében is csak vizet használ-tak a bor helyett.

Mindezekkel szemben a IV-ik században *Jovi-nianus* annyira felmagasztalta a házasságot, hogy azt a szűzi állapot fölé helyezte.

A katolikus Egyháztól elszakadt keleti egy-házak (görögök, románok, szerbek, oroszok stb.) azt tanítják, hogy a házasságtörés esetén a há-zasság felbontható.

De leggyökeresebben a XVI-ik század refor-mátorai forgatták fel a keresztény házasság in-tézményét.

Luther Márton: a) megtagadta a házasság

szentségi jellegét s azt tisztán csak polgári szerződésnek minősítette.

„Tudd meg — olvassuk egyik beszédében —, hogy a házasság csak külső, testi dolog, mint más világi cselekedet. Amint pogánnyal, zsidóval, cretnekkal ennem, innom, aludnom, járnom, beszélnem, kereskednem szabad, épen úgy házasságra is léphetek vele s abban maradhatok. Ne törődjél azokkal a bolond törvényekkel, amelyek ezt eltiltják.“

Épen ezért: *b)* tagadta, hogy a házassági ügyek az egyházi hatóság s bíróság alá tartoznak.

Tanította *c)* hogy az egyidejű többnejűség nem ellenkezik az isteni törvénnyel. Jómaga *Fülpönek*, a hesseni grófnak egy második feleséget is engedett, hogy így őt tanának megnyerje;

d) hogy nem csupán a házasságtörés, hanem számos más ok is elegendő a házasság felbontására;

e) hogy a házasság a szüzi állapotot messze felülmulja, miért is hirdette, hogy a papi rend s az ünnepélyes tisztasági fogadalom ellenére is lehet érvényes házasságot kötni. Erre mindjárt maga adott nem épen épületes példát: egy fogadalmához hűtelen apácát, a *nimbscheni* cisztercita női kolostorból megszökött *Bora Katalint* véve feleségül.

Kálvin átvette ezt a tant s azt állítja, hogy „a házasság époly kevéssé szentség, mint a földmívelés vagy a cipésmesterség“.

Melanchton, mint annyi más kérdésben, itt is ingadozik.

Vannak azután protestáns felekezetek, mint a *keresztésigméllők* s az 1830-ban keletkezett *mormonok*, akik a többnejűséget gyakorlatban is elfogadták.

A XIX. század több jogtudósa az ú. n. *aulikusok* azt állítják, hogy a házasságban a szentség s a szerződés két különböző dolog. A házasság --- szerintük --- mint elsősorban szerződés, a világi hatalom joghatósága alá tartozik. Ha az Egyház házassági ügyekben bíraskodik avagy házassági akadályokat állít fel, ez *vagy* jogbitorlás, *vagy* pedig a világi hatalom hallgatag beleegyezésével történhetik.

Körülbelül ezen az állásponton van az ú. n. *polgári házasság* is.

A *modernisták* szerint a házasságot voltaképpen csak a skolasztikusok avatták szentséggé, miután a szentségekről s a kegyelemről szóló tan kellően tisztázva volt.

Mind e zavaros hullámok közül szilárdan, a maga változatlan, puritán egyszerűségében s fenségében emelkedik ki a katolikus Egyház házassági tana, intézménye, amelyet a következőkben óhajtunk bővebben megismertetni.

A HÁZASSÁG A TERMÉSZET RENDJÉBEN.

Eredete.

„Szeretet az *Isten*“ (Jn. I. 4. 16.), mondja az apostol s azért minden munkája ezt a jelleget viseli.

Belső élete szeretet, külső tevékenysége pedig ennek a belső szeretetnek kisugárzása. Nyilvánvaló ez abban a módon, ahogyan az emberi nemet fenntartja s megsokasítja. Létrehozhatta volna valamennyi embert úgy, ahogy ezt az első emberpárral tévé, vagy találhatott volna számtalan más módot a földkerekség benépesítésére. Ő az embert más két embertársától akarta származtatni. Keresztülviszi az ő szeretetsugallta gondolatát az egész vonalon. Eszméjét, mintáját látjuk az ember létrehozásának már a teljes *Szentháromságban*. Ott is megtaláljuk az *Atyát*, minden atyaság örök ideálját, aki végtelen ismeretében önmagával egylényegű *Fiút* szül, közölve azzal isteni természetének teljét. E két isteni személy egymáshoz való végtelen, örök szerelme sugározza a *Szentlelket*, aki az istenséget

valóságos családdá teszi, betöltve annak belső életkörét.

Ez a nagyszerű terv vonul keresztül az emberi nem családjának kiépítésében is.

Ha Isten nem ezt a tervet választja, akkor teljesen felesleges lett volna a kétféle nem az emberek között. Akkor nem volna édesapa, édesanya, testvér, nővér, hitves, jegyes, rokon. Ki méri meg, mennyi szeretet s mennyi boldogság van felhalmozva mindeme szent viszonyban? Mily rideg, üres és sívár volna a földi élet, ha ezek a szent viszonyok nem ragyognák be, nem édesítenék, vigasztalnak!

Tehát „teremté Isten az embert az ő képére . . . férfiúvá és asszonnyá teremté őket“. (Gen. 1. 27.)

Szerelmet gyulasztott ki szívükben egymás iránt, amely olyannyira összeforrasztja őket, hogy „lesznek ketten egy testben“. (Gen. 2. 24.) „És megáldá őket Isten és mondá: Növekedjete és sokasodjatok és töltsétek be a földet . . .“ (Gen. 1. 28.)

Ime a házasság eredete, természete, célja, ahogy azt az emberinem legrégebbi okmányai, a Szentírások elénk adják. Látjuk belőlük, hogy a házasság Isten gondolata szerint két egyénnek: egy férfinak s egy asszonynak osztatlan, felbonthatatlan életközössége gyermeknemzés és nevelés céljából. Osztatlan s felbonthatatlan, mert a szeretet létesíti és pedig oly és akkora szeretet, amely *Isten* szándéka szerint két személyt egy testté olvaszt össze. Célja pedig ez

életközösségnek a gyermek, amire világosan rá-
utal a kettős nem, a férfi s nő teremtese s a reá-
juk adott isteni áldás: „Növekedjete és soka-
sodjatok és töltsétek be a földet...”

A házasságnak ez a kristálytisza eszméje, fo-
galma ugyan azokban a mostoha ezredévekben,
amelyeket a bűn hozott a világra, mindinkább
elhomályosodott. Minél távolabb jutott a paradi-
csomból kiűzött ember ősi otthonától, annál
messzebbre esett a tiszta szeretetétől s igaz bol-
dagságtól. Főkép a család züllése, bomlása
okozta ezt. Isten már csak torzképét szemlélheté
annak, amit oly szépnek s magasztosnak alko-
tott. A család, a házasság eredeti képe szinte
már feledésbe ment. „Kezdetben nem úgy volt”
(Mt. 19. 8.), mondja *Krisztus*. Reá várt a fel-
adat, hogy *Isten* eredeti művét visszaállítsa, sőt
szebbé, magasztosabbá tegye, mint aminő az
kezdetben volt.

Lényege.

A házasság valóságos szerződés, amelyet a
férfi s nő kötnek a házasság Istentől kitűzött s
megállapított céljainak megvalósítására. Ámde,
ha a házasság igazi szerződés is, ne gondoljunk
holmi világi, profán szerződésekre, aminők az
adás-vevés stb. Mert a házasság:

a) *vallásos szerződés*. Hiszen célja szent s val-
lásos, t. i. fenntartani s szaporítani az emberi
nemet, amelynek hivatása *Istent* dicsérni, tisz-
telti s szolgálni itt a földön s egykor benépesí-

teni az eget üdvözültekkel. Mióta ember él a földön, mindig tudatában volt annak, hogy a házasság a lelkiismeretbe mélyen bevágó vallási ügy. Miért is minden nép *Isten* különös áldását kérte a házasságra s vallásos szertartások között kötötte azt meg. Maguk a protestánsok hitelveik ellenére sem tudnak erről a meggyőződésről lemondani; ők is imaházaikba mennek a házassági szerződés megkötésére s lelkészeik imáját, áldását kérik arra.

De még sok egyébben is eltér a házasság a világi szerződésektől. Nevezetesen:

b) itt nem földi, anyagi dolgok a szerződés tárgya, anyaga, hanem maguk a szerződő felek, tulajdon személyei;

c) a házasság célját s feltételeit nem a szerződő felek szabják meg, hanem az isteni s emberi törvények és a felek ezeken nem változtathatnak;

d) míg a többi szerződést, amint szabadon kötötték, rendesen közös akarattal szabadon fel is bonthatják, addig a házasságot, hár szabadon kötik, de nem lehet többé felbontani;

e) a házasság szent szerződésének sok oly hatása van, aminővel semmiféle világi szerződés sem dicsekedhetik, pl. rokonságot létesít stb.;

f) a házasság szent s vallásos szerződés lévén, az Egyház joghatósága alá tartozik; de azért, mint valamennyi jogi viszonynak alapja, az államra nézve is a lehető legfontosabb intézmény.

Célja.

A cél pedig, amelyért *Isten* a házasságot alapította, elsősorban a földnek s a mennyország-
nak benépesítése, tehát a gyermekek nemzése s
oly nevelése, hogy azok földi s örök boldogságra
jussanak.

Minthogy tehát a házasságnak *Istentől* kitű-
zött első s legfőbb célja a gyermek, ugyanezért
a természetnek megmásíthatatlan törvénye kö-
veteli, hogy valahányszor a házasok nemi vi-
szonyba lépnek, a teremő *Isten* kezét meg ne
kössék. Azért nem csupán a magzatelhajtás
égbekiáltó bűn — mert megöli a fejlődő életet s
kizárja örökre az égből az áteredő bűnben levő
lelket —, hanem súlyos bűn mindennemű ú. n.
„védekezés“, „óvakodás“ is.

A házasságnak ugyancsak lényeges, de má-
sodrendű célja a kölcsönös kiegészítés s támo-
gatás testi s lelki tekintetben.

A férfiúi s női jellem, természet úgy van *Isten-*
től megalkotva, hogy egymással mintegy kiegé-
szítve érzi magát s épen azért egymáshoz ösz-
tönszerűleg vonzódik. A férfi, akit az élet a nyil-
vánosság küzdőterére hív, érzi, hogy szüksége
van a nőre, aki őt ápolja, gondozza, vigasztalja
s vidámita. A nő pedig feltétlenül szükségét érzi
a támasznak, a tanácsnak, a védelemnek. Érzi,
hogy ő csak *segítőtárs Istennel* örök végzése
szerint. (V. ö. Gen. 2. 18.) Így volt ez kezdetől
fogva s így marad örökké. A rózsából sohasem

lesz liliom, a nőből sohasem lesz férfi, bármit fecsegjenek a túlzó feministák s szociáldemokraták.

Ugyancsak másodrendű cél a házasságban az ember ösztönösségének, nemi életének szabályozása, a bűnbeesés óta a vétekre ingerlő vágy csillapítása s ekként az erkölcsös élet megkönnyítése. „Ha magukat meg nem tartóztatják — mond az apostol —, házasodjanak meg; mert jobb megházasodni, mint égni.” (Kor. I. 7. 9.)

Minthogy pedig a házasságnak másodrendű céljai ugyancsak lényegesek s a Teremtőtől tervezettek, azért érvényes és megengedett a házasság, ha a felek, nem ugyan egymásra való jogukról — mert ez a házasság lényegéhez tartozik —, hanem e jog *gyakorlatáról* már eleve önként lemondanak s csupán mint testvérek óhajtanak egymással élni. Az ilyen házasság azonban, amely a nemi érintkezést kikapcsolja, csupán tökéletes egyéneknek s magasabb indító okból ajánlható. Ily házasságban élt *Szűz Mária Szent Józseffel*. Bár mindketten holtig szűzek, de mégis igazi házasságban éltek, miként ezt *Szent Ágoston* szépen kifejti. Hasonlóképp tett több szent is, mint *Szent Henrik* császár, aki halálos ágyán hitvesét, *Kunigundát* szűzen adta vissza rokonainak. *Szent Henrik* példáját követte unokaöccse, *Szent Imre* magyar királyi herceg, *Szent Istvánunk* fia, aki ugyancsak hitvese beleegyezésével szűzen élt a házasságban egészen tragikus haláláig.

A házasságnak felsorolt céljai, amelyek a természet törvényében gyökereznek, máris követelik, hogy a házasság egy és *felbonthatatlan* legyen, vagyis egy férfi s egy nő között létesüljön s pedig az *egész élet tartamára*. Mózes és Krisztus tanúsága szerint ez kezdetben így volt. Ilyen *Istennek* eredeti terve szerint *minden* házasság, tehát nem csupán a keresztényeké, hanem a zsidóké s pogányoké is. Amíg azonban a nem-keresztény házasság egysége és felbonthatatlansága nem oly feltétlen, hogy kivételt egyáltalán ne engedne, addig a keresztény házasság, amelyet *Krisztus* szentségi méltóságra emelt, épen ezért minden körülmények között, szükségképen egy és felbonthatatlan. Erről azonban alább még bővebben szólunk.

Szükségessége.

Minthogy a házasság az emberi nem fennmaradásának s terjedésének a Teremtő által rendelt eszköze, azért azt általában véve szükségesnek, természet törvénynek kell állítanunk.

Minden embernek van tehát joga s legtöbbnyire hajlama, ösztöne is magára venni a házasság szent igáját. Mindebből azonban távolról sem következik, hogy ezt a jogát feltétlenül használnia is kell. *Isten* senkire sem akart oly törvényt szabni, amelynek teljesítése reá nézve esetleg lehetetlen, avagy túlnehéz, vagy pedig őt magasabbra való törekvésében akadályozza.

A nemi önmegtartóztatás, a tökéletes tisztaság a testi s lelki épségre egyáltalán nem káros és

ha főképp erényből, ideális célokra való törekvésből történik, *Isten* előtt kedves és érdemdús állapot. E tárgynak azonban külön fejezetet szántunk.

Bár nincs általános törvény, amely egyeseket házasságra kényszerít, mindazonáltal ez némely esetben kötelezővé válhat. Nevezetesen házasságra kell lépnie annak,

a) aki heves kísértéseit másként legyőzni nem tudná (?);

b) aki mással jegyet váltott, miként ezt alább tárgyalni fogjuk;

c) aki a másnak okozott kárt egyébként jóvá nem teheti.

A KERESZTÉNY HÁZASSÁG.

Valóságos szentség.

Az Üdvözítő mindig különös kegyelettel, szeretettel viseltetett a család iránt. Jómaga is nem rózsabokorban akart a világra jönni, hanem anyától születni, egy forrón szeretett anya kebeléről táplálkozni, egy szűzies hitves atyai gyengédségét s oltalmát élvezni. Harminc hosszú éven át gyermeki kötelmeit a lehető leghívebben teljesíti. Megszenteli jelenlétével a menyegzőt s első nagyszerű csodájával tünteti azt ki s teszi örvendetessé. Keblére öleli, megáldja a gyermeket s több esetben feltámasztja azt, hogy a gyászba, búbanatba merült szülőt megvigasztalja. És miközben a keresztfán oly isteni fenséggel szenved s emberi közös sorsunkat, a halált velünk megosztani készül, megint csak mintegy előnyomul benne a fiú, a hálás gyermek: anyja sorsáról gondoskodik. Feltámadása után is először édesanyjához repül, hogy annak könnyeit letörölje, bánatos szívét megörvendeztesse.

Mindez máris sejteti, hogy az a *Krisztus*, aki minden életállapotról szentségek alapítása által

oly bőkezűen gondoskodott, a családot, illetőleg annak létesítőjét, a házasságot sem hagyta dús kegyelemforrás nélkül.

Szükségessé tette ezt a házasságnak oly fenséges rendeltetése. A házások hivatása s kötelessége ugyanis *Isten* eleven képmásait, kiket maga teremtett, felnevelni, *Krisztus* tagjait a tökéletességre vezérelni, a *Szentlélek* élő templomait az erények díszeivel ékesíteni. Szükségessé teszi a különös kegyelmi támogatást azok a bizony nem kis terhek, amelyeket a házások *Isten* dicsőségére, az ő iránta való szeretetből magukra vállálnak. A házaselet ugyanis — tekintve főleg annak egységét s felbonthatatlanságát — nem csekély áldozatokkal jár. Az állandó szeretet, gyengédség, hűség, türelem, főképp a balsors napjaiban — egy hosszú életen át — egészen a sírig, bezzeg ugyancsak kipróbálhatják a gyenge, törékeny, állhatatlan ember erőit. Nagyon is méltányos volt tehát, hogy *Isten* különös szentséggel támogassa azokat, akik a házasság nehéz feladatainak megoldására vállalkoznak.

És valóban a katolikus Egyház hitágazata, hogy *Krisztus* azt a szent intézményt, amelyet maga *Isten* a paradicsomban már megalapított, szentségi méltóságra emelte. A trienti szentsinat főleg *Lutherrel* szemben ünnepélyesen kihirdeti: „Ha valaki azt mondja, hogy a házasság nem igazán és tulajdonképen az evangéliumi törvény hét szentségének egyike, amelyet *Krisztus* szerzett, hanem emberek találmanya, amely-

ben malasztot nem nyerünk, az legyen kiközösítve“. Mit jelent ez? Ez a hitágazat azt akarja mondani, hogy valahányszor a keresztények az Egyháztól megszabott feltételek mellett szent házassági szerződésüket megkötik, ezáltal *Krisztus* rendelése folytán a megszentelő malasztban növekednek és segítő kegyelmeket kapnak egész házaseletükre, hogy állapotuk kötelességeit híven s üdvösen tudják betölteni.

A házassági szentség mivoltára céloz *Szent Pál* apostol az efezusiakhoz írt levelében (5. 22 - -32.), midőn a férfi s nő közötti házasságot azzal a szent s kegyelemmel teljes friggyel hasonlítja össze, amelyet *Krisztus* kötött Anyaszentegyházával. „Nagy titok ez“ — fejezi be a nemzetek apostola a fenséges párhuzamot —, „én pedig *Krisztusra* és az Anyaszentegyházra nézve mondom.“

Ha „nagy titok“ a házasság, bizonyára azért az, mert a keresztények között kötött házasság-szerződés külső jelei nagy kegyelmek kiáradását leplezik és eszközlik. Mindez bizonyval csakis *Krisztus* érdemeiből s rendeléséből eredhet. A Szentírásból meríthető bizonyítékok homályát s hézagosságát hőségesen kipótolja az Egyház legrégebbi gyakorlata és hagyománya.

Már a *katakombákban* találunk nyomokra, amelyekből keresztény őseinknek a házasságot illető felfogására s hitére méltán következtethetünk.

Ilyenek pl. azok az aranypoharak, amelyek a

legkiválóbb régészek, mint Kraus, Garrucci és Rossi tanúsága szerint már a III-ik század végén és a IV-ik század elején készültek s lakodalmak alkalmával voltak használatban.

Az egyikén pl. jegyespár van ábrázolva, amint a közrefogott oltár felett egymásnak kezét ad. Az oltáron valami karikát veszünk észre, ez bizonyára a jegygyűrű és felette egy koszorút, amelyet a menyasszonyok szoktak viselni. A pohár ezt a felírást viseli: „Vivatis in Deo!” (Éljetek Istenben!)

A másik poháron nincs sem oltár, sem gyűrű, sem koszorú, hanem a jegyesek között, fejük felett egy *Krisztus*-monogram (Krisztus nevének kezdőbetűi) látható, amely kétséggkívül *Krisztusnak* avagy helyettesének, a papnak áldását jelképezi. A menyasszonytól jobbra valami tekercsfélét vehetünk észre, amely valószínűleg a házasságszerződés okmányát jelenti. A felírás pedig a poháron ez: Martura Epectete vivatis. (Martura Epectete éljete.)

Ha ezeket a képeket egybevetjük a Szentírás fennidézett szavaival, amelyek a házasságot Krisztusban s Egyházában nagy titoknak mondják, nemkülönben *Szent Pál* igéivel, amelyek szerint a híveknek az Úrban kell házasodniok (Kor. I. 7. 39.), szinte lehetetlen észre nem vennünk, hogy keresztény őseink a házasságról minő hitet vallottak.

Tudták ők jól, hogy a keresztény házasság titokzatos vonatkozásban van *Krisztusnak* az ő

jegyesehez, Egyházához való viszonyához. Tudták, hogy a házasságot az Egyház színe előtt kell kötniök s kegyelemforrásnak tekinteniök, amely őket arra képesíti, hogy tiszta, szent, hűséges házasszonyuk által *Krisztusnak* az ő Egyházával való belső egyesülését jelképezzék.

Vannak aztán más ily emlékek is a keresztény őskorból: emlékpénzek, gyűrűkbe foglalt kövek, szekrények női ékszerekkel, csattokkal, amelyek ugyanezt tanúsítják. Azon az arany emlékérmén, amelyet *Marcián* császár és *Szent Pulchéria* házassága alkalmával vertek, tisztán szemlélhetjük a fénysugaraktól körülvelt jegyesek kézfogását, miközben *Krisztus* egyik kezét *Marcián*, másikat *Szent Pulchéria* vállán tartja. A felírás pedig a következő: *Felicitur nuptiis* (nuptis). Magyarul: a szerencsésen házasultaknak (emlékére).

Bizonyos szekrényen, amely a házasságkötésre vonatkozó dolgokat tartalmazta, ezt a felírást alkalmazták: *Secunde et Projecta vivatis in Christo*. (Secundus és Projecta éljetez Krisztusban.)

A katakombák síriratai között ilyeneket s ezekhez hasonlókat találunk: „a legjobb férjnek”; „a leghívebb, a legszendébb, a tiszta, a szent feleségnek”; „Krisztusban szeretett házastársak”; „a feleségnek, aki mint hívő (keresztény), sohasem egyenetlenkedett” (férjével).

Caterviusnak és *Severinának* *Talentinumban* feltalált koporsóján ez olvasható: „Kiket méltó

párul kötött az édes házassággal együvé a mindenható Isten, a sír megőrzi őket a késő utókor-
nak. *Catervius*, a veled összekötött *Severina* ör-
vend, feltámadtok a megdicsőült *Krisztushoz*
hasonlóan, mint boldogok“. Mindezeket össze-
gezve nyilván kitűnik, hogy keresztény őseink a
házasságban szent dolgot láttak, amelyet *Isten*
rendelt, *Krisztus* kegyelemmel gazdagít, amely
a házassokat képesekké teszi állapotbeli köteles-
ségek hív teljesítésére.

A Szentatyák közül ez ügyben csak *Szent Ágostonra* hivatkozunk. Ő így ír: „A házasság
üdvös voltát úgy az összes nemzetekre, mint
minden emberre nézve a nemzésben s a tiszta-
sághoz való hűségben találjuk. Ami pedig *Isten*
népét (a keresztényeket) illeti, a házasság *szen-
tségi voltában is*, amelynél fogva nem szabad
még az elbocsátó levéllel elűzött nőt sem elvenni
addig, míg férje él. Ezek tehát a házasság jó ol-
dalai s ezek folytán jó a házasság. Jók a gyer-
mekek, a hit, a szentség“.

A már *Krisztus* utáni V-ik században elsza-
kadt felekezetek valamennyien magukkal vitték
az Egyháznak hét szentségről szóló tanát és mi-
dőn *Luther* és *Kalvin* vakmerő elbizakodottság-
gal hozzáfogtak a reformáláshoz, a házasságot
az egész kereszténységben, mint apostoli hagyo-
mányt a szentségek között találták. Midőn a
XVI-ik század eretnekvezérei a görög szakadá-
rokkal fegyverbarátságot s egyesülést kerestek,
Jeremiás szakadár-patriárka visszaírt nekik,

hogy a hét szentség s nevezetesen a házasság azok közül való, amiket *Krisztustól* s apostolaitól vettünk át. Ugyanezt tanítják a keletiek különböző zsinatai, amelyeket az új hitágazatokat koholó *Lucaris Cyrill* ellen tartottak.

Maga a szerződés a szentség.

Midőn az előzőkben kifejtettük, hogy a házasság mivolta, lényege a *szerződés*, ezt kivétel nélkül *minden* érvényes s így a nemkeresztény házasságra is értettük. A különbség a keresztények s a nemkeresztények házassága között az, hogy a keresztény házassági szerződést *Krisztus* isteni hatalmával szentségi méltóságra emelte. Tehát maga a szerződés a szentség s így e kettő egymástól teljességgel elválaszthatatlan.

Főleg *IX. Pius* és *XIII. Leó* pápák döntései óta efelett katolikus már nem kételkedik s nem vitatkozik. Az új törvénykönyv is határozottan kijelenti ezt.

IX. Pius pápa 1852 szeptember 19-én így ír a szárd királynak, *Viktor Emanuelnek*: „Hitágazat, hogy a mi Urunk *Jézus Krisztus* a házasságot a szentség méltóságára emelte és a *katholikus Egyház tana*, hogy a szentség nem valami mellékes adaléka a szerződésnek, hanem a házasság lényeges része ugyannyira, hogy a keresztény jegyesek egybekelése nem törvényes, ha nem a házasság szentségében történik, amely nélkül csak puszta ágyasság létezik...”

Ugyanő 1852 szeptember 22-én így nyilatko-

zik. „Nincsen katolikus ember, aki ne tudná, vagy ne tudhatná, hogy a házasság igazán és a szó legneimesebb értelmében egyike az Újszövetség hét szentségének, amelyet *Krisztus* rendelt; és azért a hívek között nem lehetséges házasság anélkül, hogy egyszersmind szentség ne volna. Epen azért bármely más összeköttetés keresztény férfi és nő között a házasságon kívül, akárminemű polgári törvényen alapuljon, semmi más, mint megvetésreméltó veszedelmes ágyasság, amelytől az Egyház a legnagyobb utálattal fordul el: ennél fogva a házassági szerződéstől a szentséget különválasztani sohasem lehet.“

XIII. Leó pápa csak megerősíti elődjének tanítását. 1880 február 10-én többek közt így ír: „Mert *Krisztus* Urunk a szentség méltóságával kibővítette a házasságot, maga a szerződés a szentség, *ha jogosan jött létre*“.

Krisztus helytartóinak e nyilatkozatai, mint erre még többször rámutatunk, a gyakorlati életre nézve is rendkívüli jelentőségűek.

A házasság kiszolgáltatója, anyaga és alakja.

A házasság kiszolgáltatója.

Abból, amit a házasság igazi természetéről elmondottunk, következtetést vonhatunk elsősorban e szentség kiszolgáltatójára.

Minthogy a házasság valóságos szerződés, annak létesítői s így kiszolgáltatói maguk a

szerződő felek vagyis a házasulandók. Voltaképpen egyik a másiknak szolgáltatja ki a szentséget. Ez a tétel, amely a hit- s egyház-jogtudósok között mindig általánosabb volt, főleg *IX. Pius* és *XIII. Leó* idézett nyilatkozatai után keresztény igazságnak mondható. Magának az Egyháznak gyakorlata is világosan bizonyítja ezt. Hiszen hosszú időközön át az Egyház az ú. n. *klandesztin* vagyis nempap előtt kötött házasságokat érvényeseknek ismerte el, sőt, mint alább látni fogjuk, ma is lehet bizonyos körülmények között pap nélkül érvényes házasságot kötni. Hajdanában a második s további házasságokat, amelyekkel Egyházunk sohasem rokonszenvezett, nem is volt szabad megáldani, jóllehet azok érvényében s megengedett voltában senki sem kételkedett. Hasonlóképpen, ha az Egyház valamely titkos akadályt, amely a házasságot érvényteleníti, utólag elmozdít, a felek kötelesek ugyan házassági beleegyezésüket megújítani s így a házasságot titkon megkötni, de a pap elé járulni nem tartoznak.

Végül Egyházunk a protestánsoknak egymás közötti s a nemkeresztyenekkel kötött házasságát érvényesnek ismeri el, jóllehet ott semmiféle igazi pap közre nem működik.

De azért az oly házasságok kötésénél, ahol legalább is az egyik fél katolikus, az illetékes katolikus papnak, mint tanunak közbenjötte lényeges kellék, oly annyira, hogy nélküle *rendes körülmények között* érvényes házasság nem köt-

hető. Ugyanis minden hatalom a saját hatáskörébe tartozó szerződések érvényét bizonyos feltételektől teheti függővé. Így pl. a kiskorúak szerződésai, végrendeletek stb. bizonyos formák, ságok be nem tartása esetén az állam előtt semmiek. Az Egyház nagybölcsen a házasságnak, mint a saját hatáskörébe eső szerződésnek érvényét az illetékes lelkész s még két más egyén tanuskodásától tette függővé.

A keresztény házásoknak tehát az esküvőkor már csak azért is a kegyelem állapotában kell lenniök, nehogy a szentséget méltatlanul szolgáltatta ki, szentségtörés bűnébe essenek.

A házasság anyaga és alakja.

Ha a házasság valóságos szerződés, ám akkor mint szentségnek is a meghatározandó s meghatározó elemét — az egyházi nyelven — *anyagát* s *alakját* a szerződés lebonyolításában kell keresnünk.

Minden szerződésben van valami tárgy (dolog vagy jog), amelyről az egyik fél lemondani kész, amelyet felajánl, a másik fél pedig azt elfogadja. Az elfogadás által válik az ügy befejezetté, a szerződés megkötötté. A dolog, a jog felajánlása mondhatnók a szerződés anyaga, az elfogadás pedig az alakja. Alkalmazzuk most már ezt a házasságra.

A házasságban a dolog, a jog, a házasulandók teste s egész *személye*, amelyet egymásnak a házasság szent céljaira felajánlanak. Ez a megaján-

lás mindkét részről a szentség anyaga; a kölcsönös elfogadás pedig a szentség alakja. Ez a megajánlás illetőleg elfogadás szavakkal, avagy ezeket helyettesítő kifejező cselekedetekkel, pl. kézfogással történhetik.

Igy tanít már *Aquinói Szent Tamás* is: „A házasság szentségének alakját — úgymond — ama szavak alkotják, amelyek által a felek a házassági beleegyezést kifejezik, nem pedig a papi áldás, ami csak valami szentelményféle“.

A házasság alanya.

Az érvényesség feltételei.

Vannak kellékek, amelyek feltétlenül szükségesek, hogy a szentség létrejöjjön, érvényes legyen. Ezek a következők:

a) A dolog természetéből következik, hogy a szentség felvevőinek *különböző neműeknek* kell lenniök. Nem szabadna ezt figyelmen kívül hagyni akkor sem, ha a felek a hitvesi jog gyakorlatától eltekintenének, mert a házasság másodlagos céljai is, a kölcsönös kiegészülés és támogatás is a nemek különbségén alapulnak.

A modern homoszexuális törekvések tehát a természet törvénnyel homlokegyenest ellenkeznek s az emberiség testi-lelki egészségének romlására törnek.

b) A házasság *szentségének* felvételéhez továbbá mulhatatlanul szükséges, hogy a házasu-

landók érvényesen legyenek *megkeresztelve*. Hiszen a keresztség teszi a lelket képessé a többi szentség elfogadására.

A nemkeresztényeknek a természet törvénye szerint kötött házassága ugyan érvényes és erkölcsös, de nem szentség. Amint azonban megkeresztelkednek, e pillanattól kezdve viszonyuk, amely immár *Krisztus* s Egyháza szent szövetségét jelképezni képes, szentségi méltóságra emelkedik. E házasság tehát a kölcsönös beleegyezés megújítására, megáldásra nem szorul, sőt felmentésre sem, ha a felek között *csupán* egyházi akadály forogna fenn.

Ha a nemkeresztény házaspárból csak az egyik keresztelkedik meg, avagy keresztény egyén pápai felmentéssel nemkereszténnyel kel egybe, felmerül a kérdés, vajjon e frigy szentségi jellegű-e, vagy sem. A nemkeresztény félre nézve bizonyára nem az. De vajjon a keresztény félre nézve szentség-e, erős vita tárgya a keresztény tudósok között.

Véleményünk szerint a keresztény, aki törvényesen kel egybe nemkereszténnyel, valóságos szentséget fogad. Hiszen, mint a keresztségnél látjuk, a szentséget nem kell szükségképen kereszténytől fogadnunk. Másrészt a keresztény félben nincs semmi akadály annak, hogy a szentség hatásait kifejtsen. Az ősi Egyház, amelyben az effajta frigyek szinte napirenden voltak, soha semmi jelét sem adta annak, hogy azt a keresztény félre nézve szentségnek nem tartja. Vé-

göl, mintha *Szent Pál* is mellettünk bizonyítana, mikor azt mondja: „a hitetlen férfi megszenteltetik a hívő asszony által és a hitetlen asszony megszenteltetik a hívő férfiú által; különben a ti fiaitok tisztátalanok volnának, most pedig szentek“. (Kor. I. 7. 14.) Viszont azok, miként a híres *Sanchcz* és számos mások, akik a nemkereszténnyel kötött házasságot a keresztényre nézve sem tartják szentségnek, így érvelnek: „a házasságnak — mint szerződésnek — a jogelv szerint nem szabad *sántítania*“, vagyis mindakét félre nézve ugyanazzal a jelleggel, hatással, következményekkel kell bírnia. Ha tehát a házasság nem szentség a nemkeresztény fél számára, akkor a keresztény fél számára sem az, annál is kevésbé, mert a nemkeresztény fél a házasságot nem tartja felbonthatatlannak. Valóban ez nem megvetendő, de talán — miként fennebb láttuk — nem is megcáfolhatatlan bizonyíték.

c) A házasulandóknak ezenkívül „*törvényeseknek*“, vagyis a házasságkötésre képeseknek kell lenniök. Hogy kik nem ilyenek, hőven elmondjuk, midőn majd az akadályokról tárgyalunk.

d) Végül a házasságkötéshez is, mint minden más szentség felvételéhez *szándék* kell „azt tenni, amit az Egyház cselekszik“, vagyis oly módon lépni házasságra, ahogy ez *Krisztus* Egyházában szokásos. Ez általában megvan még a protestánsokban is. Ez a szándék a házasság felvételénél annál is szükségesebb, mert a házasság *szerződés*. Már pedig a szerződésben a sza-

bad s kifejezett beleegyezés s így a szándék, a *leglényegesebb* kellék.

Nem volna meg ez a szándék, abban, akinek a vállalt kötelezettségről pl. a nemi életéről fogalma sem volna. De hiányzik a kellő szándék abból is, aki kifejezetten csak amolyan próbaházasságot akar kötni, amelyet később tetszése szerint felbonthat.

A megengedettség feltételei.

Hogy a házasságkötés ne csak érvényes, hanem megengedett is legyen, szükséges,

a) hogy ne forogjon fenn valamely *tiltó* akadály, aminőket Egyházunk a hívek nagyobblelki javára felállít. Ezeket alább még meg fogjuk ismertetni;

b) hogy a házasulandók a *kegyelem állapotában* legyenek. A házasság az élők szentségi közé tartozik, amelyeket tudatosan halálos bűnben fogadni szentségtörés. Ezért kívánja Egyházunk, hogy a jegyesek esküvőjük előtt meggyónjanak, vagy legalább is — ha halálos bűnben volnának — tökéletes bánatot indítsanak. Ez utóbbit még a protestáns házasulandó is nagy haszonnal tehetné meg:

c) hogy a házasulandók lehetőleg már meg legyenek *bérmálva* s a házasságkötés előtt a *szentáldozáshoz járuljanak*. E két szentség adja ugyanis kiváló módon az erőket a *Krisztusért* vivendő harcra s a házaselet komoly terheinek hordozására.

A házasság szentségi hatásai.

Az érvényesen felvett szentségi házasságnak megvannak a maga nagyszerű, felette értékes hatásai.

1. Amennyiben a házasságkötés a lélekben megszentelő malasztot talál, gyarapítja ezt. Sőt valószínű, hogy a házasság is, mint a többi élők szentsége, a nélkülözött megszentelő kegyelmet vissza is adja, ha a jegyesek jóhiszeműleg s bűnbánattal veszik azt fel.

2. *A sajátos szentségi segítő kegyelmek* pedig, amelyeket a méltó módon, a megszentelő malaszt állapotában fogadott házasság kieszközöl, a következők:

a) megnemesíti és természetfelettivé változtatja a természetes hitvesi szerelmet s mintegy felkeni, felavatja a hitveseket arra, hogy egymásra nézve a megszentelődés eszközei legyenek, „mert ahol ketten . . . összejönnek az én nevemben, ott vagyok közöttük“ (Mt. 19. 20.), mondja az Úr;

b) erőt ad a házasoknak a hitvesi hűség s szeplőtelen tisztaság megővésére, kellő mederbe terelve az érzékiséget;

c) segítséget nyújt a gyermekek bölcs és istenes felnevelésére, boldogítására.

Ezek a hatások a megszentelő kegyelemmel együtt megtéréskor fel is éledhetnek, ha a jegyesek a házasságkötéskor halálos bűn állapotában

levén, a szentség gyümölcseiben nem részesülhettek.

Ezenkívül minden, még a halálos bűn állapotában kötött házasság is:

3. létesíti a házassági köteléket, amely miután a házassági jog gyakorlata által teljes befejezésre jutott, felbonthatatlan s csupán a házastárs halálával szűnik meg. Miért is a hitves életében újabb házasság érvényesen nem köthető;

4. megadja a hitvesi jogot a házastárs testére, illetőleg feltámasztja a másik félben az erre vonatkozó kötelezettséget.

A házassági ügyek az Egyház joghatósága alá tartoznak.

Abból, hogy a házasság az Újszövetségnek egyik, *Krisztus* rendelt szentsége, szükségképen következik, hogy ezt a szentséget is, mint a többi hatot, az Üdvözítő Egyházának kezére bízta. Az Egyháznak adta meg a kizárólagos jogot, hogy a házassági ügyeket teljes hatalommal intézze. Azért tehát saját jogával él az Egyház és nem az állam megbízásából cselekszik, midőn:

1. előírja a módot s feltételeket, amelyek szükségesek, hogy keresztény ember *érvényes* házasságot kössön;

2. *akadályokat* állít, amelyek ha fennforognak, a házasságot egyszerűen semmissé, *érvénytelenné* teszik (bontó akadályok);

3. akadályokat rendel, amelyek a házasságot ugyan nem érvénytelenítik, de *tilossá* teszik (tiltó akadályok);

4. *bíráskodik* a házassági ügyekben: eldönti vajjon valamely házasság érvényes-e vagy sem; érvénytelenség esetén a feleket elválasztja s új házasságra szabadítja;

5. megengedi, hogy a házasfelek fontos okokból rövidebb vagy hosszabb ideig *különváltan* éljenek (ágytól s asztaltól elválasztja őket);

6. határoz a gyermekek törvényessége ügyében.

Mit tehet az állam?

Mindazonáltal nem tagadjuk az államnak azt a jogát, hogy a házasságnak világi vonatkozású ügyeit intézze. Rendelkezhetik az ú. n. vegyes ügyekben, aminők a hozomány, vagyon, a gyermekek polgárjogi védelme stb. De mindenestre túllépi hatáskörét, ha az Egyházat a saját jogkörében akadályozza, házassági ügyekben bíráskodik, azokat érvényteleníti, bontóakadályokat állít, új házasságra jogosít stb. s kényszeríti a híveket az előző polgári házasságra. (Lásd alább „A polgári válás“, illetőleg „A polgári házasság“.)

Mit tehet az állam a nemkeresztény házasságokra nézve?

Érdekes s elég gyakorlati a kérdés, vajjon az állam a nemkeresztények (zsidók, pogányok) há-

zassági ügyeit a saját ítélőszéke elé vonhatja-e, állíthat-e velük szemben bontó akadályokat? stb.

Perrone, Feije, Pesch több másokkal tagadó választ adnak, *Sanchez, Schmalzgruber, Palmieri, Billot* igennel felelnek s őket követi napjainkban a hittudósok legnagyobb része. És bizonyára ezeknek van igazuk. Mert bár kétségtelen, hogy a házassági ügyek természetüknél fogva vallási hatósághoz tartoznak, ámde ily *törvényes* hatóságuk a nemkeresztényeknek nincsen, az Egyház joghatósága alá pedig nem tartoznak. A nemkeresztények feletti vallási joghatóság tehát a világi hatóságra háramlík át.

A házasság tulajdonságai.

Az egység.

A keresztény házasság, amelyről itt szó van, szükségképen *egy*. Ez annyit jelent, hogy *egyidejűleg* csakis *egy* férfi s *egy* nő között állhat fenn. Azt mondjuk *egyidejűleg*, mert az özvegygé vált hitves a másik fél halála után akárhányszor újabb házasságra léphet. Tévednek tehát a görög nemegyesültek, aikk a harmadik és negyedik házasságot tilosnak, sőt a X-ik századtól kezdve a negyediket már érvénytelennek hirdetik.

A házasság egységének ellentmond, ha egy nőnek egyidejűleg több férje (sokférjűség, poly-

andria) vagy a férfinak egyidejűleg több neje van (soknejűség, polygamia vagy jobban: polygynia).

A többférjűség.

A többférjűség nem csupán az evangélium tanításával, hanem magával a természettörvénnyel is gyökeresen ellenkezik. Általános a nézet, hogy a nő termékenységének is hátrányára van s szinte kizárja a házasság első célját: a gyermeket. Azonkívül, minthogy a többférjűség mellett az atya ismeretlen marad, igazi nevelésről szó alig lehet. De ellenkezik a többférjűség a házasság másodlagos céljaival is, feldulja a családi rendet s ahelyett, hogy csitítaná az érzékiséget, miként ezt a rendes házasság teszi, állandó lángolásban tartja a szenvedélyt, az ösztönt. Miért is csupán erkölcsileg zülött népeknél, így Ázsia legészakkeletibb részén lakó alentáknál s konjákoknál stb. fordul elő.

A többnejűség.

A többnejűség nem mond annyira ellent a természettörvénynek, mint a többférjűség, mert a házasság főcélja a gyermek nincs kizárva s annak nevelése nincs szükségképen elhanyagolva. Hiszen az apa ismeretes, aki a családról gondoskodhatik. Miért is a többnejűséget ellenző természettörvény az ókorban nem jutott általános érvényre. Úgy látszik a vízözön után maga Isten adott erre nézve felmentést. A vízözön előtt

ugyanis *Kain* egyik unokáját, *Lamechet* még mindnyájan megrótták, mert két feleséget vett magának. (Gen. 4. 19.)

A vízözön után azonban azt látjuk, hogy oly szent férfiak, mint *Noé*, *Ábrahám*, *Dávid* több feleséget vesznek anélkül, hogy a Szentírás ezt helytelenítené. Sőt alaposan hihető, hogy az ószövetség idejében a többnejűség a pogány népeknél is általában meg volt engedve.

De nem maradhattak el a többnejűség hátrányos következményei sem, főleg a nőre nézve. A nő ugyanis ezzel elveszti teljes személyes egyenrangúságát a férfival szemben. Míg ugyanis a nő egészen s kizárólag csak egyetlen férfinak adja át magát házaséltre, addig a férfi több nőnek ura. A nőnek tehát nincs teljes joga férjére, mert e jogban több nővel kénytelen osztozkodnia, de megfordítva a férjnek teljes a joga minden asszonyára. Ezzel egy csapásra a feleségből rab-szolganő lett. Igazi barátság ugyanis csak kevés és egyenlők között lehet. Ez az egyenlőség azonban a többnejűségben hiányzik. Többen osztozkodnak abban a tiszteletben, szeretetben, barátságban, igényekben s jogokban, amelyek egy nőt illetnek meg, ha ő az egyetlen, egyenrangú hitves. Mi más lesz a nőből a többnejűségben, mint a kék s gyermeknemzés pusztá eszköze? Bizonyítja ezt manap is a mohamedán, vagy pogány nő szomorú sorsa. A kereszténység volt az, amely a házasság egységének helyreállításával a nőnek egyenrangúságát s méltóságát visszaadta.

Maga a protestáns *Paulsen* elismeri, hogy „a nő a kereszténység hatása alatt lett azzá, ami“, szóval a *katholikus* Egyháznak köszöni minden javát.

Bizonyításra alig szorul, hogy amely családban több az asszony s többféle a gyermek, a versengés, irigység s féltékenység nem fog elmaradni s így a szeretet és egyetértés otthonra nem talál.

Újabban *Brigham Young* nevű mormon főnök leánya kelt a többnejűség védelmére, saját tapasztalatából dicsőhimnuszokat zengve arról a hámulatos összhangról s gyengédségről, amely atyja, annak feleségei s gyermekei között uralkodik. A *XIX. Siècle* című lap egyik közleménye (1890) azonban egészen másképp jellemzi a mormon vajda „*Sion* házának“ csendéletét. Elbeszéli, hogy „*Sion* királynője“ — így nevezik *Brigham Young* feleségeit — állandó civakodásban, mérgelődésben élnek. Sőt még a sajtóban és a bíróság előtt is nyilvános botrányokat csináltak a többnejűség nagyobb dicsőségére.

A modern bölcselők között *Schopenhauer* szerelte meg magának azt a szomorú dicsőséget, hogy a többnejűséget védelmébe veszi, mint amely szerinte véget vetne a prostitúciónak. Ezt csak oly eltévedt elme állíthatja, mint *Schopenhauer*, aki következetesen azt is bevallja magáról, hogy ő a nőnek semmi értéket sem tulajdonít.

Méltán vethetné fel itt valaki azt a kérdést, miért engedte meg tehát *Isten* az őszövétségben a többnejűséget, jóllehet annak nagy hátrányai sem voltak rejtve előtte. Talán az emberi nem

gyorsabb elszaporítására gondolt. De meg tekintettel volt az emberi gyengeségre, amelyet akkor még nem támogatott *Krisztus* kegyelme, a szentségek hatalmas ereje. Nem éltette akkor még az embert a boldog örökkévalóságnak, a mennyei jutalmaknak az a világos s biztos reménye, amelyet a Megváltó ébresztett fel a lelkekben s amelyben minden tisztaság gyökerezik. Jónak látta tehát a még tökéletlen őszöveltségben beérni a természettörvény legszigorúbb követelményeivel.

De amióta eljött *Krisztus*, a sarkkő, a világ nagy fordulatot vett.

Felragyog újból az egység, amelyet a Szentlélektől sugallt összülő már a világ hajnalán kihirdetett: „Annakokáért elhagyja ember atyját és anyját és *feleségéhez* (nem pedig *feleségeihez!*) ragaszkodik és lesznek *ketten* (s nem *többen!*) egy testben. (Gen. 2. 25.)

Az Úr *Jézus* ugyanis ezt az egységet az ő hegyi beszédében, az emberi jogok és kötelességek eme magna chartájában, egyetlen, elbocsáthatatlan feleségről szólva — nemcsak kihirdeti, hanem nyomban hathatós védelmébe is veszi. Hatalmas bátyával övezi a IX-ik parancsnak újból való hangsúlyozása, mondhatnók kiélezése által. Így beszél: „Hallottátok, hogy mondatott a régieknek: Ne törj házasságot! Én pedig mondom nektek, hogy mindaz, aki asszonyra néz, hogy őt megkívánja, már házasságlörést követett el vele szívében“. (Mt. 5. 27.)

A különböző neműek barátkozása.

És itt egy igen fontos, a gyakorlati életbe nagyon belevágó kérdést érintünk, amely tárgyunkkal amúgy is szorosan összefügg. Értjük a különböző neműek barátkozását, midőn azt a házasság vagy annak *közeli* reménye nem teszi igazolta. Sőt vannak esetek — s ez minket e helyt különösen érdekel —, midőn leányok házas férfiakkal, fiatal emberek házas asszonyokkal szoros baráti viszonyt tartanak fenn. Egymással sűrűn leveleznek, egymásnak mulatságokban, társaságokban találkát adnak, együtt kirándulnak, színházba, hangversenyekre stb. közösen járnak. És mindezt lelkiismeretük előtt azzal igyekeznek igazolni, hogy semmi tilos nem fordul elő s szó sincs egyébről pusztá barátság-nál.

Mindenesetre lehet ártatlan, sőt szent barátság férfi s nő között a házasságon kívül is. Maga a történelem elég példával szolgál erre. Gondoljunk a barátságra, amely *Michelangelót Vittoria Colonnával*, *Döllengert Bary* asszonnyal egybefűzte. Sőt az a belső, meleg viszony, mely *Szalézi Szent Ferenc* s *Chantal Szent Franciska* között szövődött, valahogyan több volt a lelki vezetés, lelki atyai s gyermeki viszonymnál, valóságos szent barátság is volt, amelyet az égben. *Isten* tervezett s tetszéssel, áldással kísért. Újabban *Stolz Albán* és *Meinecke Julia* között fejlődött ki belső bizalmas lelki barátság tisztán le-

velezés folytán, mert az életben soha személyesen nem találkoztak.

Ámde felette ritka eset, hogy a férfi s nő közötti „barátság” megmagarad a tisztán szellemi, lelki kapcsolatnál. Legtöbbször beleártja magát az érzékiség, eleinte finom s aztán lassankint mind durvább alakjában. Elárulja ez magát a meleg kézszorításban, bizalmas pillantásokban, az érzelem hevében, a kedveskedésekben, az ösztönben, mely érintésre, csókra, ölelésre hajt s vonz. A közömbös dolgokról való társalgás, a zene, irodalom, művészet stb. feletti eszmecsere csupán ürügy, hogy az édes együttlét meg legyen okolva, amely, ha az illetők nem volnának különböző neműek, nyomban elvesztené minden vonzó erejét.

Minő igazságtalan s kegyetlen dolog az effajta „barátság” pl. egy leány s egy házasember között, az illető hitvesével szemben! Mennyi féltékenységnek, lelki kínnak, kétségbeesésnek lesz az okozója!

Némely könnyelmű leány csupa „részvéthől” fogadja el avagy ajánlja fel baráti szívét a feleségével előgedetlen férfinak. Kárpótolni akarja azért a boldogságért, azért a szeretetért, amelyet otthonában nem talál. Meg akarja vigasztalni azt a szerencsétlen embert, sőt jó útra, *Istenhez* akarja visszaterelni. Az credincény pedig rendesen az, hogy a férj párhuzamot von a kedveskedő leány s a gyanakvó, szenvedő, kisírt szemű feleség között. És természetesen az összehason-

lítás a leány javára dől el. Innen ered számtalan válás, sőt házasságtörés. Szívben-lélekben kezdődik s testben végződik. Mert miként *Szent Bernát* találóan mondja: „asszonnyal állandóan együtt lenni s nem vétkezni, nagyobb csoda, mint halottakat feltámasztani!”

Azért az ember ne egykönnyen higgyen magának, ha másneművel való barátság van fejlődőben. Sehol sem oly könnyű s oly veszélyes az öncsalás, a lévedés, mint e téren.

Szorosabb ismeretséget általában férfi s nő csak akkor kössenek, ha meg lehet s megvan a közeli házasság reménye. A reménytelen ismerkedés sok szenvedést okoz, főleg a szegény leányszívnek. Olyan vetés az ily barátság, amelynek nem szabad felnőnie; oly virág, mely nem hozhat gyümölcsöt. Tehát vétség a természet ellen, amely sohasem marad bosszulatlanul. A reménytelen ismerkedés már eleve eltékozolja a *szerelmet*, azt a hatalmas erőt, energiát, amelynek hivatása, hogy majdan az *Isten* szíve szerinti ismeretséget, házasságot megszépítse, édesítse s a házaskötelmek teljesítését megkönnyítse. A szerelemnek, mint valami hegyipataknak, a keresztény erkölcs zsilipje mögött kell felgyülemlenie, lassan, csendesen elmélyülnie, mielőtt az élet malomkerekei közé zúdul, hogy vígan elhajtsa azokat egészen a sírig, a mennyországig.

Ha nem vigyázunk reá, pusztítva, rombolva árad széjjel, megsemmisíti a házasság ideális

egységét s mindenfajta lelki, szívbeli vagy testi többnejűségnek, illetőleg többférjűségnek lesz az okozója. „Mert mindaz, aki másneműre tekint, hogy őt megkívánja, *már házasságtörést követett el vele szívében.*“ (Mt. 5. 28.)

Adjunk hálát Istennek, aki a tisztaságnak s hűségnek szinte kíméletlenül szigorú törvénye által voltaképen a házasság ideális egységét biztosítja s akár az örök büntetés lángpallosával is kész azt megoltalmazni. Mert a házasság egysége voltaképen minden javunknak, az egész keresztény kultúrának mentsvára. Jól mondja már *Euripides* az ő *Andromachéjában*: „Erkölcseknek s műveltségnek jele egy asszonyt szeretni, nem pedig keltőt, ahogy ezt barbárok teszik“.

A felbonthatatlanság.

Az Egyház tanítása szerint a keresztények között érvényesen kötött s a hitvesi jog gyakorlása által teljesen végrehajtott házasság *isteni törvény* folytán feltétlenül s minden körülmények között felbonthatatlan. (V. ö. 1118. kánon.)

Világosan és félreismerhetetlenül hirdeti ezt az a *Krisztus*, aki állítani meri magáról: „Ég és föld elmúlnak, de az én igém el nem múlnak“. (Mt. 24. 35.) „Könnyebb az égnek és földnek elmúlnia, mint a törvényből egy pontnak elvesznie.“ (Lk. 16. 17.)

Hogy pedig a krisztusi törvény egész tartalmát és súlyát megértsük, ismernünk kell a kö-

rülményeket, amelyek között az ki lett hirdetve.

Kétségtelen dolog, hogy *Isten* eredeti terve s szándéka az volt, hogy a házasság természeténél fogva felbonthatatlan legyen. Világosan céloz erre a Teremtés könyve, amelyben nem ok nélkül van megírva, hogy a férj feleségéhez „ragaszkodik“ és hogy „ketten egy testté lesznek“. Emellett bizonyít a házasságnak Istentől kitűzött első s legfőbb célja: a gyermek, akinek sorát, neveltetését, üdvét, általában véve csakis a felbonthatatlan házasság biztosíthatja.

Ámde a bukott, erkölcsileg züllő emberiség lelkében *Istennek* ez az ősi gondolata mindinkább elhomályosult. A pogány népek adták, vették, csereberélték az asszonyt. Az általános romlás a zsidó nép puritán erkölceire is nagyon lazítólag hatott. Már *Mózes* erősen ostromolják, hogy engedje meg nekik a házassági elválást. És *Mózes* látva a nép durvaságát, hogy még nagyobb bajoknak útját állja, végre is engedni volt kénytelen. Hogy annyi szerencsétlen asszonyt a halálnál is keservesebb sorstól megmentsen, beleegyezett, hogy „*valami rútság miatt*“, amelyet a férj feleségében észlel, azt — válólevél kiadása mellett — elbocsássa. (*Móz. V. 24. 1.*)

Ámde mit jelent ez a „*valami rútság*?“

Az Írásnak ez a homályos kifejezése a zsidó társadalmat pártokra bontotta s heves vitákba keverte. Maguk a zsidó hittudósok sem voltak egyértelműben.

A nagytekintélyű *Sammai* rabbi azt a véleményt védelmezte, hogy a házasságot csupán házasságtörés esetén, vagy más igen fontos okból lehet felbontani. *Hilléli* és iskolája ellenben a lazább felfogásnak voltak szószólói. Szerintük az a bizonyos *rútság* mindannyiszor fennforog s igazolttá teszi a válást, valahányszor a feleség elégedetlenségre szolgáltat okot. A vitatkozó felek érdekesnek s fontosnak tartották, hogy a *názarethi Jézus*, kinek tekintélye a nép előtt nőttön-nőtt, melyik párthoz csatlakozik, melyik véleményt a kettő közül vallja magáénak?

Azért is a farizeusok hozzá járulván, felvetik előtte a kérdést:

„Szabad-e az embernek feleségét elbocsátani *akármilyen okból?*“ (Mt. 19. 3—12.) Más szóval: „*Hilléli* laza véleményét tartod te is, avagy inkább *Sammai* szigorúbb nézetéhez csatlakozol?“

Ő pedig felelvén, mondá nekik:

„Nem olvastátok-e, hogy aki az embert teremtette kezdettől, férfivá és asszonnyá teremtette őket?“ S mondá: „Ezért elhagyja az ember atyját és anyját és feleségéhez ragaszkodik és ketten egy testté lesznek. Azért már nem kettő, hanem egy test. Amit tehát *Isten* egybekötött, ember el ne válassza“. (U. o.)

Ez a felelet a zsidókat a lehető legnagyobb mértékben meglepte.

Hogyan? Tehát *Jézus* még *Sammainál* is szigorúbb, aki legalább a házasságtörést válási oknak elismerte? Sőt szigorúbb magánál a *mózesi*

törvénynél, amely bizonyos körülmények között mégis csak módot nyújt a feleség elbocsátására? „Miért *parancsolta* (?) tehát *Mózes* válaszevél adása mellett az elbocsátást?“ — vetik ellen a vitázó zsidók.

Az Üdvözítő pedig feleli: „Mert *Mózes* a ti szívetek keménysége miatt *engedte* meg (!) nektek elbocsátani feleségeket; de kezdetben nem úgy volt“. (U. o.)

A *mózesi* ideiglenes rendelkezés tehát egyszer s mindenkorra hatályát veszlette s az *ősi* törvény visszanyerte eredeti érvényét. Sőt mi több, becikkelyezi azt az Úr az Újszövetség törvénykönyvébe azzal a záradékkal, hogy e törvény alól *soha senki fölmentést nem adhat*: „Amit Isten egybekötött, ember el ne válassza“. (Mt. 19. 6.)

Ezzel a kis epizód véget ért. Az emberiség történetében alig ment végbe fontosabb esemény a világ kezdetétől fogva. Ki van hirdetve a házasság felbonthatatlanságának törvénye. A farizeusok távoznak, tanakodnak, vitatkoznak. A *Jézus* körül csoportosuló tanítványok mélyen megvannak illetődve s hallgatnak. A kihirdetett isteni törvény előttük is új, megdöbbentő, nyugtalanító. Alig várják, hogy Mesterükkel újra egyedül lehessenek s tőle bizalmas felvilágosítást kérhessenek, vajjon csakugyan jól értették-e a dolgot.

„És a házban tanítványai ugyanerről ismét kérdezik őt. És mondá nekik: Aki elbocsátja fe-

leségét és mást veszen, házasságtöréssel vét el-
lene. És ha az asszony elhagyja férjét és máshoz
megyen, paráználkodik.“ (Mk. 10. 10. 12.)

Egészen így van tehát s nincs semmi félreér-
tés! Ámde ez mégis túlkeménynek látszik!

Mondák neki az ő tanítványai:

„Ha így van a dolga az embernek feleségével,
nem hasznos megházasodni.“ (Mt. 19. 10.)

Mindenesetre jobb, tökéletesebb nem meghá-
zasodni, veszi fel Jézus az ígét, ámde az önmeg-
tartóztatás kegyelme nincs mindenkinek meg-
adva:

„Aki felfoghatja, fogja fel.“ (Mt. 19. 12.)

Ki kételkednék ezek után Jézus szavainak
igazi értelme felett? És mégis! Van Szent Máté
evangéliumának idevágó helyén néhány szócscsa,
amely egész bizonyításunkat felborítani látszik.

*A házasságtörés sem bontja fel
a házasságot.*

Az Üdvözítő ugyanis Szent Máté szerint (19.
9.) így hirdette ki az isteni törvényt:

„Mondom pedig nektek, hogy aki elbocsátja
feleségét — *hacsak nem paráznaság miatt* — és
mást veszen, házasságot tör és aki elbocsátott
nőt vesz el, házasságot tör“.

Úgy látszik tehát, mintha maga az Üdvözítő
a házasságtörést, még pedig egyesegyedül a há-
zasságtörést bontó oknak ismerné el.

Ennek a homályos szentírási helynek: „*ha-
csak nem paráznaság miatt*“, bármint ígyeke-

zenek is azt a katolikus tudósok magyarázni, más értelme nem lehet, mint az, hogy házasságtörés esetén az ártatlan félnek joga van a házasságot *megszakítani*, a bűnöst elhagyni, anélkül azonban, hogy a házaskötelék felbomlanék, vagy bármelyik fél új házasságot köthetne.

Nagyon világos ez előttünk, ha fontolóra vesszük:

a) hogy a Szentírást sugalmazó *Szentlélek* önmagának ellent nem mondhat. Már pedig *Szent Márknál* (10. 11.) és *Szent Lukácsnál* (16. 18.) a házasság felbonthatatlanságának törvénye *semminemű kivételt nem ismer*.

b) De akinek ez sem volna elég bizonyíték, olvassa el *Szent Pálnak* a korinthusiakhoz írt első leveléből a 7-ik részt. (10. 11. 39.) Az apostol itt ugyancsak világosan beszél. „Azoknak pedig — úgymond —, kik házasságban vannak, nem én parancsolom, hanem az Úr, hogy a feleség el ne váljék férjétől. Hogyha elválik, házasság nélkül maradjon, vagy békéljen meg férjével. És a férfi el ne bocsássa feleségét...“ „Az asszony (ugyanis) kötve van a törvényhez, *ameddig férje él*; hogyha *férje meghal*, *felszabadul*, menjen férjhez, akihez akar.“

Ugyanígy ír a rómaiakhoz is. (7. 2. 3.)

„A férjnél levő asszony, *míg férje él*, a törvény által kötelezve van; ha pedig *meghal* a férje, feloldoztatott férje törvényétől. Ugyanezért házasságtörőnek mondatik, ha, *míg férje él*, más férfival tart.“

A Szentlélektől sugallt apostol tehát semmit sem tud a házasságtörés bontó erejéről. Csupán egyetlenegy hatalmat ismer, amely a házasságot felbonthatja és ez: *a halál*.

c) Végül maga a józan ész tiltakozik, hogy a „*hacsak nem paráznaság miatt*“ rést és hézagot jelentsen a házasság felbonthatatlanságának gránitszilárd törvényén. Nem tartalmazna valóban kiáltó ellentmondást az a törvény, amely minden esetben kizárja a válást, még akkor is, ha egyik házaspár a másiknak hitét, erkölcsét, életét s üdvösségét veszélyezteti, de *egy* kibuvót mégis enged; és ez a hűtelenség, a házasságtörés? A házasságbontás és új nász tehát egyszerűen a házasságtörés prémiumának volna kitűzve. Mintha csak azt mondaná a krisztusi törvény: „Házassok! a rátok nézve terhes s áldozatos házassági igától semmi áron sem szabadulhattok. Csupán egy módja van ennek, ha t. i. egymáshoz hűtelenek lesztek, házasságot törtök. Akkor szabad a vásár. Mehet mindenik a maga útjára s kereshet új hitvestársat“. Nem volna-e ez valóságos bujtogatás, csábítás? *Jézus ezt így nem mondhatta. Jézus ezt úgy nem érthette.* Ez ellenkezőnk általánosan elismert bölcseségével. Teljesen világos tehát, hogy az isteni Törvényhozó csupán a külön életre adta meg az ártatlan félnek a jogot s engedelmet, anélkül, hogy a házasság kötelékét szétzúzta s a feleket új házasságra szabadította volna. Ugyanígy értelmezi az evangéliumi törvényt, a tévmentes Egyház is a *tri-*

dentí szent zsinaton: „Ha valaki azt állítja, hogy az Anyaszentegyház téved, midőn... azt tanította és tanítja, hogy... házasságtörés miatt a házassági kötelék fel nem bontható... átok alatt legyen“. (24. ülés 7-ik határozat.)

Nemcsak vallja a katolikus Egyház a házasság felbonthatatlanságát, mint hitelvet, de aszerint cselekszik is. Hasztalan ostromolják, fenyegetik a századok folyamán a Szentszéket, hogy egyik-másik esetben — legalább kivételesen — a házasságot bontsa fel. A felelet mindig azonos: „nem tehetjük“. Ezt a hatalmat *Isten* magának tartotta fenn s csak a halál által gyakorolja.

VIII. *Henrik* angol király (1491—1547) a reformáció idején bátor s határozott fellépésével oly érdemeket szerzett magának az Egyház előtt, hogy VII. *Kelemen* pápa őt „a hit védője“ címmel díszíté fel. Ebből kifolyólag remélte, hogy különös tekintetre számíthat midőn azzal a kérrrel fordult a Szentszékhez, hogy *Kastíliai Katalinnal* kötött érvényes házasságát bontsa fel s *Boleyn Anna* úrhölgygel való egybekelését engedélyezze. És habár *Henrik* minden követ megmozdított, hogy a pápát kívánsága teljesítésére bírja s másrészt a reformáció által teremtetten rendkívül nehéz viszonyok a legnagyobb elnézést tették tanácsossá, a pápa mégsem volt rábírható, hogy elválassza azt, amit *Isten* egybekötött. Erre *Henrik Rómával* megszakított minden összeköttetést s előkészületeket tett, hogy egész *Angolországot* a katolikus Egyháztól el-

szakítsa. A pápa azonban rendületlen maradt s egyházi átokkal fenyegette meg a királyt, ha új asszonyát, kivel 1533 január 25-én egybekelt, el nem bocsátja s törvényes hitvesét vissza nem veszi. És az Egyház vérző szívvel látta egy ország elpártolását s az igaz hithez hű maradt kevéssé katolikus kinszenvedését, vértanúságát, de nem engedett.

Bonaparte Jeromos, I. Napoleon legifjabb testvére, 1803 december 8-án *Baltimorében Pattersonnak*, az Egyesült-Államok egyik leggazdagabb polgárának protestáns leányával a katolikus Egyház színe előtt egybekelt. A frigyet *Caroll*, a *baltimorei* püspök áldotta meg. A gőgös császár, akit — feledve saját származását — nagyon bántott egy polgári származású nővel való rokoni kapcsolat, *VII. Piustól* azt kívánta, hogy a szóban forgó házasságot bontsa fel. A pápa alapos vizsgálat tárgyává tette az ügyet, de megsemmisítő okot, amely a házasságot érvénytelenné tehetné, nem talált. „Ha oly hatalmat tulajdonítanánk magunknak — írja *Napoleonhoz* —, amellyel nem bírunk, Isten ítélőszéke és az egész Egyház előtt szent tisztünkkel való legrútabb visszaélés bűnét vonnók magunkra. Maga Felséged igazságosságában nem fogná örömet látni, ha oly ítéletet mondanánk, amely lelkiismeretünk tanuságával s az Egyház változhatatlan elveivel ellenkezik . . .”

A gőgös zsarnok azonban nem akarta elhinni, hogy e választ a tiszta meggyőződés s a köteles-

ség tudata sugalmazta. Nem vette tekintetbe a pápa lelki hatalmát, mert *Jeromos* házasságát egyszerű császári rendelettel semmisnek nyilvánította.

Miért is, ha azt halljuk vagy olvassuk, hogy a Szentszék egyik avagy másik házasságot felbontotta, ez egyebet nem jelent, mint azt, hogy érvénytelennek nyilvánított egy oly frigyet, amely valamely megsemmisítő ok folytán valójában kezdettől fogva semmis volt

A házasság felbonthatatlanságának bölcs okai.

Könyveket lehetne e tárgyról írni! Mi kénytelenek vagyunk csupán néhány legfontosabb okra röviden rámutatni. A házasság felbonthatatlanságát követeli annak első célja a *gyermek*. Rettenetes és felelősséggel teljes dolog lelkeket egy örök cél elé állítani. A gyermek egyszer végtelenül boldog, vagy végtelenül boldogtalan lesz . . . örökre! Ugyanezért az a szegény teremtes szülőitől nemcsak létet, életet, hanem megfelelő nevelést is joggal s méltán igényel, oly nevelést, amely őt örök céljára előkészíti. Ez a nagy feladat *mind a két szülőnek* szerető közreműködését teszi szükségessé. Kell tehát, hogy ezek felbonthatatlanul együtt maradjanak. Mire azután az utolsó gyermek is megkapta a 15–20 évre nyúló gondos szülői nevelést, a szülők már innen-onnan őszbeborult aggastyánok. Most gondoljanak a válasra? Nem sokkal inkább illik-e

a közelgő halálra s örökkévalóságra készülniök?

Tapasztalatból tudjuk, minő hiányos és tökéletlen ott a nevelés, ahol a házaseleket az időelőtti *halál* szakítja széjjel. Mennyivel rosszabb a helyzet, ha átkos viszály szakítja el őket egymástól; ha a gyermek rossz példát, gyűlölködést s botrányt tapasztal azoknál, akiknek mindkettejét egyformán kellene tisztelnie, szeretnie. Minő nevelés lesz itt, ebben a szétdult családi fészekben, avagy attól egészen távol? Minő ember válik az ily szerencsétlen gyermekből? Nem! Ez nem lehet *Isten* terve, gondolata! *Isten*, aki a gyermekben saját gyermekét szereti, látja s mint sajátjáról gondoskodik, a házasságot kétségkívül felbonthatatlannak alkotta, rendelte.

A házasság felbonthatatlanságát követeli a házasságnak másodlagos célja is: a kölcsönös erkölcsi s anyagi támasz, szóval a házasok tulajdon érdeke.

De beszéljen ez ügyben az ékesen szóló milánói püspök, *Szent Ambrus*: „... hova akarsz ülni a terhes nőt a gyermekkel? Hova üzöd ingadozó lépteivel a megöszült feleséget? Durva vagy, ha elkergeted a szülőt, visszatartod a magzatokat..., alávaló vagy, ha az anya miatt a gyermekeket is elkergeted: mert az atyának kötelessége a gyermekek kedvéért az anyának megbocsátani! Veszedelmes, ha öreg napjaidat ifjúkori bűnöknek szenteled! Istentelenség, ha megkeseríted annak öreg napjait, akinek letaroltad

ifjúsága virágait! Tehát alávaló zsolddal, dics-
telenül szokta a fejedelem a veteránt elbocsá-
tani s elüzi azt uralkodása területéről? Tehát a
földbirtokos jobbágyát elkergeti földjéről? ...
Vagy amit az alattvalókkal nem szabad meg-
tenni, azt szabad az élettárssal? Eltűröd kérlek,
hogy gyermekeid még életedben mostohaapa alá
jussanak; vagy még anyjuk él, mostohaanya alá
kerüljenek? Tegyük fel, hogy az elűzött nem
megy férjhez. Akkor te azt akarod, hogy akit
te magadtól eltaszítottál, az hozzád, házasság-
törőhöz is ragaszkodjék. Tegyük, hogy férjhez
megy. Akkor az ő vétké a te vétke is s amiről te
azt hiszed: házasság, voltaképen házasságtörés“.

A kegyetlen kardnak éle, amely szét akarja
vágni, amit Isten forrasztott egybe — miként
Szent Ambrusnak 1500 évvel ezelőtt mondott
szavai is világosan reámutatnak — elsősorban a
gyengébb nőt sebzi meg.

Az a szegény nő, ott az oltárnál mekkora ál-
dozatot hoz! Lemond nevérl, családjáról, hogy
férjének éljen, férjének adjon utódot, férje ne-
vét örökítse meg. Ügyszólván minden kincsét,
amely őt vonzóvá, értékké teszi, férjének ál-
dozza. Gondoljuk meg, miibe kerül az a gyermek
az anyának! Hogyan? Jellemes férfi gyalázatos
igazságtalanság nélkül eltaszíthatja azt a nőt,
ki érte ennyit, sőt mindent áldozott?

Viszont a férj közli feleségével rangját s ma-
gára veszi a felelősséget, hogy hitvese becsüle-
tét, jogait, anyagi jólétét szíven hordozza. Fele-

ségeért, gyermekéért él, dolgozik, fárad, szenved. És a feleség hálátlanság és igazságtalanság nélkül hűtelenül elhagyhatja férjét, midőn az talán éppen leginkább rászorul? Könnyelműen lerázhatja a hitvesi, az anyai szent kötelmek igáját?

Isten ezt nem akarhatta így! Ő, ki maga a szeretet s éppen azért a házastársak javát jobban szíven hordozza, mint ők jómaguk, már csak az ő érdekükben is a házasságot felbonthatatlanná tette.

Megengedjük, hogy egyesekre sokkal üdvösebb volna, ha elválhatnának és új házasságra léphetnének. Ámde ami *egyesekre* jobb volna, aláaknázná az emberi nem *közjavát*, a társadalmi rend biztonságát. Árvíz idején elég kicsinyke rés a gáton, hogy egész vidékek szerencsétlenül járjanak. Ha csak egyes kivételes esetekben is a válás lehetséges volna, számtalanok igyekeznének e résen át szabadulni s szántsándékkal rászorgálnának arra, ami miatt válniok lehet. És megrendülnének az alapok, amelyekre *Isten* az emberiség minden javát építette.

Ha egyes, ritka esetekben az együttélés valóban lehetetlen, az Egyház, mint alább látni fogjuk, nem zárkozik el attól, hogy a különvált életet nekik megengedje. De az ilyenek azért házasságok maradnak, új házasságra szentségtörés nélkül nem gondolhatnak s a házasság együttélését saját jószántukból mindenkor felújíthatják.

Készséggel beismerjük azt is, hogy a felbont-

hatatlanság isteni törvényének megvannak az ártatlan áldozatai, kik részvétünket méltán megérdemlik. *Isten* tudja, látja, mit kell szenvedniök az ő elévülhetetlen szent törvénye miatt, amelylyel a házasságot felbonthatatlanná tette. Nem fogják elveszteni örök jutalmukat. Legyen vigaszukra, hogy ők az emberi nem közjáváért szenvednek.

Élő felkiáltójelek az ily szerencsétlenül járt házasok. Mintha azt kiáltanák: „Vigyázzatok! házasságra óvatosan, kellő megfontolással lépjete! A házasságban felmerülő nehézségeket pedig simítsátok el áldozatos lélekkel, jósággal, türelemmel, nehogy úgy járjatok, ahogy mi jártunk!”

Jegyzet: A protestánsok bár nem merik bevallani, de nagyon érzik, mily bajt okozott nekik és az egész világunk korifeusainak, *Luthernek* s *Kálvinnak* végzetes tévedése, amely a házasságot felbontható profán szerződéssé tette. A Református Dogmatika (W. Heyns-Galambos, 1925), amely egyébként a házasság oly fontos kérdésével csak amúgy futtában jegyzetekkel s megjegyzésekkel, kitérésekkel végez, a 156. lapon így ír: „A Biblia tanítása szerint csak egyetlen egy esetben bontható fel *Isten* előtt és érvényesen a házasság, t. i. ha egyik fél a házasságtörés bűnébe esett. Tehát ha valaki más okból válik el és lép új házasságra, az paráznaságot követ el, szóval vétkezik a Biblia tanítása ellen. Ebből tehát az következik, hogy egy tudatos református és hívő lelkésznek semmi szín alatt sem szabad egyházilag megáldania olyan házasságot, amelyben egyik fél vagy mindakettő nem bibliai okok miatt vált el...” (195. lap): „Manapság persze nagyon nehéz ezt megértetni és elfogadtatni, manapság, amikor — horribile dictum! — még református lelkész is akad olyan, aki elvált a feleségétől. Pedig *Me-*

lotai Nyilas I.: Agenda, Várad, 1653. — is azt mondja, hogy nem szabad egynél több feleséget venni és *meddig az él, azzal kell tűnni, holta után pedig szabad más feleséget venni*“.

Ezek volnának tehát a protestáns elvek — papiron. És a gyakorlatban?!

Maga a Református Dogmatika elárulja, hogy ez a bizonyos fokú konzervativizmus nem egészen őszinte. A 368. lapon ezt olvassuk: „Csak egy esetben engedhető meg az elválás, ha t. i. az egyik fél paráználkodott. A *másik*, tehát a *tisztaéletű* fél házasságra léphet újra és ennek házassága egyházi áldásban is részesülhet. De a *másiké* nem, ha *ugyan igazán meg nem tér*“.

„Elváltakat összeesketni tehát csakis a fenti *isteni akarat* (?) értelmében lehet. Ellenkező esetben vétkezik a lelkész, ha megesketi az elváltat s vétkezik az Egyház (?), amely megtűri az ilyen házasságkötést“.

Mind hasztalan! Az ősfajta kenetes igék a pusztában hangzanak el. Az a felekezet, amely a tekintélyt elvből is megtagadta s a tiszta szubjektivizmus álláspontjára helyezkedett, a kiszabadított szenvedély fenevadját nem tudja újra láncra verni. Viselje most már a szörnyű felelősséget *Isten* s a történelem előtt.

Maga a különben mérsékelt szellemű s úgy látszik jó-hiszemű *Heyns* a Református Dogmatikában (368. lap) a *hetedik* parancs tárgyalásánál: „ne paráználkodjál“¹ így sopánkodik:

„Kétségbeejtő napjainkban az is, hogy mennyire alá-ássák a házasság *szentségét*. (?!!) Mert már nem elég, hogy egyre arcátlanabbul propagálják a szabad szerelmet, hanem még a világi felsőbbség és polgári törvénykezés is egyre nagyobb lehetőséget nyújt a házasselektnek mindenféle okok miatti szétválasztására. Azt gondolják, hogy helyesen és jól tesznek akkor, ha a már amúgy is szerencsétlen házasseleket szétválasztják, de megfelelkeznek arról, hogy sohasem nyugszik áldás az olyan tel-

¹ Mi, katolikusok úgy tudjuk, hogy ez a Tízparancsolatnak nem a hetediké, hanem a hatodika.

ten, mely ellenkőzik az *Isten akaratával*. Mutatja ezt az is, hogy minél könnyebben választják el a házastársakat, annál jobban szaporodik a szerencsétlen házasságok száma“.

Mintha csak e sorokból azt olvasnók ki: „Hiábal ebben is a katolikus Egyháznak van igazal“

Kivételek.

A keresztényeknek a *hitvesi jog gyakorlata által bevégzett* (elhált) házasságát semmiféle emberi hatalom és semmiféle okból fel nem bonthatja. Csak a halál oldhatja fel. (V. ö. 1118. K.) Ugyanis csak az *ily* házasság jelképezi tökéletesen *Krisztusnak*, az ő szeplőtelen jegyesével, az Egyházzal kötött felbonthatatlan viszonyát. Csak az *ily* házasságban válott valóra szóról-szóra, hogy ketten egy testté lettek, amit aztán senki el nem választ e földön soha.

Mielőtt azonban a házasság szentségi méltóságát még el nem érte, avagy azt az elhálás befejezetté nem tette, igen fontos okokból az Egyház által felbontható.

Pápai felmentés.

Nevezetesen a legfőbb lelki hatalom a földön, a pápa igen fontos okból a házassági kötelék alól, ha az még az elhálás által teljes befejezésre nem jutott, felmentést adhat.

Az egyházi jogtudósok a Szentszéknek ezt a jogát már régtől fogva tanították, V. Márton († 1431.) óta a pápák nagy ritka esetben gyakorlatba is vették.

Így történt pl., hogy *Karolina Augustza* a későbbi osztrák császárné s magyar királynénak a *württembergi* trónörökössel 1808-ban kötött, de soha el nem hált házasságát *VII. Pius* pápa 1816 január 12-én kelt apostoli iratával felbon-
totta.

Ünnepélyes szerzetesi fogadalom.

Továbbá isteni jogon magától felbomlik a házasság, ha az egyik fél annak elhalása előtt valamely szerzetesi rendben ünnepélyes fogadalmat tesz. A másik fél ezután szabaddá lett s új házasságra léphet.

Régi gyakorlat ez az Anyaszentegyházban. Már *Tiszteletreméltó Szent Béda* említ ily esetet *Edilthryda* királynőről. Sőt már a Szentatyák magasztalják *Szent Tekla* és *Szent Elek* legendás alakjait, akik a házasság bevégezése előtt az isteni kegyelem hatása alatt tökéletesebb életre, az evangéliumi tanácsok követésére, szánták magukat.

A Szent Pál-féle privilégium.

Szent Pál apostolnak a korinthusiakhoz írt első levele, VII. fejezetének 12—15. verse alapján felbontható a házasság, ha a nemkeresztény (pl. zsidó) házások egyike megtér, megkeresztelkedik, a másik fél pedig sem megkeresztelkedni, sem pedig a keresztény féllel békén, Isten sér-
tése nélkül élni nem akar. Az Egyházmegyei hatóság, amely elé az ügyet terjeszteni kell, a

nemkeresztény hitveshez evégből hivatalos kérdést intéz (interpelláció) s tagadó válasz esetén a keresztény hitvest új házasságra szabadítja. Ennek a kérdésnek (interpellációnak) feltétlenül meg kell történnie, ha csak az apostoli Szentszék másként nem határoz. (1121. K.)

Előkészület a házasságra.

Eljegyzés.

Alig van az ember életében fontosabb lépés, mint, midőn házasságkötésre szánja rá magát; arra a valóban magasztos, isteni feladatra vállalkozik, hogy a szülői hivatás betöltése által magának a Teremtőnek legyen munkatársa. Azután — épen a házasság felbonthatatlansága folytán — eldönti földi, sőt sokszor örök boldogságának kérdését. Mennyire megokolt tehát, hogy ily életbevágó lépést megfelelő előkészület előzze meg. Az ú. n. távolabbi előkészületről, amely főleg az előző élet mikéntjében, az ismerkedésben s a leendő hitves megválasztásában áll, alább még bővebben szólunk. Itt csak a dolgnak jogi oldalát tekintjük.

A házasságra való előkészületnek ősrégi formája, amely már a zsidóknál, görögöknél, rómaiaknál s germánoknál is szokásban volt: az *eljegyzés*, vagyis a leendő házasságnak kölcsönös ígérete.

Kellékei a következők:

a) legyen igaz ígéret, nem pedig színlelt. Ugyanis az eljegyzés is a szerződésnek bizonyos neme, amelynek az őszinte beleegyezés egyik lényeges kelléke. Aki színleli az eljegyzést, súlyosan vét az igazságosság ellen s a másik félnek okozott esetleges károkat jóvá tenni tartozik;

b) legyen kellőleg *megfontolt* ígéret, amely megfelel a házassággal vállalandó súlyos kötelezések természetének;

c) az 1908 április 19-én életbeléptett *Ne temere* kezdetű pápai rendelet óta az eljegyzés érvényességéhez szükséges az is, hogy a szorosan előírt formák szerint köttessék. A következő szabályok ezentúl az irányadók:

Legmegfelelőbb, ha a házasulandók a *plébános elé* járulnak s előtte komolyan s kötelezően kijelentik, hogy egymást eljegyzik. Erre az írásba foglalt dátummal (év, hó, nap) ellátott ígéretet úgy a felek, mint a plébános egymás jelenlétében aláírják. A plébános — még pedig csakis a plébános — és *saját plébániája területén* jogosult az eljegyzési szerződés ellenjegyzésére.

Ha a felek nem hajlandók a plébános elé járulni, akkor a plébánost két tanuval lehet helyettesíteni. Az eljárás egyébként szorosan a fennebb előírt.

E formaságok betartása nélkül az eljegyzés egyházjogilag érvénytelen s így lelkiismeretben sem kötelező.

Az eljegyzés jogi következményei.

a) A jegyesek kötelesek, még pedig súlyos bűn terhe alatt házassági ígéretüknek a kitűzött időben megfelelni;

b) mással érvényesen jegyet nem válthatnak;

c) tilos mással házasságra lépniök, jöllehet ez a házasság érvényes volna.

Az eljegyzés felbomlása.

Az eljegyzés felbomlik, ha: 1. a jegyesek egymást önként a házassági ígéret alól felmentik;

2. sőt egyoldalúan is felbontható a jegyesség, ha erre fontos ok van. Ilyen okok pl.:

a) ha az egyik fél szerzetbe vagy szemináriumba lép, vagy örök tisztaságra tesz fogadalmat;

b) ha a másik fél megszegi a hűséget: más személlyel vétkesen vagy gyanúsán érintkezik;

c) ha az eljegyzés után oly körülmények következnek be, vagy lesznek ismertté s pedig akár lelki, akár testi, akár vagyoni szempontból, amelyek léte vagy ismerése esetén az eljegyzés valószínűleg létre sem jött volna. Ily ok lehet pl. ha az egyik jegyes megtudja, hogy a másik hitetlen, másvallású, valamely vétkes, veszedelmes szenvedély rabja, durva természetű, jóhírnevét eljátszotta, nemi vagy más súlyos betegségben szenved. teljesen elszegényedett stb.

A kölcsönös ajándékok a jegyesek között feltételeseknek veendőök s az eljegyzés felbomlása

esetén a másik félnek visszatérítendő, ha csak az ettől el nem tekint.

Hivatalos eljegyzésre az Egyház senkit sem kötelez, enélkül is lehet érvényesen s megenyedetten házasságra lépni.

Mindazonáltal az eljegyzés hasznos és üdvös. A jegyesek ugyanis, mint egymásnak már jogilag lekötöttek, komolyan s lelkiismeretesen készülhetnek a nagy s komoly lépésre. Minden feltűnés és botrány nélkül egymással többször együtt lehetnek s alkalmuk van egymást jobban megismerni s ezúton esetleg a szerencsétlen házasságnak az eljegyzés felbontása által elejét venni.

Embert Eliz, egy előkelő párizsi polgár leánya, el volt már jegyezve. 1776. év szeptemberében volt szándéka jegyesével egybekelni. Egyik előző este a vőlegény vidám társaságban a vallás dolgairól élcelődve nyilatkozott. Menyasszonya gyengéden megróla érte. A vőlegény erre helykén kijelentette, hogy csupán kisvárosias korlátolt-ság *Istenre*, vallásra valamit adni. A menyasszony megdöbbsent e nyilatkozaton s így szólott: „E pillanattól fogva nem vagyok az ön menyasszonya, mert látom, hogy nem szent ön előtt a vallás. Aki *Istent* nem szereti, fele-ségét sem tudná igazán szeretni“. És a nemeslelkű leány megmaradt elhatározása mellett rendületlenül. Hasztalan volt a szülők részéről minden kérés. Hiába szin-telt most már a vőlegény is vallásos érzelmeket. A derék, vallásos hölgy csak annál inkább megvetette őt.

Jegyzet: A magyar jog szerint az a jegyes, aki az el-jegyzéstől alapos ok nélkül visszalép, vagy a másik je-gyesnek a visszalépésre alapos okot szolgáltat, a másik jegyesnek s rokonainak a tett kiadásokat megtéríteni tar-tozik. a kapott ajándékokat pedig természetben vagy ér-tékben visszaadni. (II. T. 3. §.)

A jegyesek vizsgálata és kihirdetése.

A jegyesek vizsgálata.

Még az esetben is, ha a házasulandók hivatalos eljegyzést kötni nem akarnak, illendő, sőt szükséges, hogy legelsőbb a plébániahivatalhoz forduljanak s ott a házasságkötési szándékukat a lekipásztor előtt kijelentsék. Ha a házasulandók különböző plébániából valók, ez a jelentkezés lehetőleg a *menyasszony* plébánosa előtt történjék.

A plébánosnak hivatásával járó szigorú kötelessége a jegyeseket megkérdezni: a) nincs-e valamely nyilvános vagy lappangó akadály, amely a házasságot esetleg érvénytelenné vagy tilossá tehetné; b) teljes szabadsággal, minden kényszertől menten készülnek-e (főkép a menyasszony) az oltár elé lépni; c) elég járatosak-e szent hitünk igazságaiban.

A körülmények szerint meg is jelöli az időt, midőn jegyesoktatásra jelentkezhetnek.

Végül mielőtt a plébános elbocsátaná a jegyeseket, szívükre köti, hogy esküvőjük előtt a *szentségekhez járuljanak*, nehogy méltatlan állapotban fogadva a házasságot, a szentségtörés vétkeit annak mindenátkávalegyütt magukra vonják.

Hirdetés.

Az Egyház törvénye szerint a házasságot annak megkötése előtt a tulajdon plébániatemplomban ki kell hirdetni.

A hirdetés akár előszóval történhetik s ez esetben három közvetlenül egymásután következő vasárnap vagy *kötelező* ünnepen a plébániai istentisztelet alkalmával kell végbemennie, akár pedig — ha a főpásztor jónak látja — a plébániatemplom kapujára függeszthető ki. Ha a hirdetés ez utóbbi módon történik, nyolc napon át kell kifüggesztve lennie (két vasárnapal, illetőleg parancsolt ünneppel).

A hirdetés célja az, hogy akinek a házasulandók között fennforgó házassági akadályról tudomása volna, azt a plébániahivatalban bejelenthesse. És valóban, úgy a szeretet, mint az Egyház törvénye mindenkinek szigorú kötelességévé teszi, hogy az értésére jutott bármilyen akadályt az illetékes lekipásztornak tudomására hozza s így a házasulandókat az érvénytelen vagy tilos házassággal járó nagy bajoktól s kellemetlenségektől megóvjja.

Az egyházi hatóság megfelelő okból egy vagy több hirdetés alól fel is menthet.

A vegyesvallású házasulandók hirdetésének ügyét az 1026. egyh. törvénycikk az egyházmegyei főpásztor bölcs belátására bízta. Nálunk pedig a nm. Püspöki Kar 1919. évi április 26-án ez ügyben így intézkedett:

„A vegyesvallású jegyesek, ha ezen akadály alól felmentésben részesülnek, hirdethetők, de a másvallású jegyes vallásának említése nélkül. Azok a jegyesek, akik között a valláskülönbség (cultus disparitas, lásd 99. lapon) akadály forog

fenn, ez akadály alól való felmentés esetén sem hirdethetők“.

Halálveszély esetén.

Halálveszélyben, midőn sem a bővebb vizsgálat s annál kevésbbé a hirdetés nem lehetséges, elégséges, ha a felek megesküsznek, hogy megvannak keresztelve (ha ugyan ez máshonnan is nem bizonyos) és hogy nem forog fenn közöttük semmi akadály. Ámde, ha ellenkező jelek vannak, az eskü sem elég bizonyíték.

Jegyzet: A magyar jog szerint is ily esetben kihirdetés és felmentés nélkül szabad megkötni a házasságot. A polgári tisztviselő esküt vesz ki a felektől, hogy nincs közöttük polgárjogi akadály. Az esküvel való bizonyítás azonban csak arra vonatkozik, hogy nincs a felek között akadály, vagy a szükséges felmentések, engedélyek megvannak, de rögtön fel nem mutathatók. Mert a polgári tisztviselő az állam által állított akadályoktól még sürgős szükség esetén sem menthet fel.

A házassági akadályokról általában.

Isten, aki teremtményeinek köz- és magán-javát atyai szíven viseli, részint a természetbe fektetett törvények, részint kinyilatkoztatott igéi által házassági akadályokat állított fel. Mind-megannyi korlátok, tilalomfák ezek, amelyek az embert a zülléstől, bajtól, szerencsétlenségtől óvják. E példát követte az Egyház is, amelyre Isten az emberi nem gondozását bízta s az idők

folyamán — a változó körülmények szerint — *Istentől* kapott oldó-kötő teljhatalmánál fogva szintén akadályokat állított fel. Az akadályokkal ugyanis meg akarja hiúsítani, vagy legalább nehezíteni az olyan frigyeket, amelyeket — ő, a bölcs és tapasztalt édesanya — gyermekeire nézve veszedelmeseknek tart.

Az Egyház e hatalmának s kötelességének mindig élénk tudatában volt és midőn ezt *Luther* tagadóba vette, vele szemben a *trienti* szentszínaton ünnepélyesen ki is hirdette.

A házassági akadályok két nagy csoportra oszlanak. Vannak úgynevezett *bontó* akadályok és vannak *tiltó* akadályok. A bontó akadályok fennforgása esetén a házasság valójában létre sem jön. Bontó akadállyal kötött házasság voltaképen nem házasság; kezdetől fogva érvénytelen és semmis. Tiltó akadályok alatt azokat értjük, amelyek jelenléte a házasságot tilossá teszi, de annak érvényét nem érinti. Az ily házasság tehát, bár bűnös módon jött létre, de azért érvényes, felbonthatatlan házasság.

A tekintély szerint, amely az akadályokat felállította, ismét három csoportra oszthatók. Vannak akadályok, amelyeket maga az emberi természetbe írt törvény állít fel; ezek az ú. n. *természetjogi* akadályok. Van ismét olyan, amelyet a kinyíltkoztató Isten létesített; ez az ú. n. *pozitív isteni jogi* akadály. Végül vannak egyházjogi akadályok, amelyeket az *Egyház törvényhozó hatalma* állapít meg.

Természet- és pozitív isteni jogi akadály alól semmiféle emberi hatalom föl nem menthet. Az egyházjogi akadályok alól a fölmentés lehetséges. De ezek sem mind egyforma rangúak a fölmentés szempontjából. Vannak közöttük olyanok, amelyek alól az Egyház könnyebben fölment s olyanok, amelyek alól csak nagyritkán s egészen rendkívüli okból ad fölmentést. Sőt olyanok is vannak, amelyek alól az Egyház sohasem szokott fölmentést adni.

Mielőtt az akadályok részletes tárgyalásába foglánk, előbb tisztáznunk kell a kérdést:

*Kiket köteleznek az Egyház
házasságjogi törvényei?*

Az Egyház házasságjogi törvényei általában véve minden embert köteleznek, aki a keresztséget felvéve, *Krisztus* egyetlen igaz Egyházának tagja lett. Kiterjednek tehát az eretnekekre s szakadárookra is, jóllehet ezek az engedelmeséget — legalább is gyakorlatban — az Egyháztól megtagadják.

A bontó akadályok tehát a másvallású keresztények házasságát is érvénytelenné, semmissé teszik, kivéve az olyan akadályt, amelyet az Egyház nem akar reájuk is kiterjeszteni. Meg nem kereszteltekre azonban az egyházi törvények nem terjednek ki.

A tiltó akadályok.

1. A fogadalom.

A tiltó akadályok között első helyen említjük a fogadalmat, vagyis olyan *Istennek* tett, szorosán kötelező ígéretet, amely a házassélet természetével össze nem fér. Ily fogadalom azokat köti, akik *Istennek* kötelezően, tehát bűn terhe alatt megígérték, hogy iránta való szeretetből, a tökéletesebb okáért, házasságot nem kötnek, megőrzik a szüzességet, illetőleg ezentúl örökös tisztaságban akarnak élni, vagy szerzetesrendbe akarnak lépni, avagy fel akarják magukat pappá szenteltetni.

Aki egyikre vagy másakra a felsoroltak közül fogadalmat téve mégis házasságot köt, világos, hogy súlyosan vétkezik. Miért is az ily fogadalom által kötött egyén csak akkor léphet szabadon házasságra, ha előzőleg fogadalma alól fölmentést kap. Ha kellő okokat tud felhozni, az Egyház a felmentést megadja.

Aki pedig fogadalma ellenére is házasságot kötött, fogadalmát most már csak annyiban köteles megtartani, amennyiben rajta áll s a házastárs jogaival nem ellenkezik. Legcélszerűbb s biztosabb, ha az ilyen is — legalább utólag — fogadalma alól fölmentést kér.

Jegyzet: A szerzetesrendekben letett *ünnepélyes* fogadalom nem *tiltó*, hanem *bontó* akadály. Sőt a *Jézus-társaságban* letett egyszerű fogadalom is, különös kiváltságképen, bontó akadály.

2. A vegyesvallás.

A vegyesvallás akadályai ama keresztények között áll fenn, akiknek egyike a katolikus Egyház gyermeke, a másik pedig valamely eretnek vagy szakadár vallás híve (protestáns, görögkeleti stb.). Ez az az akadály, amelyen barát és ellenség annyiszor fennakad s amelyet még katolikus hívek is inkább csak akadékoskodásnak tekintenek az Egyház részéről. Mintha bizony csak azért volna, hogy az ember felmentést kérjen alóla. Pedig alig van akadály, amely alól jóságos, gondos anyánk, az Egyház nehezebb szívvel mentene fel. Ha meg is teszi, csupán még nagyobb baj és veszedelm elkerülése végett szánja rá magát. Tekintve ez akadállynak rendkívüli fontosságát a gyakorlati életre, kissé részletesebben foglalkozunk vele.

A vegyesvallás akadályának történetéből.

Az Atyák, pápák, zsinatok mindig ellenezték, mióta az Egyház áll a vegyesvallásúak közti házasságot. Az okokat, amelyek kezdettől fogva jórészt mindig azonosak, alább bőven előadjuk. Először az *elvírai* zsinat (300 körül) hozott e tekintetben tételes törvény, amelyet a *chalcedoni* egyetemes zsinat (451-ben) az egész Egyházra kiterjesztett, eltiltva a vegyesházasságokat. A római Egyház e tilalomnál tovább sohasem ment. Kelet azonban az ú. n. *trulláni* zsinaton (Konstantinápoly, 692.) a saját hívei s az eretnekek

közti házasságot érvénytelennek nyilvánítá s lényegileg ezen az állásponton maradt napjainkig. Az egyesült görögök azonban e pontban is a latinokkal közös gyakorlatra tértek s a vegyesvallást csupán tiltó akadálynak tekintik.

A középkorban a nagy szigor folytán, amelyet úgy az Egyház, mint az állam az eretnekekkel szemben tanúsított, a vegyesházasság szinte lehetetlen volt.

A katolikus Egyház, bár csak tiltotta a vegyesházasságot, de felmentést ez akadály alól a trienti zsinatig (1545—1563.), sőt a westfáli békéig (1648) egyáltalán nem adott s így másvalású egyén csupán megtérés árán köthetett katolikussal *megengedett* módon házasságot. A trienti zsinat óta azokon a vidékeken, helyeken, ahol a zsinatot hivatalosan nem hirdették ki, a vegyesházasságok továbbra is — bár szigorúan tilosak — de érvényesek maradtak. Ott pedig, ahol a zsinati határozatok ki lettek hirdetve, a vegyesházasság a zsinat által előírt *forma hiánya miatt* érvénytelenné váltott. A zsinat ugyanis elrendelte, hogy katolikus fél csupán illetékes lelkésze tanuskodása mellett köthet érvényes házasságot. De ez a tanuskodás a vegyesházasságnál a katolikus papnak nem volt megengedve.

Azonban a híveknek növekvő indifferentizmusa s az államoknak az eretnekekkel szemben — főleg a *westfáli* béke óta — tanúsított mind

nagyobb engedékenysége az Egyházat is ősi szigorának enyhítésére kényszerítették.

A katolikusoknak a protestánsokkal folytatott sűrű érintkezése folytán mind több s több érvénytelen vegyesházasság létesült. Hogy ezt az óriási bajt az Egyház legalább kisebbítse, bizonyos biztosítékok kikötése mellett, amelyekről alább még szólunk, hajlandóvá lett a vegyesvallás tiltó akadályát alól felmentést adni s megengedni, hogy a katolikus pap, a vegyesházasságok kötésénél minden szertartás s áldás mellőzésével *egyszerűen tanuskodjék*. Így legalább azok érvénye meg volt mentve.

A vegyesvallású országokban azonban mind többen akadtak, kik a biztosítékok megadására, nevezetesen az összes gyermekek katolikus nevelésére nem vállalkoztak s a kath. papnak ú. n. passzív asszisztenciáját, tanuskodását sem vették igénybe s így az érvénytelen házasság, a bűnös viszony szerencsétlenségébe döntötték magukat. Hogy ezt a bajt Egyházunk némiképen elhárítsa, orvosolja, végre abba is beleegyezett, hogy a vegyesházasságok bizonyos országokban a biztosítékok megadása s a katolikus pap tanuskodása nélkül is, bár szigorúan tilosak, de legalább érvényesek legyenek. Így intézkedett először XIV. Benedek Hollandiára és Belgiumra nézve (1741), majd VII. és VIII. Pius más területekre nézve, XVI. Gergely 1841-ben Magyarországra nézve.

A „*Ne Temere*“-féle pápai rendelet ezt a ked-

vezményt *Magyarországra* nézve megszüntette. Minthogy pedig ez a bölcs intézkedés a hazai protestánsok között nagy felháborodást idézett elő, a nm. Püspöki Kar az ország békéje miatt a Szentszéket arra kérte, hogy az 1906-ban *Provida Constitutio* kezdetű pápai irat által *Németországnak* adott kedvezményt a hasonló viszonyok miatt *Magyarországra* is kiterjessze. A Szentszék ezt 1909 február 27-én meg is tette. Az időponttól fogva a nemkatholikus Egyház előtt kötött vegyesházasságok ismét érvényesek lettek.

Az új törvénykönyv azonban az egész világra egységes házassági jogot létesített s a *Német- és Magyarországnak* adott kedvezményt az 1094-ik kánonnal megszüntette.

1918 május 19. óta tehát, midőn az új Codex érvénybe lépett, csupán azok a vegyesházasságok érvényesek, amelyeket a felek a katolikus Egyház színe előtt kötnek.

Miért tilos a vegyesházasság?

Ok van rá bőven, még pedig fontosabbnál fontosabb. És ha elfogulatlanul, katolikus lelkülettel vizsgáljuk ezeket az okokat, csak áldani és magasztalni tudjuk a gyermekeiért aggódó Anyaszentegyház szigorú, de jóságos szeretetét, amellyel tiltja s lehetőleg akadályozza a vegyesházasságot.

A vallás az a tervrajz, amely szerint az egész életnek, de nevezetesen a házáséletnek épülnie

kell, mert ez adja meg hozzá az összetartást, szilárdságot, szépséget. Ha a vallás körül hiba van, előbb vagy utóbb, de biztosan nagy baj lesz belőle. Már pedig nagy hiba a vallás dolgában, ha az „*vegyes*“, szóval, ha csak az egyik fél katolikus, a másik pedig másvallású. Már maga a neve is: „*vegyesházasság*“, nagyon rosszul hangzik. A házasság ugyanis csak akkor ígér igazi boldogságot, ha benne minden *egy*. *Egy* szív, *egy* lélek, sőt — az Úr Jézus szavai szerint — *egy test*.

Tehát csak a legnagyobb egyesítő hatalom, a vallás legyen *vegyes*? Azért, ha a *vegyesházasságban* a boldogságnak minden egyéb feltétele megvolna is, a leglényegesebb mindig hiányozni fog: minden egység, erő, áldozatkészség és tiszta szeretet forrása, a *közös hit*. De lássuk kissé részletesebben.

A keresztény házasságnak négy javát szokás megkülönböztetni. A *vegyesházasság* mind a négyvel szinte homlokegyenest ellenkezik.

A szentség.

A házasság első java a *szentség*. Az Úr Jézus azt akarta, hogy a keresztény házassági frigy hű utánzata, mintegy másolata legyen annak az isteni szövetségnek, amelyet Ő kötött az Anyaszentegyházzal. Azért nevezi a Szentírás a házasságot nagy *titoknak*, vagyis nagy *szentségnek* s elrendeli, hogy a férjnek és feleségnek legbelsőbb életközössége, szeretete, hűsége

*Krisztusnak és Egyházának bensőséges viszonyát tükrözze vissza. Ámde a vegyesházasság alkalmas-e arra, hogy hű utánczata legyen ennek a mintának? Nem inkább torzképe, szinte kigúnyolása-e az isteni mintának, isteni előképnek az a házasság, amelyben az egyik fél nem tagja *Krisztus* Egyházának s nincs is helyes fogalma a házasság értelméről, méltóságáról, hanem azt csupán — a saját vallása tanítása szerint — felbontható szerződésnek tartja?*

A házasság — mint láttuk — kölcsönös szentségkiszolgáltatás. A katolikus fél megilletődve készül, hogy a szentség kiszolgáltatására és fogadására méltó legyen. Gyónni, áldozni megy. Minő szomorúan térdel ott a gyóntatószéknél, áldoztatóasztalnál — *egyedül!* Ime, lelki özvegy már házassága előtt. Előképe ez az ő lelki elhagyatottságának, amelyben meg akarja járni az egész életutat. Hol a jegyese? Az talán nem szorulna arra, hogy lelkét megtisztítsa, megerősítse a „nagy szentség“ felvétele előtt? Ah! de az nem is hisz mindebben! Minő szívszaggató ez! Az Egyház mindig irtózott attól, hogy legféllettebb kincseit, a szentségeket azokkal közölje, akik keblén kívül állnak. És ime, a katolikus fél anyjának, az Egyháznak legnagyobb szomorúságára arra vállalkozik, hogy ilyennek szolgáltassa ki a szentséget s ilyenről fogadja azt! Igazán, nem volna csoda, ha az Egyház a vegyesházasság akadályai alól felmentést sohasem adna.

A vegyesházassággal szemben tanusítandó érzületre s magatartásra pompás példát adott *Szent Franciska*, a későbbi *Chantal* báróné fiatal leány korában. Midőn egy alkalommal nővérénél, *Neuschêzes* bárónénál *Poitouban* tartózkodott, fiatal úr kérte meg kezét, akit magas rangja s kiváló személyes tulajdonságai nagyon ajándékoztak. *Franciskának* egyelőre nem is volt kifogása a kérő ellen, főleg minthogy sógora magára vállalta, hogy édesatyja beleegyezését ki fogja eszközölni. A fiatalember hugenotta, *református* volt, de tudva, hogy a fiatal leány kezét csak jó katolikus nyerheti el, oly vallásos érzelmeket színlelt, amelyek sohasem voltak meg benne. Katolikusnak mutatta magát. *Franciska* azonban, talán isteni sugalom folytán, átlátott az álarcon. Férfias, nemes jelleméhez méltóan kijelenté: „Inkább választom lakásomul az örök börtönt, mint egy kálvinista házat; inkább egymásután ezer halált, mint, hogy az Egyház ellenségével lépjek házasságra“. Unszolják: „És ha megtérne az az úr?“ „Még akkor sem — felelé *Franciska* —, mert erre semmi egyéb biztosítékot nem nyujtana, mint irántam való rokonszenvét, holott hit dolgában csupán *a tiszta meggyőződés számít*.“ Ámde ezt a leányt egy oly hőslélekű keresztyén apa nevelte, aki minden földi előny megvetésével még tulajdon királyának, *IV. Henriknek* is bátor volt bevallani: „Ha felséged előbb nem kiáltja: Éljen a katolikus Egyház, én sohasem kiáltottam volna: Éljen *IV. Henrik!*“

A közös élet.

A házasság második java: a közös élet, amely elsősorban a lelkek összeforrását tételezi fel. Ámde lehet-e ily lelki egyesülésről szó ott, ahol a vallás, a hitelvek szükségképen válaszfalat vonnak a házasfelek közé? Hiszen amit az egyik imád, a másik megveti; amit az egyik nélkülözhetetlennek tart, a másik feleslegesnek

minősíti. Az egyik imádja, mint *Istenét*, az *Ol-táriszentséget*, a másik ezt a hódolatot bálvány-imádásnak bélyegzi. Még mennyei Anyja képét sem akaszkodhatja az egyik ágya fölé, anélkül, hogy ezzel a másiknak „vallási érzületét” ne sértené.

És hozzá még a katolikus vallás nem csupán elvont hittételekből áll, hanem maga a gyakorlat, maga az élet. Lefoglalja az egész embert. Megvannak a maga ünnepei, áhitatgyakorlatai, böjtjei. Szinte lehetetlen mindezt pontosan és buzgón gyakorolni olyannak állandó társaságában s ellenőrzése mellett, aki mindezzel saját hitelveiből kifolyólag ellenszenvez. A katolikus félnek szinte bujkálnia kell legszentebb kötelességeinek teljesítésével is, hogy a mindehhez nem értő házastársa tetszését, meglegedését el ne játsza. Elmarad tehát csakhamar az ünnep, a böjt, a gyakori szentáldozás és bekövetkezik, amitől az Egyház méltán félti hívét: *a hitközöny*. Csakhamar a felek egy vallásra térnek, t. i. egyik sem törődik semmivel. Egymással talán így ugyan meg lesznek elégedve, de meg lesz-e elégedve Isten is?

És az ilyen sem hideg, sem meleg keresztény élet után minő kilátások nyílnak a halálra s az örökkévalóságra?

Súlyos betegség idején ki fog a katolikus fél lelkéről szorgoskodni? A protestáns fél fog-e gondoskodni, hogy a katolikus hitves a szentségekhez — amelyekre pedig *annyira* rászorul — idejekorán járuljon? És holla után ki fog a

lelkén segíteni? A protestáns fél fog-e szegény, szenvedő lelkén könyörölni, érte misézteni? Valóban szomorú kilátások!

Ugyanezért már *Szent Ágoston* a vegyesházasságot a keresztény félre szinte veszélyesebbnek tartotta, mint azt a frigyet, amely keresztény s nem keresztény között létesül. „Azoktól ugyanis -- mondja a nagy egyház-
atya --, akik távol állnak tőlem, sokkal könnyebben óvakodom. Nem egykönnyen csábíthat el engem, aki így szól: „Jer, imádd a bálványt!” -- az ilyen távol van tőlem. Ha azonban így szól a csábító: *Én is keresztény vagyok* -- az ilyen már közelebről fenyeget engem. Ez esetben imádkoznom kell a zsoltárossal: Szabadítsd meg, Uram, lelkemet azoktól, akik *hozzám közelednek, mert sokban velem vannak*”. Miért mondja vajjon (a zsoltáros): Akik hozzám *közelednek*? Mivelhogy sokban velem vannak. Részesülnék a keresztségben. Ebben egyek vagyunk. Olvassuk az evangéliumot, ebben is egyenlők vagyunk. Ünnepeljük a húsvétet, ebben is meg-
egyezzünk. Ámde nem *mindenben!* a tévelyben nemi”.

A gyermek.

Harmadik java a házasságnak: a gyermek. Ki nevelje a gyermeket? Mindakét szülő? Így kellene lennie! Ámde, hogyan neveljen katolikus módon pl. a protestáns apa? Tehát akkor a leg-súlyosabb, lélekben járó feladattal magadra maradtál te szegény asszony. Helyzetedet még csak súlyosbítja protestáns házaseled példája, amely gyermeked lelkében csaknem mindent leront, amit te beleépítesz.

És ha előbb találsz meghalni, kire bízod leg-drágább kincsedet? Ki fog annak katolikus neveltetéséről gondoskodni?

És tegyük fel azt — a sajnos — nem ritka esetet, hogy a protestáns fél, rokonság, főleg a nagyszülők, minden megállapodás ellenére a gyermekeket, vagy a fiúkat, illetőleg leányokat maguknak követelik. A katolikus fél egyideig sír, tiltakozik, azután csak beletörődik. Most tehát ő nevelje *tulajdon* gyermekét *protestánsnak*! Vagy, ami még nagyobb képtelenség — egyiket katolikusnak, a másikat meg protestánsnak? „Leányom — szólhat az egyikhez —, imádd, szeresd az *Úr Jézust az Oltáriszentségben*“. „De te, fiam — mondhatja a másikhoz —, utáld s vesd meg azt a bálványt!“ „Te, leányom — buzgón kérd a Boldogságos Szűz pártfogását — te pedig, fiam, meg ne próbáld elkövetni az effajta babonát!“ „Te, leányom szeresd lelkesedve s engedelmes lélekkel *Krisztus* földi helytartóját, a pápát; te pedig fiam, *dacosan* utasítsd vissza annak az antikrisztusnak minden parancsát!“ Minő képtelenség!

De még szívfacsaróbb ellentmondás: egyik gyermeket a katolikus Egyház dús kegyelemkincseivel gazdagítani s biztosítani, a másikat pedig e drága örökségből kifosztva, *Krisztus* hajócskájából kitaszítani, amelyen kívül csakis a jóhiszeműség címén s nagy ügyvel-bajjal lehet a lelket megmenteni. És ki dobja azt a szerencsétlen gyermeket ebbe a rettentő szerencsétlenségbe? Tulajdon szülője! Minő lesz egykor a találkozás az igazságos *Isten* ítélőszéke előtt az ily apa, anya s kiszolgáltatott gyermeke között?

1829-ben egy katolikus leány árvaságra jutván, *Neuschatelbe* került nagynénjéhez. Itt ellanulva ennek mesterségét, a divatárusságot, oly ügyesnek bizonyult, hogy az öreg néni ráhagyta az egész virágzó üzletet. Kevéssel utóbb egy protestáns kereskedő szeme akadott meg a derék, életrevaló leányon; s megkérte kezét. Eleinte a leányban a katolikus lelkiismeret élénken tiltakozott. A nagynéni sem szívesen látta a készülő házasságot. Utóbb mégis beleegyeztek azzal a kikötéssel, hogy a gyermekek *mind* katolikusok lesznek. A kereskedő majd kicsallant az örömtől s készséggel ígért eget-földet, amit csak kértek tőle. A házasságot a katolikus Egyház színe előtt meg is kötötték s az ígéretet a gyermekek vallását illetőleg írásba foglalva államilag is biztosították. Eleinte jól is ment minden. Néhány év múlva azonban a protestáns férj kezdett elhidegedni buzgó hitvese iránt s majd ezen, majd azon a katolikus szokáson gúnyolódott. Egy szép napon pedig, mikor a jó asszony a szentmiséről hazatér, elképedve s szörnyűködve látja, hogy az ő feszülete, szenteltvíztartója, rózsafüzére, szentképei, imakönyve ott fekszenek a szoba közepén egy halomra hányva. Kevéssel utóbb *Isten* gyermekkel áldotta meg. Ezt a férj már protestáns módon kereszteltette meg. És midőn emiatt a nő sírva tiltakozott s a férj ünnepélyes ígéretére hivatkozott, ez hidegen s ingerülten odavetette: „Az én dolgom a gyermekek vallását megállapítani“. A mélységes bánatba merült asszony egy időre nagynénjéhez tért vissza. Azonközben pedig a férj elválasztatta magát, egy gazdag protestáns özvegyet vett nőül s minden gyermekét protestáns módon neveltette. A szegény katolikus fél pedig — sem özvegy, sem feleség — oda-dobva sorsának lőrtött szívvel elmélkedhetett a vegyesházasság áldásain s a protestáns ígéretek megbízhatóságán. A sok közül egy eset: valamennyien ismerünk ilyeneket.

A felbonthatatlanság.

A negyedik java a keresztény házasságnak a felbonthatatlanság. A katolikus félre nincs el-

válás. Áldja vagy verje sors keze, ő férj, illetve feleség marad hitvese haláláig. A protestáns fél, bár *Isten* előtt ő is kötve van, de erről tudni sem akar. A saját hamis hitelvei szerint őt az állami hatalom s felekezetének előjárósága elég könnyen felszabadítja s új házasságra jogosítja. És ő ezt a szabadságot vajmi gyakran ki is használja. Elgondolhatjuk ily esetben a katolikus félnek nem ritkán kétségbeejtő, szívfacsaró helyzetét. Ott ülni talán gyermekekkel, elhagyottan, nélkülözve, megkötötten, míg a protestáns fél „új hitvesével“, nem tudom, hányadikkal, boldogan éli világát. Mily kísértés ez, hogy ő is dachba szálljon *Istennek* örök, megváltoztathatatlan törvényével s szintén „új házasságra“ lépjen, amely nem egyéb tilos viszonynál, házasságtörésnél. Aki mindezt megfontolja s megkérdezi őszintén katolikus lelkiismeretét, bizonyára nem fogja anyját, a katolikus Egyházat, kegyetlenségről vádolni azért, mert tiltja a vegyesházasságot s mindenre kéri híveit, ne csikarják ki tőle a fölmentést ez akadály alól, amelyet mindig csak vérző szívvel s nagyobb bajok elkerülés végett engedélyez.

Midőn 1851-ben az uralkodó házukban előfordul egyik gyászeset alkalmával nagyobb alamizsnát osztottak szét, többek között jól öltözött, de nagy nyomorról panaszkodó hölgy is jelentkezett könyöradományért. Kitudódott a szegénynek egész szomorú, tragikus históriája. Katolikus létére, minden lebeszélés ellenére protestáns úrhoz ment férjhez. Bár szép és férje iránt a legodaadóbb volt, ez mégis titokban más nővel szőtt házasság-

törő viszonyt. Elképzelhető a szerencsétlen feleség elkeseredettsége, mikor a dolog nyomára jött, sőt kézzelfogható bizonyítékoknak jutott birtokába. A gonosz férj felbujtogatására rábeszítették, hogy emeljen vádat a protestáns egyházi hatóság előtt. Ez a nő panaszát alaposnak találván bíróilag kimondotta a házassági válást. Épen ez volt, amit a hűtelen férj hön óhajtott. Nevetve tartotta most már az ítéletet a keservesen csalódott nő elé s csakhamar „megtért” s aztán egybekelt egy másik asszonnyal a legnagyobb nyomorban hagyva feleségét, akit hozzá még, mint katolikust a boldogtalan vegyesházasság köteléke a halálig fogva tartott.

Nem tagadjuk, vannak esetek, midőn a vegyesházasság nem termi oly fokban a leírt gyümölcsöket. Vannak megértő, türelmes protestáns házasfelek, akik lélekben inkább katolikusok. De ez csak kivétel, amely a szabályt erősíti.

Mit szólnak hozzá a protestánsok?

Bár a felsorolt okokat minden tárgyilagosan, higgadtan gondolkodó protestáns is kénytelen beismerni, mégis nem ritkán éri a szemrehányás a katolikus Egyházat protestáns részről, hogy a vegyesházasságokkal szemben oly megalkuvás nélküli, szűkkeblű álláspontot foglal el. Ez a vád több szempontból is igazságtalan. Mert hiszen a katolikus Egyház ebben nem támadja a felekezeteiket, hanem csak védi a saját híveit, amihez teljes joga van, sőt, amit tenni lényeges kötelessége. A vád annál is kevésbé okos és méltányos, mert hiszen a vegyesházasság épen annyit, sőt sokkal többet árt a protestánsoknak, mint a katolikusoknak. Nem egyszer beismerik ezt

maguk a protestánsok is, ha elfogultságuktól magukat függetleníteni képesek. Ime egy-két példa.

1889-ben röpirat jelent meg a német könyvpiacra, amelynek címe: „Éberek legyetek! Óvás, amelyet egy evangélikus lelkész intéz a protestáns néphez“. Ebben a többek között a következőket olvashatjuk: „Micsoda egy élet lehet az pl. a katolikus módon nevelt asszonyra, midőn minden istentiszteleten eltölti az a tudat, hogy a vallás az, amely az égbe visz, de hazatérve kénytelen látni, hogy gyermekei *más* vallásban nevelődnek. Megfordítva is ugyanaz a nehézség áll elő. De én egyébként sem tudom elgondolni, mikép folytathatnak beszélgetést otthon a házaspár tagjai vallásos dolgokról feltéve, hogy mindketten mint saját egyházuk hű tagjai léptek házasságra? Az a megegyezés pedig, hogy vallásról szó se legyen, oly egyének részéről, kiknek a vallás szívügyük. akik a házasságban a szívek összeforrását látják, teljesen érthetetlen előttem. Mi lesz akkor a gyermekekből?“

Az *Elzásszi Evangélikus Vasárnapi Ujság* pedig néhány évvel ezelőtt a következőket írja: „Minden vegyesházasság helytelen dolog s aki arra szánja magát, nem egy szomorú órára legyen elkészülve. Ha a gyermekek katolikusok lesznek, ám akkor a protestáns apa vagy protestáns anya látni kénytelen, amint azok rózsafüzért imádkoznak, szentekhez folyamodnak... mind olyan dolgok, amik protestáns keresz-

lénnyre, főképp, ha azokat tulajdon gyermekeinél látja, fájdalmasak. Ha pedig a gyermekek protestánsok lesznek, ám akkor az elégedetlenség és szemrehányások a katolikus részről nem fognak elmaradni. Ha pedig a gyermekek részben katolikusok, részben protestánsok lesznek, akkor a család kettészakadt. *A szülőknek s gyermekeiknek egyféle vallásúaknak kell lenniök.* Hiszen az ember nemcsak azért házasodik, hogy a másikkal együtt dolgozzék, közösen egyék s igyék, hanem azért is, hogy közösen imádkozzék. Egy protestáns munkás, aki katolikus nőt vett feleségül egyetlen gyermeke halálakor így szólt: „Gyermelem halálos ágyánál éreztem át igazában, minő óriási szakadék választ el bennünket. Ilyenkor kellene főleg együtt lenni, közösen imádkozni tudni. Meg kellene tiltani törvénnyel minden vegyesházasságot“.

Egyébként maga a hivatalos protestantizmus is nem egyszer felemelte tiltakozó szavát a vegyesházasság ellen s pedig nem a legtürelmesebb módon.

Így *Frigyes Vilmos*, porosz király, 1853 június 7-én kelt rendelete alapján 1918-ig minden evangélikus katonatisztet eltávolítottak a hadseregből, aki a katolikus Egyház színe előtt kelt egybe s gyermekeit a katolikus hitben nevelteti.

A mi hazai protestánsaink nem kevésbé türelmetlenek. 1567. évi *debreceni* gyűlés hivatalvesztést szabott azokra, akik vegyesvallásúakat összeadni merészkednek. A magyar evangéliku-

sok dunáninneni kerülete a polgári házasság behozatala alkalmából így intézkedik: Nem eskethetők meg oly jegyesek, akik a polgári házasság megkötése előtt gyermekeiket más, nem ágostai hitvallású egyháznak adták át. A reformátusok *budapesti* zsinatja 1921-ben utasításokat küldött a vidéki gyülekezeteknek a vegyesházasságokat illetőleg. Ennek megfelelően pl. a *lajosmizsei* egyháztanács 1923-ban nyilvános plakátokon hirdette, hogy akik mint reformátusok vagy evangélikusok másvallásúval oly egyezkedéssel lépnek házasságra, hogy *valamennyi* születendő gyermeküket másvallásnak ígérik, mint hűtelen egyháztagok a gyülekezetből ki vannak közösítve. Ellenkező esetben a vegyesházasság ellen nincs semmi kifogás.

*Mikor ment fel az Egyház a vegyes-
vallás akadályá alól?*

Sajnos, elég gyakori eset, hogy az Egyház a vegyesvallás akadályá alól felmentést adni kénytelen. E felmentést csakis akkor adja meg, ha

a) a felek nem csupán szép szóval, hanem *megfelelő biztosítékkal*, a mai viszonyok között a polgári házasság előtt az állami közegek előtt tett hivatalos nyilatkozattal magukat kötelezik, hogy összes gyermekeiket a katolikus vallásban nevelik;

b) a másvallású fél magát kötelezi, hogy katolikus házastársának vallása gyakorlatában *teljes és háborítatlan szabadságot enged*;

c) a felek igazolni tudják, hogy a felmentés kérésére *fontos okuk* van. Mert aki fontos ok nélkül teszi ki magát s gyermekei lelkét a vegyesházassággal szükségképen járó veszélyeknek, halálosan vétkezik, még akkor is, ha egyéb feltételek teljesítésére hajlandó;

d) végül a katolikus fél komolyan megígéri, hogy másvallású *hitvestársát* okosan az *üdvözítő Egyháznak megnyerni igyekszik*.

Mindeme feltételek teljesítése, nevezetesen az összes gyermekeknek a katolikus hitben való neveltetése nem csupán az *egyházi*, hanem magának a *természet és isteni törvénynek követelménye*. Miért is, amint azt a Szentszék ismételtén, nevezetesen 1890 szeptember 26-án, kijelentette, a feltételek teljesítése alól az Egyház soha, semmi körülmények közt sem adhat felmentést.

Mikor érvényes a vegyesházasság?

A vegyesházasság csakis akkor érvényes, ha az Egyház által előírt forma szerint, tehát az illetékes katolikus lelkipásztor s két tanu előtt kötik azt meg. Így van ez az egész világon, nevezetesen hazánkban is **1918 május 19-ike óta**, midőn az Egyház új törvénykönyvét kihirdette.

Emez időponttól fogva tehát azok a vegyesházasságok, amelyeket nem az *illetékes katolikus pap s két tanu előtt kötnek meg, érvénytelenek*, semmisek és Isten s Egyház előtt *bűnös viszonynak tekintendők*.

3. Polgári rokonság.

A hivatalos örökbefogadás által bizonyos törvényes rokonság támad az örökbe fogadott (adoptált) s örökbefogadó család között. Az állami törvények ezt a rokonságot némely államban, mint nálunk, *Németországban*, *Svájcban* és *Franciaországban* tiltó akadállynak minősítik, másutt pedig bontó akadállyá avatták.

Az Egyház törvényhozása e tekintetben az illető állam törvényeihez alkalmazkodik.

4. Egyéb tiltó körülmények.

Tiltott idő. Nagyon világos, hogy az Egyház parancsa: *Tiltott napokon menyegzőt ne tarts*, ezentúl is érvényben marad. A tiltott idő Advent első vasárnapjától Karácsony első napjáig (bezárólag) és Hamvazó szerdától Húsvét első napjáig (bezárólag) tart. Ez a tilalom azonban első-sorban az ünnepélyességre s a menyegzőkkel kapcsolatos zajos mulatságokra vonatkozik. (Lásd bővebben: Az Anyaszentegyház öt parancsa. 140 lap.)

Méltatlanok. Az új egyházjog az esetre is ad utasítást, ha a házasság szentségének felvételére olyanok jelentkeznek, akik az Egyház kegyelmeire méltatlanok. Ide számítjuk azokat

a) akik nyilvánosan megtagadták a katolikus hitet, zsidókká, mohamedánokká, budhistaikká lettek avagy magukat nyilván racionalis-

láknak, naturalistáknak, pantheistáknak, indifferenseknek, skeptikusoknak vallják;

b) akik az Egyház által kárhozott társulatok tagjai, aminők a *szabadkőművesek, nihilisták, anarchisták, bolsevikik, forradalmi szocialisták* stb.;

c) akik nyilvános bűnösök, aminők általában mindama keresztények is, akik *köztudomásúlag* vallásukat nem gyakorolják, botrányos életet élnek, nem különben mindazok, akik bármely vétség miatt az Egyházból *ki vannak közösítve*.

Az eljárás ezekkel a következő:

a) a lelkipásztor igyekezzék az ily áldatlan házasságot minden erejéből megghiúsítani s a még romlatlan hívét az ily frigtől visszariasztani;

b) jelentést kell tennie a megyés főpásztornak;

c) a püspök az engedélyt az esketésre megadhatja, ha a gyermekek katolikus neveltetése és a hívő fél lelki épsége biztosítva látszik s egyébként nagyobb veszélytől (pl. tisztán polgári házasságtól) kell tartani.

A bontó akadályok.

Az új egyházjog 13. szoros értelemben vett bontó akadályt állapít meg. Ha ezek bármelyike még titokban és ismeretlenül is fennforogna, a házassági frigy *Isten* s a lelkiismeret színe előtt *éltre* sem jött; a házasság érvénytelen.

A felsorolandó akadályok között a kölesönös

megegyezés hiánya, amely minden szerződést s így a házasságot is meghiúsítja, továbbá az előírt forma be nem tartása nem szerepel. Az egyházjog — nagyon helyesen — ezeket nem az akadályok, hanem a szükséges feltételek közé sorozza.

A házassági akadályokat lehető röviden a következőben ismertetjük.

1. Életkor.

Az új törvénykönyv a korhatárt, amelyen alul a házasság érvénytelen a férfiakra nézve a betöltött 16-ik, a leányokra nézve a betöltött 14-ik évben állapítja meg. A mi éghajlatunk alatt s a mi viszonyaink között azonban épen nem volna tanácsos, hogy 16 éves fiú illetőleg 14 éves leány házasságot kössenek. Ámde az Egyház a házassági akadályok felállításánál az egész világra s az egész emberi nemre tekint.

Ez akadály alól az Egyház nem szokott felmentést adni.

A magyar jog szerint fejletlenkorú nem léphet házasságra. A férfi 18, a nő 16 évének betöltésével éri el fejletlenségét. Az igazságügyminiszter megokolt esetekben felmentést adhat, ha t. i. a szükséges testi s szellemi fejlettség beigazolódik. Ausztriában mindkét nemű egyén 14 éves korában, Németországban a férfi 21, a nő 16 éves korában, Belgiumban, Franciaországban, Olaszországban, Romániában a férfi 18, a nő 15 éves korában, Svájcban, Hollandiában, Oroszországban a férfi 18, a nő 16 éves korában léphetnek az állami törvény szerint házasságra.

2. *Képtelenség (impotentia).*

Ez az akadály a házasság céljaira szervi okokból teljesen alkalmatlan egyének között áll fenn.

Az előzetes (házasságra lépést megelőző) gyógyíthatatlan, azaz örökös képtelenség a nemi életre akár a férfi, akár a nő részéről, akár ismeri a másik fél, akár nem, akár relativ, akár abszolút, természetjogi s így olyan akadály, amely alól semmiféle hatalom sem adhat felmentést.

A magtalanság (sterilitas) azonban a házasságot sem érvénytelenné, sem tilossá nem teszi.

A magyar jog szerint a képtelenség (nősztehetetlenség) miatt a házasság érvénye megtámadható, *de csak egy éven belül*, ama naptól számítva, midőn azt a másik fél megismerte. De csakis a tévedésben levő vagy megtévesztett fél támadhatja azt meg. E pontban tehát a világi törvény az egyházjoggal, sőt magával a természet-törvénnyel sem mindenben egyező.

3. *Házassági kötelék.*

Az érvényesen megkötött s bevégzett keresztény házasság köteléke. míg csak a halál azt fel nem oldja, minden más házasságot érvénytelenné tesz. Midőn ugyanis az Úr a keresztény házasság egységének s felbonthatatlanságának törvényét meghozta, ezzel egyben a házassági kötelék bontóakadályát jómaga isteni tekintélyével felállította. Felmentést ez akadály alól senki a világon nem adhat. Hasztalan fordul-

nánk tehát ily ügyben a világi hatósághoz. Épen oly kevésbé használ oly vallásra térni, amely a házasságot felbontja. Mi más ez, mint a törvényhozó *Isten* tekintélyének kigúnyolása s bosszuló haragjának egyenes kihívása.

Hogy pedig az érvénytelen házass viszony veszélye kikerülhető legyen, szigorúan tilos addig új házasságra lépni, míg az előzőnek felbomlása (a hitvestárs halála) teljesen és hivatalosan be nem bizonyult. Nem elég bizonyíték tehát a házasság hosszas távolléte. Sőt egyetlen tanu állítása sem nyújt kellő és elfogadható bizonyosságot a hitvestárs haláláról, kivéve olyankor, midőn a tanu minden gyanún felül áll (pl. a tábori lelkész). A bizonyításhoz tehát legalább két kifogástalan tanura van szükség. Ezek hiteles vallomása alapja lehet s kell az egyházi hatóságnál a hivatalos holttanúvilvánítást kieszközölni.

Ha az összes körülményekből igazi erkölcsi bizonyosságot lehet szerezni a házastárs haláláról, az egyházi hatóság kivételes esetekben a kellő tanuk híján is holtta nyilváníthat.

Ha a hitves valamely idegen plébánia területén hunyt el, ettől a plébániahivataltól kell hivatalos halotti bizonyítványt beszerezni. Sőt, ha az illető plébánia messzefekvő egyházmegye területén van, a halotti levelet a szóbanforgó plébánia püspöki hatóságával is láttamoztatni kell. Az Egyháznak ezt a bölcs intézkedését főleg napjainkban kell hangsúlyozni, midőn akárhányszor megesik, hogy az eltűnt, hadifogságba

került stb. férfiak, akiknek halálhírének költötték, egyszer csak évek múltán váratlanul megjelennek.

Sőt a mai rendkívüli időkben az is megtörténhetik, hogy a *hivatalos* halotti bizonyítvány is *tévedésen* alapszik.

Nagyon világos, hogy az ilyen tévedés folytán jóhiszeműleg újra férjhez ment asszony jelentkező egyetlen, igazi férjéhez nyomban visszatérni köteles.

A holtánnyilváníttási eljárást — már csak a kötelező polgári házasság miatt is — a világi hatóságnál is meg kell indítani, ha a hátramaradt hitves új házasságra kíván lépni. Evégből újabb rendelkezés folytán az illetékes járásbíróshoz kell fordulni.

A *magyar jog*, valamint minden művelt nemzet törvénykezése a házasság egységének (monogamiának) álláspontján van s így a házassági köteleket bontó akadálynak ismeri el. Senki sem köthet tehát új házasságot, akinek korábbi házassága meg nem szűnt, vagy érvénytelennek nyilvánítva nincs. Felmentést e pontban az állam sem ad s az új házasság az előbbi megszűnte előtt 3—5 évig terjedő börtönnel büntetendő cselekvény. Sajnos, azonban az állam az aránylag könnyű polgári szétválasztás s új házasság engedélyezése által az isteni joggal szembehelyezkedik s gyakorlatban a többnejűséget, illetőleg többférjűséget engedélyezi s törvényesíti.

4. Valláskülönbség.

Ez az akadály a katolikus és *nemkeresztény* egyének közt áll fenn. Nem azonos tehát a vegyesvallás akadályával, amely a katolikus és nemkatolikus keresztények házasságát tiltja.

Az első keresztény századokban a hívek ugyan visszariadtak a pogányokkal kötendő frigtől, sőt egyes részleges zsinatok tiltották is azt, általános törvényt azonban az Egyház ez ügyben nem hozott. A XII-ik századtól kezdve azonban már több kiváló jogtudós bontó akadályt lát a valláskülönbségben, amely felfogás a XIII. században már általánossá váltott s átment a köztudatba. Ezt az akadályt tehát voltaképen a szokásjog létesítette.

Az új egyházjog ezt az akadályt a *született* másvallású keresztényekre nem terjesztette ki, miért is *1918 május 19-ike óta* a született másvallású keresztények s nemkeresztények (pl. zsidók) közötti házasság érvényes.

Akkor sem áll fenn a valláskülönbség bontó akadály, ha katolikus oly egyénnel lép házasságra, akinek keresztsége *kétséges*. Ugyanezért pl. a katolikus és unitárius egyén között csupán a vegyesvallás tiltó akadály forog fenn. Az unitáriusok keresztségének érvényében ugyanis — minthogy tagadják a Szentháromságot — méltán lehet kételkedni.

Ez akadály alól — főleg túlnyomóan keresztényektől lakott vidékeken — az Egyház csak *ritkán* s nehezen ad felmentést. A biztosítékoknak — természetesen — ilyenkor is meg kell lenniök.

A magyar jog ezt az akadályt *nem ismeri*. Miért is főkép *Budapesten* a keresztények s zsidók közötti házasságok száma egyre szaporodik. 1893—1923 között a ma-

gyar fővárosban 10.730 keresztény-zsidó házasságot kötöttek. 1914-ben pl. 949 esetben kötött keresztény egyén zsidóval házasságot és pedig 80 esetben egyezménnyel a *keresztény* vallás javára, 10 esetben a *katholikus* vallás javára.

5. Egyházirend.

A magasabb egyházi rendek (alszerpapság, szerpapság, áldozópapság, püspökség) már ősrégi időktől fogva tiltó akadályt alkottak a *katholikus Egyházban*. Később a 1123-ban tartott első lateráni s 1139-ben tartott második lateráni zsinat a magasabb egyházi rendet bontó akadálnak nyilvánította.

Ez akadály bővebb megokolását „Az egyházi-rend“ című könyvecskénkben bőven megadtuk. (Lásd 42. lap.)

Az egyházirend ugyan nem bontja fel a felszentelés előtt megkötött házasságot, de az Egyház római szertartású papoknak házasságot csak akkor szentel fel, ha azok feleségük beleegyezésével a házasságról lemondanak. A görög szertartású papok azonban a felszentelésük előtt kötött házasságban továbbra is megmaradhatnak.

Az egyházirend akadályát alól az Egyház ugyan adhat felmentést, de ezt a hatalmát főleg áldozópapokkal szemben gyakorolni nem szokta.

A magyar jog szerint tilos ugyan a magasabbrendűeknek egyházi hatóságuk engedélye nélkül házasságot kötni, de ha az Egyházból kilépnek, szóval *apostátáknak*, az akadály az állam előtt megszűnik.

6. Az ünnepélyes fogadalom.

A szerzetesrendekben letett ünnepélyes tisztasági fogadalom (a Jézustársaságban az egyszerű fogadalom is) bontó akadály. E fogadalom alól az Egyház régebben úgyszólván sohasem adott felmentést, újabban azonban — a viszonyok változtával — fontos okból és bizonyos feltételek mellett megadja.

A *magyar jog* ezt az akadályt egészen úgy bírálja el, mint a magasabb egyházi rendet.

7. Nőrablás.

A gyengébb női nem szabadságának védelmére állította fel Egyházunk a nőrablás bontó akadályát.

A férfi ugyanis, aki házasságkötés céljából nőt rabol, nem léphet ezzel érvényes házasságra addig, amíg csak az elrablott nő szabadságát vissza nem nyeri s így a teljes *szabad* házassági beleegyezést meg nem adhatja.

A *magyar jog* a nőrablást mint önálló házassági akadályt, nem fogadja el. Az ily körülmények között létesült házasság azonban kényszer okából megtámadható. A polgári tisztviselő pedig oly házasságkötésnél nem működhetik közre, ahol szabad beleegyezést kizáró kényszerről tudomása van.

8. Büntény.

Az Egyház ezzel az akadállyal a házasság ép-ségét, szentségét akarja védelmébe venni, nem-

különben a házastársak életét fenyegető fékvesztett szenvedélyeknek akar gátat emelni. Háromféle faja van ennek az akadálnak:

a) A *hitvesgyilkosság*, amelyre a hitvesek egyike büntársával szövetkezett olyképen, hogy a valójában bekövetkezett erőszakos halál mindkettőjük *közös művének* mondható. Mit sem változtat a dolgon, ha a közreműködés tettel, rábeszéléssel avagy hathatós tanáccsal történt. Ha *csak egyik is* a büntársak közül *házasságkötés céljából* vett részt a gonosztettben, közöttük érvényes házasság nem létesülhet. A bűntény e fajánál nem lényeges, hogy házasságtörés is fennforog-e avagy sem.

b) Ugyancsak a bűntény bontó akadállya támad, ha *az előzőleg elkövetett házasságtörést a megcsalt hitves meggyilkolása követi*. A bűntény e fajánál viszont nem lényeges, hogy a büntársak *magában a gyilkosságban is* egyetértsenek. Elég, ha azt az egyik — akár a másik tudtán kívül is — *házasságkötési célzattal* végrehajtja.

c) A bűntény akadályának leggyakoribb faja, formája a *házasságtörés, amely házassági ígérettel vagy házasságkötési kísérlettel kapcsolatos*. Ily kísérlet, vagy jobban mondva vétkes merénylet az, ha valaki hitvestársa életében világi hatóság vagy nem katolikus lelkész elé járul házasságkötési szándékból, vagy pedig ily külső formáság nélkül büntársával egyszerűen házaseletet kezd.

Ennek az akadálynak kelléke, hogy a házassági *ígéret* minden *feltétel nélküli, komoly és kölcsönös* legyen és hogy mind a házasságtörés, mind a házassági ígéret (kísérlet) egy és ugyanazon házasság tartama alatt történjék s így e kettős igazságtalanságot egy s ugyanaz a hitvestárs szenvedje.

Nem változtat a dolgon, hogy a házassági ígéret (kísérlet) a házasságtörést megelőzi, avagy követi. Ha azonban a házassági ígéretet a fél még a házasságtörés előtt visszavonná, az akadály nem áll be.

A bünténynek ez a faja igen sok házasságot tesz érvénytelenné. A hívek ugyanis ezt az akadályt alig ismerik. És épen azért, midőn a törvényes férj vagy feleség halála után most már a katolikus Egyház színe előtt akarnak bűntársukkal — akivel eddig talán csak polgárilag vagy protestáns lelkész előtt egybekelve éltek — megesküdni, elmulasztják a büntény bontó akadályá alól felmentést kérni. Ily esetben legalább utólag kell — s pedig lehető mihamarabb — ügyüket rendbehozni. Hogy mikép tehetik ezt, alább tárgyalni fogjuk.

Jöllehet a büntény csupán egyházjogi akadály, de az első faja alól sohasem szokott a Szentszék felmentést adni. A második faja alól csak nagyritkán. A harmadik faja alól azonban aránylag könnyű a felmentést megnyerni.

A magyar jog szerint a) nem köthetnek egymással házasságot azok, akik közül egyik a másikkal egyetértve

a saját házastársának vagy a másik házastársának élete ellen tör. Ez alól nincs felmentés.

b) *Tilos* a házasságkötés azok között, akiket a felbontó ítélet házasságlőrés miatt az egymással való házasságkötéstől eltiltott.

c) *Tilos* végül a házasságkötés az egyik házastársnak azzal, aki a másik házastárson elkövetett gyilkosság, szándékos emberölés vagy ezeknek kísérlete miatt mint tettes vagy részes elítéltetett, akkor is, ha az ítélet még nem jogerős.

Ha az egyik házastárs a gyilkos, akkor nincs akadály, valamint akkor sem, ha a dolog tilokban marad, vagy ha a bírói ítélet felmentő.

Az utóbbi — b) és c) — esetekben a király az igazságügyminiszter előterjesztésére felmentést adhat.

9. Vérrokonság.

Ezzel az akadállyal a közeli vérrokonok összeházasodását törekszik az Egyház megghiúsítani. Fontos és bölcs okai vannak erre. Résztint az emberi nem testvériségét nagyon előmozdítja, ha minél több s távoli család jön egymással rokoni kapcsolatba, résztint egyéb, az emberi természetben rejlő okok javallják a vérrokonság akadályának felállítását. Ugyanis az ősi kipróbált tapasztalás bizonyítja, hogy a közeli rokonok összeházasodásának igen gyakran gyászos, végzetes következményei vannak. Ilyenek a korai halál, erkölcsi és testi elkorcsosodás és a nemzedék elmaradása. A régi német közmondás ezt így foglalja össze: „*Früh sterben, Verderben, keine Erben*“.

Sok fejedelmi család is megadta annak az árát, hogy

hatalmi érdekből túlnyomóan a családból házasodott. Testi, szellemi, erkölcsi hanyatlás lett a gyümölcse. Hogy a közelebbi múltból példát ne említsünk, ott az egyiptomi Ptolomaeus-dinasztia, amelynek családfája teljesen ismeretes. Csupa közeli rokon. A tagok feltűnően szépek voltak, de egyben feltűnő sok a kores is közöttük.

Már 1875-ben *Webrots* dr. statisztikailag is kimutatta, hogy a megörülés igen sok esetben a vérrokonok közti házasságból származik. *Angolországban és Walesben* 8170 ily házasságból 4308 ivadék, *Skótországbán* 1197 ily házasságból 474 ivadék lett elmebeteg. Hasonlót tapasztaltak *Franciaországban, Németországban s Belgiumban*. *Blondin* dr. 1862-ben a francia akadémiának emlékiratot nyújtott be, amelyben kimutatja, hogy a siketnémaság többnyire a vérrokonok közti házasság eredménye. *Lyonban* a siketnémák 25%-a, *Párizsban* 28%-a, *Bordeauxban* 30%-a közeli rokon házasságból született. *Berlinben* 10 ezer katolikusra 3, 10 ezer protestánsra 6, 10 ezer zsidóra — akik közt az ily házas-ság a leggyakoribb — 27 siketnéma esik. Hasonló eredményekre jutottak *Darwin, Kolb, Mayer Károly, Mitchel* dr. kutatásai, megfigyelései is. (Magyar Állam 1882., 60. sz.)

Vérrokonoknak azokat nevezzük, akik egy s ugyanazon törzsapától-anyától erednek.

A vérrokonságnak két ágát különböztetjük meg, t. i. az *egyen-es-* és *oldalágit*. *Egyenes ágon* vérrokonok azok, akiknek egyike a másiktól származik, pl. apa, gyermekei, unokái, dédunokái stb. *Oldalági* vérrokonoknak pedig azokat hívjuk, akiknek egyike a másiktól ugyan nem származik, azonban mindnyája egy és ugyanazon törzsből ered. Pl. testvérek, unokatestvérek stb. Az oldalági vérrokonok a közös törzstől vagy *egyenlő*, vagy *különböző* távolságban lehetnek. Így két testvér az apától egyenlő tá-

volságban van, ámde egyik testvér és a másik testvérnek fia, unokája, dédunokája a közös törzstől különböző távolságban vannak. A rokoni távolság mértékét *foknak* nevezzük. Így az apa s leánya elsőfokú vérrokonok *egyenes ágon*; az öregapa s unokája *másodfokú* vérrokonok *egyenes ágon*. Épen így számítjuk a fokokat az oldalágon is. Az édestestvérek *elsőfokú* vérrokonok *oldalágon*; ezek gyermekei (első unokatestvérek) *másodfokú* vérrokonok *oldalágon* s így tovább.

Az egyeneságú vérrokonság, legyen az törvényes vagy törvénytelen, minden fokban a természetitörvényben gyökerező bontó akadály. Pl. az apa leányával vagy unokájával soha semmi körülmények között sem léphet érvényes házasságra. Itt szó sem lehet tehát felmentésről.

Az oldalágú vérrokonság akadályát az Egyház eleinte egészen a hetedik fokig terjesztette ki. Mivel azonban ily távoli rokonság megállapítása nehézségekkel járt, *III. Ince* és *IV. lateráni* zsinaton (1215) az oldalágú vérrokonság akadályát a negyedik fokra szállította le. A *dél-amerikai* indusoknál és négereknél már *III. Pál* pápa óta csak a második fokig terjedt az akadály. Végre az új törvénykönyv a harmadik fokra szorította az oldalágú rokonságot.

Ha tehát csak az egyik házasulandó is negyedik nemzedéke a közös törzsnek, a vérrokonsági bontó akadály nem forog fenn. A vérrokonság akadályát sokszorozódhatik is, aszerint,

amint két egyén leszármazása több közös törzsben is találkozik.

Az ágasbogas családfákon eligazodni s így a vérrokonság bontó akadályát felfedezni némelykor nem is oly könnyű feladat. Legcélszerűbb eljárás evégből, ha a jegyesek nevét egy papírlapra írjuk. Neveik fölé a szülők, ezek fölé a nagyszülők nevét jegyezzük és így tovább. Ha közös törzsre három nemzedéken át nem akadunk, bontó akadálytól ebből a szempontból nem kell tartanunk.

Ha a vérrokonság fennforgásáról csak komoly gyanunk is van, azt a plébániahivatalban azonnal jelentsük be.

Az oldalágú elsőfokú vérrokonság (testvérek) a természet törvényében gyökerező s épen azért felmenthetetlen bontó akadály. A többi fokú vérrokonság akadály a alól azonban megfelelő okból a felmentés elnyerhető.

A magyar jog szerint nem köthetnek egymással házasságot: a) a vérrokonok egyenes ágon; b) a testvérek; c) a testvér testvérének vérszerinti leszármazójával. Ez utóbbi alól a király felmenthet. d) Tilos a házasságkötés az unokatestvérek között. Ez alól az igazságügy-miniszter adhat felmentést.

10. Sógorság.

Sógorsági viszony támad minden érvényesen megkötött házasságból a férj s feleségének vérrokonai között és viszont a feleség és férjének vérrokonai között. És pedig amily fokú vér-

rokona valaki a férjnek, épen olyfokú sógorságban van a feleséggel és viszont. Így pl. a férj szülői vagy más házasságból eredő gyermekei a feleségének elsőfokú egyeneságú sógorai, illetőleg sógornői; a feleségnek nővére vagy unokanővére első-, illetőleg másodfokú oldalágú sógorságban vannak a férjével.

Ámde a férj vérrokonai semmiféle *egyházjogi* sógorságban sincsenek a feleség vérrokonaival, annál kevésbbé „szül a sógorság sógorságot”. Épen azért semmi akadálya sincs annak, hogy özvegy apa és fia avagy két testvér ugyanabból a családból házasodjanak.

A régi jog szerint a sógorság a befejezett nemi összeköttetésből eredt, miért — amint ez törvényes vagy törvénytelen volt — törvényes, illetőleg törvénytelen sógorságot különböztettek meg. Az akadály pedig hetedfokig terjedt. Ezt a *IV. lateráni* zsinat a negyedik fokra, a *trienti* zsinat pedig a törvénytelen sógorságot mint akadályt a második fokra szállította le.

Az új jog, eltekintve a törvényes, illetőleg törvénytelen nemi viszonytól, a sógorságot egyszerűen az *érvényesen megkötött házasságból* származtatja. Épen azért törvénytelen sógorságot többé már nem ismer s törölte azt az akadályok sorából.

A sógorság is lehet többszörös: *a)* ha többszörös a vérrokonság, amelyből ered; *b)* ha többszörösen egymásután hitvestársa vérrokonságából házasodik az özvegyen maradt házastárs.

Az egyeneságú sógorság minden fokon bontó akadály. Az első fok alól alig ad az Egyház felmentést.

Az oldalágú sógorság pedig az új törvény szerint a második fokig bezárólag alkot bontó akadályt. Ez akadály alól megfelelő okból felmentés kapható.

A *magyar jog* szerint az egyeneságú sógorság szintén bontó akadály, amely alól felmentésnek nincs helye. Az oldalágú sógorságot azonban a magyar jog nem ismeri el, mint házassági akadályt.

11. Köztisztesség.

Ez az akadály a sógorságnak mintegy utánzata, rokona. Köztisztesség akadály a származik *a) a nem érvényes házasságból*, akár befejezett az, akár nem; *b) közismert ágyasságból*: a férfi s a nőnek vérrokonai között; viszont a nő s a férfinak vérrokonai között. Ez az akadály csakis az *egyeneságú* vérrokonokra terjed ki az első s második fokon bezárólag.

A férfi tehát, aki valamely nővel akár jóhiszeműleg is érvénytelen házasságban avagy ágyasságban élt, nem veheti nőül ugyanennek az asszonynak *anyját, leányát, unokáját* s viszont.

Az első fok alól az Egyház nem szokott felmentést adni.

A *magyar jog* szerint ez az akadály nem létezik, illetőleg a sógorság körébe tartozik, t. i. amennyiben az érvénytelen házasságból ered.

12. Lelki rokonság.

A lelki rokonság akadály, amely hajdanában sokkal tágabb kiterjedésű volt, az új egyházjog szerint csupán a megkeresztelt egyén s keresztelője, továbbá a megkeresztelt egyén és keresztülője között áll fenn.

Mint tisztán egyházjogi akadály alól az Egyház adhat felmentést.

A magyar jog ezt az akadályt nem ismeri.

13. Polgári rokonság.

A polgári rokonság akadály, amely a törvényes örökbefogadásból ered, csak azokban az országokban oly fokban áll fenn, ahol s amily fokban azt az illető állami törvények, mint bontó akadályt felállítják.

Így pl. bontó akadály az említett okból a régi *Horvátország és Szlavónia területén, továbbá Olasz-, Spanyol- és Lengyelországban* stb.

A magyar jog szerint — amit az egyházjog is követ — a polgári rokonság csupán tiltó akadály.

A házassági akadályok alóli felmentés.

Kinek van hatalma felmenteni?

Minden hatalom a saját maga vagy a neki alárendelt hatalmak által hozott törvények alól fel is menthet. A házassági akadályok is tör-

vények s így azok alól is lehetséges a felmentés.

A maga *Isten* által megállapított akadályok alól csakis Isten menthetne fel, de ezt nem teszi soha. Így a természettörvényben megadott vagy *Krisztus* által rendelt házassági kötelék akadályá alól soha senki felmentést nem nyerhet.

Olyan akadályok alól azonban, amelyeket az Egyház *Istentől* kapott hatalmával, tekintélyével állított fel, megfelelő fontos okból az Egyház adhat felmentést is.

Mint általában véve minden, az egész Egyházra vonatkozó törvényt a legfőbb tekintély, a pápa hozhat vagy szüntethet meg, úgy a házassági akadályokat is a pápa állíthatja fel, szüntetheti meg, vagy menthet fel alóluk. Ámde a szentséges Atya ezt a hatalmát kisebb-nagyobb mértékben közölni szokta a püspökökkel, sőt egyes rendkívüli esetekben a plébánosokkal s gyóntatókkal is.

1. Az Egyház feje, a pápa ugyan minden egyházi akadály alól felmenthet, de miként ezt már az egyes akadályoknál jórészt megemlítettük:

a) úgyszólván sohasem ad felmentést az egyeneságú elsőfokú sógorság, a püspöki s áldozópapi rend s a nyilvános hitvesgyilkosság (lásd 103. lap) akadályá alól;

b) lehető legritkábban ad felmentést a bűntény második faja (lásd 103. lap), nőrablás, életkor, ünnepélyes fogadalom s valláskülönbség akadályá alól;

c) nagyrítkán ment fel a vérrokonság akadályja esetén, ha az egyik fél a közös törzsnek édes gyermeke. A keresztszülő s keresztyermeke között fennforgó lelki rokonság akadályá alól is az újabb időkig csak nehezen lehetett felmentést kapni.

A többi egyházjogi akadály alól, megfelelő fontos okból a felmentés könnyebben elnyerhető.

2. *Sürgős szükség*, főleg halálveszély esetén a megvítés főpásztorok is megadhatják azokat a felmentéseket, amelyeket a Szentszék meg szokott adni.

3. Oly esetekben, midőn az ügy *sürgőssége* folytán már a püspökhöz sem lehet folyamodni, a plébánosok, sőt gyóntatók is, titkos ügyekben minden egyházjogi akadálytól felmenthetnek, kivéve az áldozópapi rend és a végrehajtott házasságból eredő egyenesági sógorság akadályát.

Ily sürgős eset áll elő:

a) ha a halálveszély esetén a lelkiismeretek megnyugtatósága s a gyermekek törvényesítése a házasságkötést s így az akadály alóli felmentést szükségessé teszik;

b) ha a halálveszély esetén kívül is az esküvő nagyobb kár s botrány nélkül el nem halasztható; vagy pedig — amennyiben a házasság már meg van kötve — annak érvényesítéséért nagyobb bajok nélkül nem lehet a Szentszékhez folyamodni. Ámde halálveszély esetén kívül a plébános is csak titkos akadályok alól menthet fel.

Ily körülmények között tehát a plébános s a gyóntató a legmesszebbmenő felhatalmazással

rendelkeznek. Ámde azért ők sem menthetnek fel az isteni jogi akadály alól, aminő a házassági kötelék akadály; továbbá az előbb felsorolt két egyházjogi akadály alól sem. Ha az egyik fél protestáns vagy zsidó, szóval a vegyesvallás vagy valláskülönbség akadály esetén, még sürgős szükségben is, csak akkor adható felmentés, ha a katolikus fél szabad vallásgyakorlata s a gyermekek katolikus nevelése biztosítva van.

Minő okokból ment fel az Egyház?

Ha a hívek a házassági akadályok alól felmentésért folyamodnak, kérelmüket rendszerint a plébániahivatal útján terjesztik az egyházmegyei hatóság elé.

Evégből tulajdon plébánosuk elé járulva, őszintén és nyíltan kell előadniok az okokat, amelyekre kérelmüket alapítják, annál is inkább, mert ha az egyházi hatóságot *lényeges* dologban félrevezették, a felmentés érvénytelen. Gondoljanak arra is, hogy ügyüket jóeleve terjesszék elő, mert a Szentszékhez való folyamodás hónapokat is igénybe vehet.

Az okok pedig, amelyekkel kérelmüket támogatják, kb. a következők lehetnek: a helység, ahol a menyasszony lakik, oly kicsiny, a rokonság pedig annyira kiterjedt, hogy alig akadna más alkalmas vőlegény, mint vérrokon vagy sógor; a leány 24-ik évét már túlbaladván, nagyon csökken a remény, hogy más alkalmas

férjre akadjon; a leány vagy özvegy szegénysége, ki alig juthatna emiatt más, hasonló rangú kérőhöz; a házasság, amely tervben van, nagy lelki veszélyt hárítana el a jegyeseknek egy fedél alatti tartózkodása vagy más körülmények folytán; a tervbevetett házasság által elhárul a tisztán polgári vagy a protestáns pásztor elé járulás veszedelme; családi bonyodalmak, perek stb. elhárulása; a kérelmező család nagy érdemei az Egyház körül.

A felmentési taxa (díj).

A *trienti* szent zsinat megtiltotta, hogy az egyházi hatóság felmentés címén bármily díjat kérjen vagy elfogadjon. Mindazonáltal az Egyház a titkos, illetőleg a *szegény* jegyesek között fennforgó akadályok alóli felmentési kivéve, a vagyonosabb folyamodókra bizonyos kisebb-nagyobb összeget ró ki, ha kérelmüket teljesíti.

Így akar ugyanis az Egyház az oly böcs és szent okokból felállított akadályoknak annál nagyobb érvényt szerezni; így is igyekszik a híveket lehetőleg visszatartani oly házasságoktól, amelyeknek akadály áll az útjában.

A híveknek azonban jól kell tudniok:

a) az ily kirótt összeget nem *magdért* a felmentésért s nem is annak fizetik, aki a felmentést adja;

b) a befizetett összegek jótékony célokra, továbbá az egyházi hivatalok fenntartására s postaköltségre lesznek fordítva.

A házassági megegyezés.

A házasság, mint szentségi méltóságra emelt szerződés, általában véve a szerződés természetét követi. A szerződés úgy létesül, hogy a szerződéskötésre alkalmas, jogosult felek a törvény által előírt formaságok szerint kölcsönös *megegyezésre jutnak*.

A megegyezés tulajdonságai.

A házassági kölcsönös megegyezésről tudnunk kell:

a) hogy ez a leglényegesebb a házasságkötésnél, s éppen azért *ezt* soha semmiféle hatalom sem pótolhatja és senki — a házasságot kötő feleken kívül — jóvá nem teheti;

b) a kölcsönös megegyezés elsősorban s legfőképpen a lelkek összeforrása. Lényeges ugyan benne, hogy a felek az egymás személyére való hitvesi *jogot* átadják, de éppen nem lényeges, hogy azzal éljenek is. Éppen azért Szűz Mária s Szent József s más szentek házassága igazi, érvényes házasság volt, jóllehet jogukat sohasem gyakorolták;

c) a megegyezésnek *őszintének, megfontolt-nak* s *kölcsönösnek* kell lennie;

d) házassági érvényes megegyezést csakis erre *alkalmas és jogosult* egyének tehetnek, szóval olyanok, akik között a felsorolt hontó akadályok egyike sem forog fenn;

e) a megegyezésnek bizonyos *formaságok mellett* kell történnie, amelyekről alább még szólnunk.

Meghiúsítják a megegyezést.

a) A tévedés.

Minden szerződésnél a leglényegesebb kellek egyike, amely nélkül igazi megegyezés nem gondolható, hogy a szerződő felek tudják, miről van szó s mire kötelezik magukat. Ha e tekintetben lényeges tévedés csúszik be, a szerződés lelkiismeretben semmis s meg nem történtnek tekintendő.

A házassági szerződésnél a szerződő felek személyének a házasság céljára való átadásáról van szó. Ha tehát valaki magában a személyben tévedne, vagyis csupa tévedésből mással kötne házasságot, mint akivel akart, a házasság érvénytelen volna. Ámde nem érvényteleníti magában véve a házasságot, ha valaki nem a személyben, hanem más, egyébként fontos mellékkörülményben tévedne, pl. a jegyese erényét, egészségét, vagyonát illetőleg.

Az is szükséges hogy a házasulandók a házas állapot természetéről, jogairól, kötelességeiről némi ismerettel bírjanak. Akadnak, akik házasságra sem léptek volna, ha mindezzel tisztában vannak. A szülők kötelessége e tekintetben tapintatosan gyermekeiket annak idején kioktatni. Még maga a legszentebb *Szűz Mária* is

tudta, hogy a házasságban miről van szó, amint ezt az angyalal folytatott párbeszéde nyilván elárulja.

A házassági megegyezést továbbá meghiúsítja:

b) Az erőszak és félelem.

Minthogy a házasságkötés — főkép a felbont-hatatlanság miatt — az ideigvaló s örök boldog-ság szempontjából oly végtelenül fontos lépés, azért az Egyház megkívánja, hogy mindenki teljes szabadságát élvezze, midőn magát arra el-határozza. Az erőszaktól s félelemtől mentes helyzetet nélkülözhetetlenül szükséges föltétel-nek tekinti, amely nélkül nem lehet érvényes házasságot kötni.

Hogy pedig a félelem, illetőleg erőszak csak-ugyan érvénytelenítő ok legyen;

a) *súlyos* félelemnek kell lennie, vagyis olyan-nak, amely az illető fél szabadakaratára erősen hat. Az oly félelem tehát, amely inkább csak *tiszteletből* fakad, a szabad beleegyezés meg-hiúsítására s így a házasság érvénytelenítésére nem elegendő;

b) a félelemnek továbbá *igazságtalanul* oko-zottnak kell lennie. Ilyen a félelem, ha pl. a szü-lők gyermeküket fenyegetéssel, sőt fenytéssel házasságra kényszerítik;

c) szükséges végül, hogy a félelmet ne vala-mely belső ok hozza létre pl. a bekövetkezhető nyomor előrelátása, amely a házassággal elhárít-

ható, hanem valamely *külső ok*, bizonyos személy, aki a felet megfélemlítéssel *egyenesen a házasságkötésre* akarja kényszeríteni. Ha tehát a leány csak azért menne férjhez ahhoz, akit nem szeret, hogy ily módon mostohája közeléből valamiképen megszabaduljon, nem hozhatná fel okul, hogy a házasságra kényszerítve volt. Az azonban a dolgon nem változtat, hogy a félelmet ki idézi elő, a fenyegetődző szülők, az erőszakoskodó völegény vagy bárki más.

Nem ritka eset, hogy kapzsi, kegyetlen szülők gyermekeiket, főkép a könnyebben megfélemlíthető leányokat házasságra kényszerítik. Iszonyú lesz ezért a felelősségük az örök Bíró előtt. Az ilyen kényszerházasság pedig *Isten és lelkiismeret* előtt érvénytelen, semmis.

Aki tehát erősen lenyűgző félelemből lépett házasságra, csak akkor tekintheti magát igazi, érvényes hitvesnek, ha az eddig hiányzó szabad beleegyezést most már önként pótolja. Ha pedig ezt tenni nem akarja, ám akkor az egyházi hatósághoz kell fordulnia, amely — ha a súlyos félelem behizonyítható — a házasságot semmisnek nyilvánítja s a feleket új házasságra szabadítja fel.

Végül kizárja a szabad beleegyezést.

c/ **A színlelés.**

E címem semmis a beleegyezés s következőleg a házasság,

a) ha a felek egyike vagy mindketteje külsőleg ugyan kifejezi, hogy házasságot akar kötni, de szívében pozitív akarati ténnyel kizárja azt.

Azonban, mint az új jog hirdeti: „A belső akaratí beleegyezés mindig megegyezőnek vélelmezetik a szavakkal vagy jelekkel, amelyeket a házasságkötésnél használnak“.

Aki tehát utólag azt állítaná, hogy nem akart őszintén egybekelni, ezt valamikép be is kellene bizonyítania s az okozott kárt megtérítenie.

b) Ha a felek egyike vagy mindketteje kizárja a jogot a hitvesi cselekedetre.

c) Ha egyikük vagy mindkettejük kizárja a házasság egyik lényeges tulajdonságát, mint annak egységét, felbonthatatlanságát. A római egyházi Rota (törvényszék) 1916 május 10-én érvénytelennek nyilvánított egy oly házasságot is, amelynél az egybekelők a gyermeknemzést pozitíve s kifejezetten kizárták. Nagyon gyanús tehát annak a házasságnak érvénye is, ha a nő az egybekelés előtt magát műtétnak veti alá, hogy anyává ne lehessen. Ilyeneknél ugyanis kétséges az igazi házassági beleegyezés. *Gasparri* azt ajánlja, hogy az ügy ily esetben a Szent-székhez terjesztendő fel.

Aki azonban házasságot akar ugyan kötni, de eleve elhatározza, hogy annak jogaival *visszaél*, azzal járó kötelelességeket nem teljesíti, a fogamzást elhárítja, hűséget megtöri stb., az érvényesen lép házasságra, de súlyosan vétkezik.

A házasságkötés formája.

Tekintve a házasságkötés nagy fontosságát, az Egyház megköveteli, hogy a hívek házasságokat nyilvánosan, az Egyház színe előtt, az Egyház ellenőrzésével s áldásával kössék meg.

Az illetékes plébános.

Nevezetesen csak azt a házasságot ismeri el az Egyház érvényesnek, amelyet a hívek az illetékes plébános előtt kötnek. Illetékes pedig az a plébános, akinek területén a házasságot megkötik. Az illetékes plébános más papnak is adhat meghatalmazást, hogy a házasságkötésnél őt helyettesítse. Nagyon világos, amit a plébános megtehet a saját plébániájában, annál inkább megteheti a megyés főpásztor saját egyházmegyéje területén s a pápa őszentsége az egész világon.

Két tanu.

A plébánoson, illetőleg az őt helyettesítő papon kívül két tanunak is kell a házasságkötésnél jelen lennie. Érvényesség szempontjából lehetnek ezek a tanuk nők, gyermekek vagy másvalásúak is; csak *mint tanuk együttesen* legyenek jelen s *tudjanak* a végbement házasságkötésről tanuságot tenni. Azonban szükség esetén kívül csupán katolikusokat szabad házassági tanunak (násznagyoknak) alkalmazni.

Kik kötelesek ezt a formát betartani?

A házasságkötés imént előadott formájának betartására kötelesek, más szóval érvényes házasságot csupán az illetékes plébános és két tanu közreműködésével köthetnek:

a) a *katholikusok*, kik egymás közt kötnek házasságot. Katholikusok pedig az egyházjog szempontjából, akik a katolikus Egyházban keresztelkedtek meg, továbbá azok, akik eretnekségből vagy szakadárságból a katolikus Egyházba tértek. Mindezek katolikusszámba veendőek még az esetben is, ha utóbb hitelgyókká váltak is;

b) *katholikusok*, akik akár *megkeresztelt*, akár *meg nem keresztelt nemkatolikkal kötnek házasságot*, az esetben is, ha a vegyes válás, illetőleg valláskülönbség akadályát alól felmentést kaptak. A nemkatolikus forma szerint kötött vegyesházasságok tehát — mint már említettük — 1918 május 19-ike óta érvénytelenek;

c) görög katolikusok, akik római katolikkal lépnek házasságra.

Ellenben nem kötelezi a házasságkötés előírt formája:

a) a görög katolikusokat, akár egymás közt, akár másvallásúval házasodnak. A hazai görög-ruthén és tiszta görög szertartásúak azonban az új törvénykönyvnek magukat önként alávetették s így ők is a római katolikusokkal egyforma elbírálás alá esnek;

b) a nemkatholikusokat, akik egymás közt lépnek házasságra.

Mikor nem kötelező az előírt forma?

Két esetben mégis kivételt tesz az Egyház és az előírt formára még a katolikusokat sem kötelezi. Ugyanis, amennyiben nagy és nehéz akadály áll útjában annak, hogy a házasulandók az illetékes plébános közreműködésével kössék meg a házasságot, ettől eltekinthetnek s maguk közt két tanu előtt érvényes házasságot köthetnek:

a) halálos veszedelemben bármely ok idézze is azt elő, betegség, fenyegető ellenség, földrengés, árvíz stb.;

b) ha a felek előreláthatólag egy hónapon belül illetékes plébánoshoz, nem juthatnak. Miszsiók területén, háború vagy egyházüldözés esetén minden életveszély nélkül is előállhat az ilyen kényszerhelyzet.

Mindakét esetben a házasulandóknak igyekezniök kell, hogy legalább más katolikus papot hívjanak meg a házasságkötéshez, amennyiben ezt könnyen tehetik, de másvallású pap elé szent hitük elárulása nélkül nem mehetnek.

Ily kivételes körülmények között a házasságkötés akkor is érvényes marad, ha a házasulandók a halálveszély megítélésében jóhiszeműleg tévedtek, vagy ha a hónap leforgása alatt reményen kívül mégis az illetékes plébános vagy megbízottjához juthattak.

Jegyzet: Magyar nemzeti hadseregünk katonái is teljesen az általános egyházjog szabályai szerint kötik a házasságot. Tekintettel ugyanis mostani kevés katonát (35.000) számláló zsoldos hadseregünkre az Apostoli Szentszék nem tartotta megokoltnak, hogy ezek házassági ügyeire nézve az újonnan felállított tábori lelkész-ségnek különös joghatóságot adjon.¹

A házasságkötés egyéb körülményei.

Idő.

A házasságkötés ideje az év bármely napja. Azonban az *ünnepélyes* esküvők, mint már említettük, az ú. n. tiltott időben nincsenek megengedve. Ez az ünnepélyes a házasságnak szentmisével kapcsolatos ünnepélyes megáldásában áll. A püspök azonban kellő okból ezt is megengedheti. Nagyon természetes, hogy a tiltott időben az esküvőkkel kapcsolatos szokásos zajos multságoknak el kell maradniuk.

Hely

A házasságkötés helye rendszerint a plébánia-templom, vagy — a plébános engedélyével — más templom vagy kápolna. *Papnevelő intézetekben s szerzetesnők templomaiban* vagy *kápolnáiban* avagy *magánházakban* való esküvőt csupán fontos és sürgős okból engedheti meg a megyéspüspök.

¹ V. ö. A fm. Hercegrímás 1923 nov. 1-én kelt körlevelével 3886. sz.; illetőleg *Schioppa* nuncius kísérelével, amelyet az illető pápai irathoz csatolt.

A házasulandók lelkiállapota.

A házasulandóknak szívükre köti az Egyház, hogy mielőtt házasságra lépnek meggyónjanak (és áldozzanak) vagy legalább tökéletes bánat által a kegyelem állapotát visszaszerezzék, ha azt elvesztették. A házasság az élők szentségei közé tartozik; halálos bűnben felvenni szentségtörés volna. Sőt igen ajánlatos az életnek eme fordulópontján *életgyónást végezni*; s még jobb az élet új korszakára — ha lehet — alapos lelkigyakorlattal készülni.

Az Egyház ezenkívül nagyon ajánlja a házasulandóknak, hogy frigyükre, az ú. n. „*menyegzői áldást*“ kikérjék. Ez a „menyegzői áldás“ az a három gyönyörű áldó ima, amely a jegyesekért végzett külön szentmise formájának alkotó része. (Lásd alább 142. lapon.)

Az esküvőnek eszerint tehát mindig szentmisével kapcsolatban kellene végbemennie. Sajnos, azonban sok helyen hazánkban már nem is tudnak a jegyeseket annyira megtisztelő egyházi szertartásról. Legyünk rajta, hogy az ismét szókaiba jöjjön!

Az eskető pap teendője.

Az eskető pap szerepe főképen az, hogy az eléje járuló házasokat szándékuk felől *kikérdi* s kölcsönös házassági beleegyezésüket az Egyház nevében *hivatalosan tudomásul veszi*. Ezzel lényeges teendőjét be is töltötte. Azonban a há-

zasságkötésnek e lényeges cselekvényét Egyházunk gyönyörű és kifejezéssel teljes szertartások keretébe foglalja, amelyeket alább részletesen meg fogunk ismertetni. Sőt hazánkban ősi szokás az új házassokat imént tett szent ígéreteikre meg is esketne. Innen nevezi a magyar a házasságkötést „*esküvőnek*“.

Mindemez áldásokban és kitüntető szertartásokban azonban, csak azok részesülhetnek, akik erre *méltók*.

Jegyzet: Az új törvénykönyvvel az ú. n. *passzív asszisztencia* érvényét veszítette. Ez abban állott, hogy a biztosítékot nem nyújtó (reversalist nem adó) vegyesvallású házasulandók kölcsönös házassági beleegyezését a plébános két tanu előtt minden egyházi ruha és szertartás nélkül, hallgatagon, egyszerűen tudomásul vette. Ezzel legalább a hűnös módon kötött házasság *érvénye* biztosítva volt.

Az oly passzív asszisztencia pedig, amelynél a plébános két tanu előtt a feleket házassági beleegyezésüket illetőleg minden egyéb szertartás mellőzésével *kikérdi*, a házasságot ugyan ma is érvényesítené, de tilossá váltott. (V. ö. S. Off. 1919 nov. 26.)

A házasság utólagos érvényesítése.

Megtörténhetik, hogy miután a felek akár jó-, akár rosszhiszeműleg házasságot kötöttek, kitűdődik, hogy bontó akadály van közöttük.

Amennyiben maguk a felek ismernék azt fel, nincs egyéb hátra, mint hogy azonnal a lelkiatyához vagy plébánosukhoz forduljanak, aki aszerint, amint az akadály felmenthető vagy felmenthetetlen, nyilvános vagy titkos, mindkettő-

jük vagy csak egyikük előtt ismeretes, különböző magatartást és eljárást fog előírni. Kétségtelen, hogy annak a házasságban, akinek fennforgó bontó házassági akadályról *biztos* tudomása van a hitvesi jog gyakorlata elől valamikép ki kell térnie. Ámde, mielőtt egyéb lépést tenne, sőt mielőtt a másik jóhiszemű felet a házassági akadályról felvilágosítaná, szakavatott lelkiatyától kell útbaigazítást kérnie. Általános irányelvekül a következőket jelölhetjük meg:

a) Ha felmenthető akadályról van szó, a plébános vagy lelkiatya által felmentésért kell folyamodniok. Sőt titkos és sürgős esetben maga a plébános vagy lelkiatya is megadhatja a felmentést.

A felmentés elnyerése után, ha az akadály nyilvános volt (pl. vérrokonság vagy sógorság), a házassági beleegyezést az Egyház által előírt formában, vagyis a plébános és két tanu előtt kell megtenniök.

Ha a felmentés titkos akadályt mozdított el, a feleknek csupán egymás közt kell a házassági kölcsönös beleegyezést megtenniök. Más szóval: egymásnak ki kell jelenteniök, hogy házastársak akarnak lenni. Ezt pedig azzal a tudattal kell tenniök, hogy eddig *nem voltak* érvényes házasságok s most akarnak azokká válni.

b) Ha a házasság között akadály ugyan nincs, de tévedés, kényszer vagy színlelés folytán az érvényességhez szükséges szabad beleegyezés hiányzott, nincs egyéb hátra, mint, hogy

e hiányt maguk között pótolják. Megteheti ezt az egyik a másik tudtán kívül, ha a szabad beleegyezést annak idején csak ő nem adta meg s a másik fél a saját beleegyezését még vissza nem vonta.

c) Végül, ha az előírt forma (illetékes plébános és két tanu) híján érvénytelen a házasság, a bajon úgy lehet segíteni, hogy a felek most már az előírt formában megkötik a házasságot. Az Egyház igyekszik ilyenkor a felek érzékenységet minden lehető módon kímélni. Elengedi a kihirdetést és amennyiben botrány nélkül lehet, templomon kívül, magánlakásban is megesküti őket. Sőt, ha az egyik fél erre sem kapható, az Egyház — csakhogy a másik fél lelkét megmentse — ennek kérésére a házasságot „gyökerében is orvosolhatja“, érvényesítheti. (Lásd 129. lapon.)

Különös nehézséggel jár a formahiány pótlása, ha a vegyesvallású felek megtagadva az Egyház által előírt biztosítékot (reversálist), polgárilag s esetleg másvallású lelkész előtt keltek egybe.

Hogy a katolikus fél a gyóntatószékben feloldozható legyen szükséges, hogy súlyos vétségét lehetőleg jóvátegye s az isteni s egyházi törvény által elengedhetetlenül megkövetelt biztosítékot legalább utólag megadja; sőt ha az egybekelés 1918. évi május 19-ike óta történt, az Egyház által előírt forma szerint meg is esküd-jék s ilyen módon érvénytelen, bűnös viszonyát rendezze.

Amde a polgári házasságkötés után a biztosí-

lék hivatalos megadását maga az állami törvény is lehetetlenné teszi.

Mi tehát ilyenkor a teendő?

Legszerencsésebb a megoldás, ha a nemkatholikus fél is megtér, katolikussá lesz. Ez esetben az 1894. évi 32. t.-c. 4. §. értelmében az összes hétéven aluli gyermekek katolikus módon nevelhetők. Sőt miniszteri engedéllyel a hétéven felüliek is a szülőknek közössé vált vallására térhetnek.

Ha azonban — amint többnyire történni szokott — a másvallású fél nem hajlandó katolikussá lenni, másrészt a bűnbánó katolikus fél a maga részéről *mindenre kész, amit jelen helyzetében csak megtehet*, akkor az ügyet előbb az egyházmegyei hatóság elé kell terjeszteni, amely a Szentszéktől kapott irányelvek szerint fogja az utasítást megadni, illetőleg a Szentszéktől nyert felhatalmazással, a házasságot — a *minden lehetőt* ígérő katolikus fél érdekében — gyökerében orvosolni.

A házasság gyökerében való orvoslása.

Az Egyház az olyan házasságot, amelynél kezdettől fogva meg volt ugyan a kölcsönös házassági beleegyezés, azonban akár formahiba, akár fennforgó bontóakadály folytán nem léphetett érvénybe, oly módon is érvényesítheti, hogy a formahiányt vagy bontóakadályt egyszerűen nem létezőnek tekinti és a házasságot már győ-

kerében, vagyis kezdettől fogva érvényesnek ismeri el. Az ily házasság tehát jogi következményeire nézve, pl. ami a gyermekek törvényességét illeti, úgy tekintendő, mint kezdettől fogva érvényes házasság. Ezt nevezzük a házasság gyökerében való orvoslásának.

Ilyen jogi orvoslásért tehát csak akkor folytathatunk, ha a kölcsönös házassági beleegyezés kezdettől fogva mindkét részről fennáll, továbbá, ha ezt a folyamodványunkat kellő fontos okokkal tudjuk támogatni.

A gyermekek törvényesítése.

Az Egyház azokat a gyermekeket tekinti és ismeri el törvényeseknek, akik érvényes vagy legalább is olyan házasságból származnak, amelyet a szülők jóhiszeműleg érvényesnek tartottak.

A házasságon kívül született gyermekek törvényesíthetők a szülők között kötött érvényes házasság által, de csakis akkor, ha a gyermek fogantatása vagy születése idején, illetőleg e kettő közötti időszakban nem volt közöttük bontóakadály.

Ily esetekben a törvényesítést maga a házasságkötés eszközli minden egyéb jogi eljárás nélkül, sőt a szülők tudtán s akaratán kívül is. Ha a gyermek törvényességét illetőleg kétség merül fel, hacsak az ellenkező be nem bizonyul, a gyermek mindig törvényesnek tekintendő.

Az elválás.

A kötelék felbontása.

Ha a felek annak tudatára ébrednek, vagy csak erősen gyanítják is, hogy frigyük érvénytelen s nem akarják, vagy talán nem is lehet azt másként orvosolni, kötelesek ügyüket az Egyház elé terjeszteni s a kötelék megsemmisítését vagy helyesebben szólva az érvényes kötelék hiányának megállapítását kérelmezni. Az Egyház döntése után, de csakis az után, ha t. i. házasságukat az egyházi törvényszék érvénytelennek nyilvánította, léphetnek új házasságra.

Az együttélés megszüntetése.

A végrehajtott érvényes házasság kötelékét a katolikus Egyház nem bonthatja fel s nem is bontotta fel soha; s akik azt álnok utakon kieszközték, lelkiismeretükben távolról sem lehetnek nyugodtak, mert Isten előtt házások maradtak.

Teljesen alaptalan tehát a vád, amellyel némelyek az Egyházat illetik, mintha e tekintetben az előkelőkkel, fejedelmekkel kivételeket tenne. Így nevezetesen *Napoleonnak Beauharnais Jozefinnel kötött házasságára* szeretnek hivatkozni, akitől a hatalmas kényúr, minthogy trónörököst nem remélhetett, elvált, hogy *Mária Luíza, Ferenc osztrák császár s magyar király leányával* 1810-ben egybekelhessen. Ez az ügy azonban *Romáig* sohasem jutott. *Napoleon* első házasságát a *párizsi egyházi törvényszék* nyilvánította semmisnek s pedig azon a címen,

mert a császár nem adott ahhoz *őszinte* beleegyezést.(?) Bizonyára szomorú adaléka ez az akkori klerus függésének a világi hatalomtól.

Arra a másik okra, mintha Napoleon első házassága a *trienti* forma hiánya folytán volna érvénytelen, maga ez illető egyházi törvényszék sem helyezett súlyt. Mert hiszen *Fesch* bíbornok, a császár nagybátya, magának a *Párizsban* időző pápának felhatalmazásából végezte 1804-ben, Napoleon megkoronáztatása előtt az egyházi esketést.

Ámde az Egyház megfelelő fontos okból megengedheti, hogy a házasfelek ideiglenesen, avagy egész életükön át külön éljenek, anélkül, hogy házastársak lenni megszűnnének. Megtörténhetik ez:

a) közös akaratból.

Egész életükre szétválhatnak a hitvesek, ha egyikük pap akar lenni vagy szerzetbe akar lépni. Ily esetben azonban feltétlenül szükséges, hogy a *Szentszék* engedélyt adjon, a másik fél pedig *önként* beleegyezzék s kellő biztosítékot nyújtson, hogy ő is meg tud maradni ez erény s hűség útján.

Sőt maguk a házasfelek ideiglenesen s közös akaratból lelki vagy anyagi okokból szétválhatnak, ha az veszély vagy botrány nélkül megeshetik. Maga *Szent Pál* a korinthusiakhoz írt levelének VII-ik részében megengedi, hogy a házasok egymást időnkint mintegy csupán testvéreknek tekintsék, hogy annál hathatósabban szentelhesék magukat a lelki dolgokra.

b) egyik fél akaratából.

Az új egyházjog csupán egyetlen okot jelöl meg, amely az ártatlan félnek jogot ad házastársától *örökre* elváltan élni. És ez a házasságtörés. De szükséges, hogy e vétek *biztos és teljesen elkövetett* legyen s hogy az ártatlan fél azt nem engedte légyen el. Ha a másik fél is hasonló vétekbe bukik, szintén elvesztette jogát hitvestársának elhagyására.

Az ártatlan fél ugyan sohasem köteles a vétkest visszafogadni, de megteheti s jól teszi, ha van reménye annak javulására. Főkép, ha az eset nyilvános, nem is köteles az ártatlan fél ügyét az Egyháznak előterjeszteni.

Ideiglenes elválásra egyéb okok is feljogosítanak. Az új egyházjog ezeket az okokat említi: ha a másik fél másvallásra tér, a gyermekeket nemkatholikus módon neveli, vétkes és gyalázatos életet él; házastársa lelki és testi épségét veszélyezteti, kegyetlen bánásmóddal a közös életet túlnehézzé teszi. Ilyen s hasonló esetekben az ártatlan fél az egyházi hatóságtól ideiglenes válásra engedélyt kaphat, sőt, ha az ügy sürgős és veszélyes, már az engedély elnyerése előtt távozhatik. Az elvált felek azonban sohasem mulasszák el legalább plébánosuknál jelentkezni annál is inkább, hogy így a gyóntató atyának, aki, az okok felől kikérdi őket, megnyugtató feleletet adhassanak.

Válás esetén a gyermekeket az ártatlan fél, ha vegyes a házasság, a katolikus fél neveli.

A polgári házasság.

Polgári házasságnak nevezzük azt a házassági köteléket, amelyet a felek a világi hatóság előtt kötnek avégből, hogy frigyüket az állam is elismerje.

Többféle alakja van: 1. *kötelező polgári házasság*, amelyet a törvény minden házasulandóra egyaránt kiterjeszt. Ezt hoztak be 1894-ben s léptették 1895 október 1-én életbe hazánkban is. Divik kívülünk jelenleg *Németországban, Franciaországban, Olaszországban, Belgiumban és Svájcban*;

2. *fakultatív polgári házasság*, amely a felek tetszésére bizza, hogy *vagy egyházilag vagy polgárilag* kössék meg házasságukat. Ezt a formát *Anglia, Északamerika* s újabban a *Csehszlovák köztársaság* fogadta el;

3. *szükségbeli polgári házasság*, amely azoknak nyújt módot államilag elismert frigyvet kötni, akik egyházi házasságot *nem köthetnek*. Ez van Ausztriában (az ú. n. Burgenlandot kivéve), Dániában, Spanyolországban, Portugáliában stb.

A polgári házasság minden formája — amennyiben keresztények házasságáról van szó, az Egyházra nézve sérelmes s káros. Nevezetesen azért, mert illetéktelen beavatkozást jelent az állam részéről a vallás s lelkiismeret ügyeibe, előmozdítja a vallási közömbösséget, aránylag könnyen lehetővé teszi az elválást, ami által megingatja a társadalmi élet alapjait.

Nagyon világos, hogy a katolikus hívek, aki-

ket az Egyház meghatározott házassági formára, t. i. az illetékes plébános és két tanu közreműködésére kötelez, a polgári házasságot *Isten* és lelkiismeretük előtt érvényes házasságnak el nem ismerhetik. Nincs azonban kizárva, hogy az olyanok, akikre az Egyház a házassági forma törvényét ki nem terjesztette (lásd 123. lapon), a polgári házasság által lelkiismeretben is érvényes, valóságos, felbonthatatlan házasságot kössenek, feltéve, hogy ily házasságot kötni *szándékolnak*. Ezt a szándékot feltételezve az 1918 május 19-ike előtti vegyesházasságok is, a polgári kötés által érvényre emelkedtek s valóságos, felbonthatatlan házasságok lettek.

Habár a polgári házasság katolikus szempontból csupán polgári jogi egyezmény, szerződés s mint házasság lelkiismeretben érvénytelen, ámde annak megkötésére a hívek mégis kötelesek lehetnek. Kötelezi őket a helyes és okos önszeretet önmaguk s leendő gyermekeik iránt. A polgári kötés elmulasztása ugyanis igen súlyos jogi következményekkel járhat és sok polgári előnytől foszt meg.

Polgári válás.

Minthogy a hívek házassági ügyei egyedül és kizárólag az egyházi bíróság hatáskörébe tartoznak, méltán merül fel a kérdés, vajjon szabad-e és mikor szabad a világi bíróság előtt válópert indítani; továbbá katolikus bíró hozhat-e ez

ügyben ítéletet és katolikus ügyvéd vállalhat-e világi bíróság előtt házassági ügyet?

A bíró.

Ha a világi bíró, ismerve az Egyház álláspontját, mégis olyképen tárgyalná a házassági pereket, mintha azok valóban a világi bíróság hatáskörébe tartoznának, súlyosan vétene a katolikus hitelvek ellen. Ha azonban az Egyház illetékességét az ily ügyekre nézve elismeri, *igen fontos okból*, nevezetesen, hogy állásában megmaradjon, hozhat esetleg házasságot bontó ítéletet is, de csakis ama feltétel alatt, hogy csupán a *polgári* köteléket s annak következményeit szándékszik feloldani s azt a feleknek alkalmas módon tudtukra is adja.

A házasfelek.

Ha a felek, akiknek házassága *érvényes*, oly szándékból indítják a válópert, hogy azután új házasságra lépjenek, súlyosan vétkeznek. Ha azonban a házasság az Egyház színe előtt amúgy is semmis, vagy pedig a különélés az Egyház és lelkiismeret színe előtt megokolt (pl. egyik fél házasságtörése által), nincs akadálya annak, hogy a polgári házasság kötelékétől s annak következményeitől világi bíróság ítélete által megszabadítsák magukat.

Ügyvéd.

Az Egyház nem emel kifogást az ellen, ha *meggyőződéses* katolikus ügyvéd az érvényes házassági kötelék *védelmére*, a világi törvényszék előtt is vállalkozik.

A válást is előmozdíthatja, ha a felek azt megengedett módon kérik. Ha azonban a felek bűnös szándékból akarnak válni, nevezetesen, hogy új, a lelkiismeret színe előtt érvénytelen házasságot köthessenek, még a polgári kötelék felbontásában is csupán *igen fontos* és kényszerítő okokból működhetik közre, az esetre, ha az érdekeltek tudják, hogy *ő csak a polgári kötés megszüntetésén dolgozik.*

Jegyzet: A házassággal kapcsolatos egyházi büntetéseket „A penitencia tartás” című könyvünk függelékében ismertetjük. (197 lap.)

A házasságkötés szertartása.

Az esketés.

1.

A szentség kiszolgáltatása.

A pap egyházi ruhában az oltárhoz megy, ahol őt a násznép várja. A jegyesek — a menyasszony a vőlegény balján — az oltár előtt inkább a lecke oldalán állanak. Mögöttük a tanúk (a násznagyok).

Pap (P.): Az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében. Amen.

P.: Mi a neved? Felelet (F.) N. és N.

(A vőlegény és menyasszony megmondják *keresztnevüket.*)

P.: N. Nyilatkozzál Isten és az Anyaszentegyház színe előtt, akard-e a jelenlevő N-t törvényes feleségül magadhoz venni. F.: Akarom.

P.: Igéred-e, hogy hozzá holtodiglan, holtáiglan mindenben hű akarsz lenni, mint a hű férj feleségéhez, az *Istennek* parancsa szerint hű lenni köteles. **F.:** Igérem.

Erre a pap a menyasszonyhoz fordul:

P.: N. Nyilatkozzál *Isten* és az Anyaszentegyház színe előtt, akarsz-e a jelenlevő N-hez törvényes feleségül hozzá menni? **F.:** Akarok.

P.: Igéred-e, hogy hozzá holtodiglan, holtáiglan mindenben hű akarsz lenni, mint a hű feleség urához az *Isten* parancsa szerint hű lenni köteles. **F.:** Igérem.

2.

A gyűrűk megáldása.

A gyűrű köralakjánál fogva a halhatatlanságnak és elválaszthatatlanságnak jelképe. A házásokra nézve különösen is azt jelenti, hogy valamint a karikagyűrűnek nincs vége, úgy az ő hűségüknek se legyen soha vége. Valahányszor a gyűrűre tekintenek tehát, jusson eszükbe a házasság egysége s felbonthatatlansága s így ama legszentebb kötelességük, hogy kizárólag egymásé legyenek mindhalálig. Hogy pedig a gyűrűt a házások balkezükhöz viselik *Szent Izidor* püspök szerint azért van, mert a régiek felfogása szerint a balkéz gyűrűs ujjától egy ér egészen a szívig ér.

P.: Segítségünk az Úr Nevében. **F.:** Aki az eget és a földet teremtetten.

P.: Uram hallgasd meg könyörgésemet. **F.:** És kiáltásom jusson eléd.

P.: Az Úr legyen veletek. **F.:** A te lelkeddel is.

P.: Könyörögjünk: Áldd meg Uram ezeket a

a gyűrűket, amelyeket a te nevedben megáldunk, hogy, akik azokat hordozzák a te békességében megmaradjanak, a te akaratod teljesítésében kitartsanak és szeretetben éljenek, öregbedjenek, gyarapodjanak életük napjainak hosszú során keresztül. A mi Urunk *Krisztus* által. *F.*: Amen.

P.: Könyörödjünk: Emberi nem Teremtője és Fenntartója, lelki kegyelmek osztogatja, te Uram! küldd el a mennyekből ezekre a gyűrűkre vigasztaló *Szentlelkedet*, lásd el azokat égi védő erővel, hogy azoknak, akik hordani fogják, örök üdvösségükre szolgáljanak. *F.*: Amen.

Erre a pap a szenteltvízzel meghintett gyűrűket felcserélve a férj s feleség ujjára húzza, mondván:

P.: Az Atyának † és Fiúnak † és Szentléleknek nevében. *F.*: Amen.

3.

Az új házastársak megáldása.

(A férj és feleség az oltár előtt térdelnek.)

P.: Segítségünk az Úr Nevében! *F.*: Aki az eget és földet teremtette.

P.: Erősítsd meg *Isten*, amit bennünk műveltél. *F.*: Szent templomodból, amely *Jeruzsálem*-ben vagy.

P.: Legyetek áldottak az Úrban. *F.*: Aki a világot semmiből alkotta.

P.: Könyörödjünk *Ábrahám Istene, Izsák Istene, Jákob Istene* áldd † meg ezeket a fiatalokat

és ültess el lelkükben az élet magvát, hogy amit saját javukra szolgálónak megismertek, azt kívánják is megcselekedni. A mi Urunk *Jézus Krisztus*, az emberiség Megváltója, a te szent Fiad által, aki veled él s uralkodik a Szentlélekkel egyetemben mindörökre örökké. *F.*: Amen.

127-ik zsoltár:

P.: Boldogok mindnyájan, kik az Urat félik, kik az ő utain járnak.

Mivel kezeid munkáját eszed, boldog vagy és jól lesz dolgod. Feleséged mint a termékeny szőlőtő háza falai között; fiaid mint az olajfa sarjadékai asztalod körül.

Ime így áldatik meg az ember, ki az Urat féli.

Áldjon meg téged az Úr *Sionban* és lássad *Jeruzsálem* javait életed minden napjaiban;

és lássad fiaidnak fiait s a békességet Izraelen.

Dicsőség az Atyánk stb.

P.: Uram irgalmazz! Krisztus kegyelmez! Uram irgalmazz! Miatyánk . . .

P.: És ne vigy minket a kísértésbe. *F.*: De szabadíts meg a gonosztól.

P.: Üdvözítsd szolgálodat. *F.*: Akik tebenned bíznak, Istenem.

P.: Küldj nekik. Uram, segílyt szent helyedről. *F.*: És *Sionból* oltalmazd őket.

P.: Légy számukra Uram az erősség tornya. *F.*: Az ellenséggel szemben.

P.: Uram hallgasd meg könyörgésemet. *F.*: És kiáltásom jusson eléd.

P.: Az Úr legyen veletek. **F.:** A te lelkeddel is.

K.: Könyörögjünk. Kérünk Uram tekints le szent egedből erre a frigyre; és amint *Tobiást* és *Sárát* a béke angyalának kíséretével oltalmaztad, úgy ezeket is védd meg a gonosz lelkek veszes incselkedéseitől, távoztasd el tőlük a lélek s test veszedelmeit, hogy a te hatalmad pártfogása alatt dicsérjék a te szent nevedet, amely áldott örökkön örökké. **F.:** Amen.

P.: Könyörögjünk. Figyelmezz Uram a mi könyörgésünkre és lámogasd kegyesen azt az intézményedet, amelyet az emberi nem elterjesztésére rendeltél, hogy amit a te rendelésed szerint megkötnék, a te segélyeddel meg is tartsák. **F.:** Ameh.

P.: Könyörögjünk. Áldd meg Uram ezt a szolgádat s szolgálóleányodat, amint megáldottad *Mózes* imádságára *Izrael* fiainak családjait, hogy a Vörös-tengeren átkelve *Fáraó* elől megmenekedjenek, így ezek is üdvözljenek színed előtt az ítélet napján. Ami Urunk *Krisztus* által. **F.:** Amen.

P.: Áldjon meg titeket az Atya *Isten*, őrizzen meg titeket *Jézus Krisztus*, világosítson meg titeket a Szentlélek: tekintsen le reátok az Úr és irgalmazzon nektek, és fordítsa arcát felétek és adjon nektek békét éltetek minden napjaiban, és töltsön be titeket az ég minden áldásával bűneitek bocsánatára, hogy örök életek legyenek örökkön örökké. **F.:** Amen.

Erre a pap a házasság kezét stólájával átkötvén így szól:

*P.: Összekötlek titeket házasságra az Atyának
† és Fiúnak és Szentléleknek nevében. Amen.*

4.

Az eskü.

Hazánkban ősi hagyományos szokás a kötött frigyel
esküvel is megerősíteni. Evégből a férj s feleség egymás
után az oltár elé térdelve s két ujjukat a feszületre téve
így esküsznek:

Isten engem úgy segéljen!
Nagy Asszonyunk a szeplőtelen Szűz Mária,
És Istennek minden szentei,
Hogy a jelenlevő N-t szeretem,
Szeretvén magamhoz veszem feleségül (illető-
leg: Szeretvén hozzá megyek feleségül),
Istennek rendelése szerint,
A keresztény Anyaszentegyháznak szokása
szerint,
És hogy őt el nem hagyom,
Holtomiglan, holtaiglan,
Semminemű viszontagságában,
Isten engem úgy segéljen!
Végül az eskető pap intelmet vagy beszédet intéz az
új házasokhoz.

A nászmise.

Az Egyház forrón óhajtja, hogy a házasságkötés szent-
misével kapcsolatban menjen végbe. Miért is leközzöljük
a jegyesekért előírt votív szentmisének sajátos részeit. Az
általános, minden szentmisében közös részeket bármely

jó imakönyvben megtaláljuk. A leközölt szövegek bő s épületes anyagot adnak a jegyeseknek s házasoknak az üdvös megfontolásra, elmélkedésre.

Bevezető.

Izrael Istene adjon össze titeket és ő legyen veletek, aki a két egyetlen gyermekén *Tobiáson* és *Sáran* megkönyörült és most tedd Uram, hogy még tökéletesebben áldjanak téged. (127. zs.): Boldogok mindnyájan, kik az Urat félik, kik az ő utain járnak. Dicsőség az Atyának ... *Izrael Istene* ... (egészen a zsoltárig).

Könyörgés.

Hallgass meg minket mindenható és irgalmas *Isten*, hogy amit hivatalunknál fogva kiszolgáltatunk, azt a te áldásod tökéletesebben betöltse. A mi Urunk ...

Szent lecke.

Szent Pálnak, az *efezusiakhoz* írt leveléből. (5. 22. 33.)

Testvérek: Az asszonyok engedelmeskedjenek férjeiknek, mint az Úrnak; mert a férfiú feje az asszonynak, mint *Krisztus* feje az anyaszentegyháznak s ugyanő megszabadítója testének. De mint az anyaszentegyház engedelmeskedik *Krisztusnak*, úgy az asszonyok és férjeiknek mindekben. Férfiak! szeressétek feleségeket, mint *Krisztus* is szerette az anyaszentegyházat és önmagát adta érte, hogy azt megszentelje, megtisz-

líván a vizek fürdőjével az élet ígéje által, hogy dicsővé tegye magának az anyaszentegyházat, nem lévén azon szeplő vagy redő, vagy más cskéle, hanem hogy szent és szeplőtelen legyen. Úgy kell a férfiaknak is szeretniök feleségüket, mint önnöntestüket. Aki feleségét szereti, önmagát szereti. Mert soha senki a maga testét nem gyűlöli, hanem táplálja és ápolja azt, mint *Krisztus* is az anyaszentegyházat; mert az ő testének tagjai vagyunk, az ő húából és csontjaiból. Ezért az ember elhagyja atyát és anyját és feleségéhez ragaszkodik; és ketten egy testté lesznek. Nagy titok ez, én pedig *Krisztusra* és az anyaszentegyházra nézve mondom. Azért kiki közületek úgy szeresse feleségét, mint önnönmagát; az asszony pedig félje az ő férjét.

Karvers. (127. zs.)

Feleséged mint a termékeny szőlőtő, házad falai között. Fiaid mint az olajfa sarjadékai asztalod körül.

Alleluja. Alleluja.

Küldjön nektek az Úr segítséget, a szent helyről és *Sionból* védelmezzon meg titeket. Alleluja.

Evangélium.

Részlet Szent Máté evangéliumából. (19. 3—6.)
Amaz időben hozzá járulának *Jézushoz* a farizeusok kísértvén őt és mondván: Szabad-e az embernek feleségét elbocsátani akármi okból?

Ő pedig felelvén, mondá nekik: Nem olvastátok-e, hogy aki az embert kezdetben teremtette, férfivá és asszonnyá alkotta őket? és mondá: Annakokáért az ember elhagyja atyját és anyját és feleségéhez ragaszkodik és a kettő egy testté lesz. Ennélfogva már nem ketten vannak, hanem egy test. Amit tehát *Isten* egybekötött, ember el ne válassza.

Felajánlási ének.

Te benned bíztam, Uram, mondtam: Te vagy az én *Istenem*, kezedben van az én sorsom.

Csendes imádság.

Kérünk, Uram, fogadd a házassági szent frigyért bemutatott áldozatot és amint e műnek te vagy a szerzője, légy te az intézője is. A mi Urunk *Jézus Krisztus* által...

Miatyánk

után a lecke oldalán a pap az előtte térdelő jegyesek felett így imádkozik:

Fogadd kegyesen, Uram, esdeklésünket és támogasd jóságosan azt az intézményedet, amely által az emberi nem elszaporodását akarod eszközölni, hogy amit a te akaratodból megkötnék, a te segélyeddel fenn is maradjon. A mi Urunk *Jézus Krisztus* által...

Könyörögjünk. *Isten*, aki erődnek hatalmával mindeneket semmiből alkottál, aki miután a vi-

lágmindenség kezdetétől fogva mindent elrendeztél, az *Isten* képére teremtett embernek az asszonyt elválaszthatatlan segítségül azért adtad, hogy a női testet a férfiú testéből származtatva ezzel tanítsad, hogy amit egyből tetszett alkotnod, azt sohasem szabad szétválasztani;

Isten, aki a házassági egyesülést oly kitűnő titokkal szenteted meg, hogy a házastársi friggyel *Krisztus* és az Egyház szentséges viszonyát jelképezzed;

Isten, ki a nőt férjéhez kapcsolod s e kezdettől rendelt társas életet oly áldásban részesítéd, amelyet sem az áteredő bűn sem a vízözön nem tudott eltörölni:

tekints kegyesen erre a szolgálódra, aki midőn a házaselet szent frigyét megköti a te erősítő oltalmazásért esedezik. Add Uram neki, hogy elég erős legyen a szeretet és béke szent igáját hordani, hogy híven és tisztán menjen férjhez *Krisztusban*, kövesse a szent asszonyok példáját, legyen férjéhez szeretetreméltó, mint *Rákel*, okos, mint *Rebeka*, hosszúéletű és hű, mint *Sára*, a pártütésnek pokoli szelleme az ő lelkét soha hatalmába ne ejtse; a hithez és a parancsokhoz ragaszkodjék. Csak emez egyetlen nászt ismerje s meneküljön minden tilos érintkezéstől; gyengeségét erősítse meg a szent fegyelem; legyen szendén komoly és tiszteletreméltóan szemérmes, járatos a mennyei tanokban:

áldd meg őt mint anyát termékenységgel, az erényben legyen kipróbált és ártatlan szívű;

és nyerje el a boldogultak nyugodalmát s a mennyeknek országát;

és lássák mindketten fiaiknak fiait a harmadik s negyedik nemzedékig;

az általuk óhajtott aggkort ériék el. Ugyanazon a mi Urunk *Jézus Krisztus* által...

Áldozási ének.

Ime így áldatik meg az ember, ki az Urat féli,
és lássad fiaidnak fiait s a békességet *Izraelen*.

Áldozás utáni ima.

Könyörögjünk. Kérünk téged mindenható *Isten*, gondviselésed intézményeit kegyelmeddel kísérd, hogy akiket törvényed szerint együttélésre összekapcsoltál, hosszú békességben őrizd meg. A mi Urunk *Jézus Krisztus* által...

A *Ite missa est* után — mielőtt az összes jelenlevőkre áldást adna — a miséző pap újra a jegyesekhez fordul s újból megáldja őket:

Ábrahám Istene, Izsák Istene, Jákob Istene legyen veletek, töltsön be titeket áldásával, hogy láthassátok fiaitoknak fiait a harmadik s negyedikig; azután pedig nyerjétek el a végnélküli örök életet, a mi Urunk *Jézus Krisztus* segítségével, aki az Atyával és Szentlélekkel él és uralkodik *Isten* mindörök örökké! Amen.

A KERESZTÉNY CSALÁD.

Az örök minta.

A világ Megváltója jelleméhez és hivatásához híven itt a földön „*vir dolorum*“, vagyis a fáj-dalmak férfia akart lenni. Nincs az a testi, lelki szenvedés, amelyet szívesen magára nem vállalt, sőt szent mohósággal ne keresett volna. Egyetlen egyet kivéve! A családi élettel nem ritkán kapcsolatos szenvedésekből nem kért soha. Ő a legboldogabb családnak legszerencsésebb gyermeke akart lenni s igazi családi boldogságot kívánt itt a földön élvezni. És ugyan miért? Mert a családi béke s boldogság nem annyira a sors ajándéka, mint sokkal inkább az *erény* jutalma. Minthogy tehát azt akarta, hogy az ő családja mintaszerűen erényes, szent család legyen, következetesen akarnia kellett, hogy az a lehető legboldogabb család is legyen.

Feltűnik előttünk a *názárethi* hajlék.

Maga *Názáreth*, a „fehér város“, „*Galilea* virága“ csendesén, békésen húzódik meg, mint a gyöngy a kagyló ölében, a dombok egész koszorúja közepett s ama magaslatok között, amelyek

Ezdrelon síkját északról határolják. Környékén szántóföldek szőlőkkel váltakoznak s az egyes magányosan álló fügefák s datolyapálmák az egész tájnak barátságos jelleget kölcsönöznek. Nem látni itt merészen tornyosuló hegyormokat az azokat környező szédítő szakadékokkal. Nincsenek itt magányos, árnyas, titkosan susogó erdők... Szóval nincs itt semmi „*regényes*“. Názáreth jellege az elzárttság, magány, rejtettség, szelid komolyság, a mindennapi megszokott élet.

A szent család élete is ilyen volt. A házikója olyan, mint a többi; kicsiny, négyszögletes, lapostetejű. Körötte kicsi kert. Berendezése sokkal egyszerűbb, mint azt a mi elkényeztetett európai ízlésünk mellett elgondolni tudjuk. A műhely is csak a legegyszerűbb, primitív szerzőmokkal rendelkezik. Alacsony, szűk, kicsiny. A család életmódja, táplálkozása, ruházkodása szegényes, de kielégítő.

Tehát minden kicsiny, csupán csak egy itt a *nagyszerű s fenséges*: a családtagok ragyogó erénye s az ezzel kapcsolatos kifejezhetetlen *boldogság*, amely a házikót betölti s onnan szerteárad. Családi boldogság! Kinek szívét ne melengetné annak még gondolata is? Ki ne vágyódnék utána? Ámde kinek nyílik meg ez a földi paradicsom? Kulcsa az erény, nevezetesen az az erény, amely a többit mind magával hozza: a *szeretet*, az *önzellen* szeretet.

A szent család otthonának homlokzatán

aranynál is fényesebben ragyognak e szavak:
itt szeretet honol, itt nincs egoizmus, önzés!

Mert valóban, ebben a családban mindenki csak másnak élt.

Gondoljuk csak azt a szent mesterembert, amint nap-nap után kemény, keserves munkával keresi a kenyeret. Tekintett ő valaha magára, a saját kényelmére, hasznára? Soha! Neki csak *egy* gondja van: csakhogy az a gyermek meg az anyja mindennel el legyenek látva, ne nyomja őket gond s nélkülözés súlya.

És az a jószágos asszony! Ő is napestig tevékeny. Ezer a gondja, baja. Figyelme minden csekélységre is kiterjed, csakhogy minden rendben legyen; tiszta, takaros legyen a lakás, ízletes a táplálék, ép, célszerű a ruha. Kedves ott-hont akart ő teremteni annak a gyermeknek s annak az odaadó, önfeláldozó férjnek. Magamagát pedig egészen feledti.

Végül az isteni gyermek! Aki nem azért jött — mint maga mondja —, hogy kiszolgálják, hanem hogy ő szolgáljon ki másokat! Mily kedves, mily szolgálatkész! Hogyan sürög-forog, hogy örömet szerezzen azoknak, akik egészen érte élnek.

Minden családtag tehát *megtagadja magát, feledti magát, a többiért él s dolgozik* s ime éppen ezzel akaratlanul is azt éri el, hogy *mindenki érte él, érte dolgozik* s így ő voltaképpen a szeretet *gócpontja* lett. És ez mérhetetlenül boldogító! Hiszen nincs más igazi boldogság a földön

s az égben, mint szeretni és szeretetlenni. Csupán a zárkózott, hideg szívek boldogtalanok. A szerető szívek mindig boldogok, mert a boldogság forrását önmagukban hordják.

Családalapítás.

Midőn a madárka családot alapít, a bereknek védett helyén a ringó ágak egyikén fészket rak magának, oly helyeset, kedveset, meleget s barátságosat, hogy öröm ránézni. Az ész híján az ösztön vezeti művészetében. Mondhatnók, a természet törvényei által a jó *Isten* gondolkodik helyette. Mikor pedig az *ember* alapít családot, fészket, tűzhelyet, nem az ösztön, hanem a jó *Isten* által megvilágított józan ész hivatott őt vezérelni.

Miért is, aki arra érzi magát hivatva, hogy családi élet kebelén oldja meg az élet nagy feladatát, elsősorban sokat imádkozzék azért a világosságért, amely a magasból árad, kérjen igazi, természetfeletti bölcseséget s okosságot az Urtól. De aztán hallgasson is a jó *Isten* kegyelme által megvilágosított józan ész szavára. Ez bizonyára — velünk együtt — a következő tanácsot adja neki:

a) Az ember házassodjék *annak idején*. Ne túlkorán s ne túl későn, hanem tartsa be a természet s körülmények által javalt életkor határait. Nevezetesen a férfi rendesen ne legyen 24—25 évnél, a leány 20—22 évnél fiatalabb. A gyermekéssel tett elhatározásokat többnyire meg-

síratjuk. Nem ritkán nevelni akarnak másokat, kik még maguk is nevelésre szorulnak; vérükkel táplálni gyermeket, akik még maguk is fejletlenek.

b) A választásnál legyünk tekintettel a *lelki s testi alkalmasságra*, rátermettségre. Nevezetesen egymásban ne annyira a szépséget, kedvességet, mint az *erényt* keressük. Legyünk tekintettel egymás egészségére is. Hiszen mi családot s nem kórházat akarunk alapítani. Némely bajok, főleg az átöröklődő s nemi betegségek a házassélettől határozottan eltiltanak.

c) Mielőtt családot alapítunk, annak *anyagi* biztos megalapozásáról is kell gondoskodnunk. A nagy különbség a hitvesek között vagyon s rang dolgában nem szokott áldás forrása lenni.

d) Lépjünk az oltárhoz *tisztán, tisztességben*, méltó lelkülettel. Hogy pedig a házasság tisztán katolikus legyen, helyütt bővebb kifejtésre már nem szorul.

Azonban, bár a családalapításnál a józan észről, a keresztyén okosságtól kell tanácsot kérnünk, vezérfényt kölcsönöznünk, de a voltaképeni létesítő, építő erőt még sem ebben kell keresnünk. „Vizsgáljuk, honnét ered, hogyan alakul a család — írja *Bougaud*. — Mondjuk ki kereken, hogy azt sem az érzékek, sem a szellem meg nem alapítják. Az érzékek ingadozása, az azokat csiklandó szépség ijesztő tűnékenysége a családot inkább még felforgatják.

A szellem pedig magányos csillag, amely inkább ragyogni, mint egyesülni vágyik. Sőt gyakran éles kard, amely sebet ejt; megközelíteni nem lehet.

A család kútfeje nemesebb valami, mint az érzékek; jobb, tisztább valami, mint a szellem: kútfeje *a szív*. A szív építi fel azt a magasztos szentélyt, amelyet családnak nevezünk.

A szív: azaz a szeretet szüksége; szükségérzet, amely nem csillogni, de önmagát elfeledni, nem élvezni, hanem önmagát feláldozni, egészen átadni vágyik amaz egyetlen feltétel alatt, hogy magát soha többé vissza nem veszi.

Tehát a szív teremti meg a családot... a vonzalom keresésében mindig szűkebb köröket alkotva maga körül. És amint a kör kisebbedik, a vonzalom nő s erősödik. Először mindenkihez bizalommal és jóakarattal közelít. Azután kiválasztja magának *ismerőseit*. Ismét körültekint s ott látja maga körül életének mintegy kiegészítő részeit: *anyát, fivért, nővért*... Végre a kör egészen összeszorul, a szív még magasabbra tör s e fenséges magaslat tetőpontjára érve eljön a pillanat, midőn a szív így szól: *Téged egyedül*; és kimondva e szót: *Téged egyedül*, nyomban hozzáteszi: *Örökre!* Ime a szív ez ünnepeles pillanata, e legemberibb és legistenibb érzelem, a szeretet alapítja meg a családot.“ (V. ö. *Bougaud*; Kereszténység és korunk, I. 275.)

A házastársaknak egymás iránti kötelességei.

A szeretet.

A szeretet az a mágnes, amely az erre választott szíveket hitvesi frigyre összevonja s aztán eggyé forrasztja; a szeretet marad a hitveseknek első s legfőbb kötelessége is mindörökre. Mintaképen maga a Szentlélek *Krisztus-* és *Egyházának*, e két misztikus hitvesnek egymás iránti szeretetét állítja fel. (V. ö. Ef. 5. 25.) Lehet-e ennél ideálisabb, tisztább, önzetlenebb és áldozatosabb szeretetet elgondolni? A házasoknak tehát *Isten* szent szándéka szerint többet kell látniok egymásban, mint a húst és vért: többet, mint a pusztá enibert. Ennyire az állat, illetőleg pogány is eljut. A keresztény házastársában lelkének kiegészítő felét is látja, akit *Isten* számára alkotott, akivel őt *Isten* szeretete forrasztja össze itt a földön s egykor az egész örökkévalóságban.

Ez az igazság sok egyebet megvilágít, amit e könyvecskében tárgyaltunk, nevezetesen a házasság egységét, felbonthatatlanságát s az Egyház borzalmát a vegyesházasságoktól. Megmagyarázza továbbá azt is, hogy habár az Egyház az özvegyek második, sőt további házasságát meg nem tiltja ugyan, de sohasem javálja.

De jellemezze a hitvesi szeretetet, illetőleg annak tulajdonságait néhány, a történelemből vett példa, amely jobban megvilágítja a dolgot, mint bármely szóáradat.

A szeretet egyik sajátása, hogy meleg és gyengéd.

Ilyen volt az a szeretet, amely *Lajost, Thüringia* tartományi grófját szent hitveséhez, magyarhoni *Szent Erzsébet*hez fűzte. Ennek jellemzésére elég legyen a régi krónikások nyomán azt a fenséges, megható jelenetet vázolnunk, midőn a Szentföldre induló gróf *Erzsébettől* búcsúzik.

...Az őrgróf *Schmalkaldent* tűzte ki találkozóhelyül, ahova *Szent János-napkor* mindenkinek egybe kellett gyűlnie, aki résztvesz a keresztesháborúban. Az őrgróf egyenkint búcsúzik itt szeretteitől. Mikor azután ahhoz ért, aki neki legdrágább volt a földön, *Erzsébet*hez, annyira erőt vett rajta a válás fájdalma, hogy egyetlen szót sem bírt kiejteni a zokogástól. Egyik karjával feleségét fogta, a másikkal anyját ölelte meg. Némán szorította őket szívére s ott tartotta őket vagy félóráig néma fájdalommal. És csak sírt meg sírt ez a kemény lovag.

Anyja és felesége sem akarták elbocsátani. Sokáig tartották átölelve, mintha meg akarták volna ezzel gátolni elszakadását. *Erzsébet* hangosan kiálta: Ó, jaj nekem, szegény asszonynak!

Végre kibontakozott a fejedelem az ölelő karokból. *Erzsébet* azonban nem nyughatott bele, hogy már most elszakadjon tőle. Engedelmével el akarta kísérni *Thüringia* haláráig. *Lajos* megengedte. Mikor megérkeztek az ország határához, a szegény asszony szíve nem bírta megérteni, hogy most már el kell búcsúznia. Azért

még egy napi járőföldre kísérte férjét, mellette lovagolva gyakori sóhajok között. Aztán még egy napi útra halasztotta a válást. És mikor ez a nap is eltelt, megint nem bírta magát elhatározni, hogy férjét elhagyja: arra gondolt, vajjon nem kísérhetné el férjét a háborúba. Ezt az örgróf is szívesen vette volna, de tekintettel kellett lenni az ország kormányzatára s a gyermekekre.

És *Isten* akarata mindennél több volt a szent asszonynak s így ráadta fejét, hogy megválíék. Ekkor a hű *Vargila* lovag odalépett az örgrófhoz s azt mondá: „Uram, itt az ideje, hogy a nagyságos fejedelemasszonyt hazabocsássad, hiszen meg kell lennie!”

Az örgróf és *Erzsébet* heves zokogásban törték ki s megint egymást hosszan átölelve tartották. „Szívem drága kincse — szólott a férj —, édes *Erzsébetem*, őrizzen s áldjon meg téged a menny Istene! Ne feledkezzél meg rólam imádságodban. Isten veled!”

Erzsébet sokáig nézett utána s a gyötrő fájdalomtól félholtan tért vissza komornáival...; mikor fölért *Wartburgba*, letette magáról minden fejedelmi ékességét és fekete ruhát öltött; azután átengedte magát a szomorúságnak, a magánynak és senki sem tudta őt megvigasztalni. — Lám! a szenteknek is volt ám szívük s mennyire tudtak szeretni! Sőt ők tudtak igazán szeretni. (V. ö. *Stolz*: Szent *Erzsébet*.)

Valami hasonló jelenetet olvasunk *Chantal*

Franciska életében, midőn a szentnek hozzá méltó leánya, *Mária Amata*, háborúba induló férjétől, *Thorens* bárótól, *Szalézi Szent Ferenc* öccsétől búcsúzik. Elszorult a szívük, fájdalmukat sem visszatartani, sem mérsékelni nem tudták. *Mária Amata* messzire elkísérte férjét, nem bírt karjai közül kibontakozni. Mikor mégis válniok kellett, mindketten oly sűrű könnyeket ontottak, hogy könny lopózott azoknak szemébe is, akik őket búcsúzni látták és csodálkoztak rajta, hogy oly erőszakos fájdalmukat el tudták viselni. Keresztények voltak; utolsó szavuk az az ígéret volt, hogy még hívebben szolgálják az *Úr Istent*, megújuló buzgósággal törekszenek az erényre, ha *Isten* megadja nekik a kegyelmet, hogy *Thorens* báró ép egészséggel tér vissza a háborúból. *Thorens* vágatva távozott, hogy jobban eltitkolhassa zokogását. Néhány hét múlva jött a hír, hogy a jámbor báró útközben betegségnek esett áldozatul. *Szalézi Szent Ferenc* maga tudatta a legnagyobb kíméléttel a halálhírt a fiatal özvegyel. *Mária Amata* és szintén jelenlevő édesanyja eszméletüket veszítik. A szent püspök térdénállva sír, zokogása majd megfojtja. Amint a fájdalom első percei elmúltak s a keresztény megnyugvás ereje felülkerekedett, *Szalézi Szent Ferenc* a kápolnába ment s a drága elhunytért misét mondott. *Mária Amata* a sekrestyében hallgatta, hogy fájdalmának szabad folyást engedhessen. Néha-néha egy-egy szívet facsaró sóhajtás röppest el csön-

desen ajkáról: „Én Istenem, én egyetlenem, mit tettél velem? Ó, milyen mély ez a seb! Istenem, segíts rajtam. A te kezéd sebzett meg engem, a te kezéd gyógyítson meg engem“. (V. ö. Szent Chantal élete, Bougaud. II. k. 3. l. stb.)

Amde a szeretetnek nem szabad csupán hévnek haradnia, hanem tetteiben is meg kell nyilvánulnia. Nevezetesen, legyen a szeretet türelmes.

Pompásabb példát alig találhatnánk erre, mint aminőt *Szent Monika*, *Szent Ágoston* édesanyja adott.

...Jól látta férje gyengeségét s hűtelenségét, de sohasem tett róla említést. Szenvedett némán. Akkor sírt, mikor férje távol volt; s mivel a férfitől, aki *Istent* nem szereti, esztelenségnek tartotta azt követelni, hogy híven szeresse a teremtményt (t. i. feleségét), megelégedett azzal, hogy gyarló férje számára hitért s *Isten* iránt való szeretetért esedezett, mert ezek által nyer az ember tisztaságot. Épen így szelíden, alázatosan, szerényen és valódi szeretettel hallgatott *Monika* akkor is, amikor férje haragra gyűladt. Mit is lehet mondani annak, aki elvesztette önuralmát? *Monika* várt, míg férje haragja lecsillapult s felhasználva a férj lelkének visszatért nyugalma s a gyengédség ama pillanatait, amikor heves, de jóindulatú emberek, mint *Monika* ura, *Patricius* is volt, haragjuk kitörését feledtetni igyekeznek azokkal, kiket megbántottak, kinek szenvedést okoztak: bizalmasan, nagy

óvatossággal és négy szem között mondott néhány magyarázó, sőt gyengéden szemrehányó szót is, amelyet *Patricius* majd mindenkor jó szívvel fogadott.

A szelidség e rendszerét, a hallgatás és önmegtagadás e titkát minden barátnőjének ajánlotta; és ha ezek összevert arccal s ifjú férjeik durvasága által meggyalázva jöttek hozzá, kedves szeretetreméltósággal intette őket: „Vigyázzatok a nyelvetekre!” És mindenki tudta, hogy igaza van, mert bár férje indulatosabb volt, mint bárki más, meg nem ütötte őt soha. *Patricius* fel-felugrott dühében, meg is fenyegette feleségét, de haragjában tovább nem ment; *Monika* szelíd tekintete mindenkor megfékezte őt. Így jellemzi anyjának okos, hősies és türelmes szeretetét *Szent Ágoston* vallomásainak könyvében. (9. könyv, 9. fejelet) (V. ö. Bougaud: *Szent Monika*.)

A szerető szolgálatkészségnek hitvese iránt remek példáját adta *Római Szent Franciska*. Buzgó lelkigyakorlatai mellett sem mulasztotta el soha a kötelességét, amellyel mint nő urának tartozott. Mindig rendkívül előzékeny volt férje iránt, ki őt épen azért gyengéden szerette. A példás egyetértést közöttük negyvenéves házasságuk alatt soha semmi sem zavarla meg. *Franciska*, ha férje őt szólította, vagy jelenléte valahol szükséges volt, sohasem habozott *lelkigyakorlatait félbeszakítani*. A férjes nő — szokta ilyenkor mondani — mindent, még az ájtatos-

kodást is abban hagyni tartozik, ha női kötelmeinek teljesítéséről van szó.

A hitvesi együttélés nagy áldozatokkal jár. Amde a szeretetnek erőpróbája épen az *áldozat*. Krisztus, az örök minta is, szenvedése és halála s ennek a szentmisében való titokzatos megújítása által mutatja meg leginkább szeretetét jegyese, az Egyház iránt.

Hűen utánozta ezt az isteni példát *Cerventa Klára*. Fiatalon ment nőül egy negyvenéves férfihöz. Ez sok testi bajban szenvedett, amelyet menyasszonya előtt gondosan eltitkolt. Esküvőjük után pedig csakhamar súlyos betegségbe esett, amely őt a sír szélére juttatta. Nemeslelkű fiatal hitvese mindenképen igyekezett férje fájdalmait enyhíteni. Hat hétig virrasztott ágya mellett s nem rettent vissza attól, hogy a betegséget ő is megkaphatja. És nem is ápolta hiába. Úra felgyógyult, amit az orvosok véleménye szerint csakis buzgó feleségének köszönhetett. Régi testi hibái azonban sohasem hagyták el, sőt később annyira fejlődtek, hogy teste csupa seb és daganat lett. A sebek rossz kigőzölgése s a beteg leheletének undorító bűze mindenkit visszariasztott. De *Klára* nem tárgított; tovább is leggyengédebben ápolta őt. A kínos állapot tíz évig tartott. Már mindenki kimerült s kidőlt az ápolásban, de nem a hőslelkű hitves. Mikor pedig mindezekhez még az anyagi nyomor is bekopogtatott, a jó asszony eladogatta ékszereit s ruháit, hogy a hitelezőket kielégítse

s belege számára a szükségeseket előteremtse. Végre a halál megkönyörült a betegen. De *Klára* nem örült annak, hogy keresztjétől megszabadult, hanem őszintén megsiratta halottját.

A hűség.

A hitveseknek második lényeges kötelessége *a hűség*. A szeretet gyökeréből ered s annak egyik legszebb, legillatosabb fehér virága. Örök mintát szolgáltatott erre is *Krisztus* az ő Egyházához való viszonyában. *Krisztus* hűségesen Egyházával marad örökre: lelke és teste. És az Egyház viszonyozza ezt a hűséget. *Krisztus* csak az ő szeplőtelen jegyesére, az Egyházra gondol, amely viszont *Krisztuson* kívül nem ismer urat. Ennek a hűségnek nyilvánvaló jele amaz igazán isteni termékenység, amellyel az Egyház szünös-szüntelen a legszebb lelkeket termi s neveli *Krisztusnak*, a mennyországnak.

Kell, hogy a házastársak is lehetőleg mindig egymással maradjanak, csak egymásra gondoljanak, szívük másfelé hajlásának még a látszatát is gondosan kerüljék. A hűtelent az ószövetségi törvény agyonköveztetette, a Szentlélek pedig az újszövetségi Szentírásban pokollal fenyegeti. (Ef. 5. 5.) A hitvesi jogok gyakorlatára vonatkozólag pedig tartsák irányadónak, amit az apostol a *korinthusiakhoz* írt első levelének hetedik részében tanít. Tekintsenek ebben is keresztényi méltóságukra s a házasságnak Istentől rendelt szent céljaira. Kétség esetén kérjenek bi-

zalommal tanácsot, *Isten* helyettesétől, a lelki-
atyától.¹

A hűségben való finom lelkiismeretességet minden hitves eltanulhatná *Chantal Szent Franciskától*. Ha férje távol volt, a legegyszerűbben öltözködött, mert — mint mondá — a szemek, amelyeknek tetszenem kell, száz mértföldnyire vannak innen, szükségtelen tehát magamat csinosítanom.

Ha ilyenkor vendégei érkeztek, igen udvariasan fogadta őket, de oly szerénységgel és tartózkodással — különösen fiatal urakat —, hogy könnyen látni lehetett arcán, az alkalom rosszul van megválasztva a tisztelgésre. Okos eszével — mondja egy régi történetíró — arra a nézetre jutott, hogy ilyenkor a nőnek kissé udvariatlannak kell lennie, hogy nagyon szerény lehessen. Szép példáját adta ennek egy ízben. Volt egy fiatalember, *Chantal* bárónak egy jó barátja, aki szenvedélyesen szerette szentünket s feltette magában, hogy a végsőkig fogja üldözni. Olyankor jött látogatóba, mikor *Chantal* báró, a férj épen távol volt. A bárónő illedelmesen fogadta, mint férje barátját. A vendég estig ottmaradt. Erre a szent asszony, mintha mit sem tudna a fiatalember szenvedélyes szerelméről, kijelenté: Sajnálja, hogy *Chantal* báró nincs itthon, különben tartóztatná s szállást adna. Ámde

¹ Bővebben szoltunk e tárgyról „A hatodik parancs”-ban. Függelék: A házastisztaság. (89. lap.) A lehetőség szerint szinte kimerítően a „Jegyesoktatás”-ban.

ő egymagában, mint olyan nő, kinek férje távol van, ennek a szerencsének nem örvendhet. Azonkívül neki bizonyos ügyben egy szomszédos kisasszonyt kell meglátogatnia. A cselédséget már utasította, hogy szolgálják ki. Azután lóra ült és máshová ment éjjeli nyugalomra.

A fiatal úr annyira megzavarodott és megszenyült ekkora erény láttára, hogy többé nem merte háborgatni az erényes nőt férje távollétében. Az eset nemsokára férjének is tudomására jutott s még inkább növelte szent felesége iránt érzett gyengéd szeretetét. (V. ö. Bougaud: Chantal élete I. 111.)

Midőn 410-ben *Alarik* gót király Rómát hatalmába kerítette, egyik katonája kivont karddal akart kényszeríteni bizonyos fiatalasszonyt hűsége megtörésére. A derék nő bátran nyujtá oda fejét s késznek nyilatkozott inkább meghalni, mint hitvesi hűségét megszegni. E rendületlen erényesség annyira megalotta a durva harcost, hogy csábítóból a nő védelmezője lett. Biztonságba helyezendő, a *Szent Péter-templomba* vezette őt, gondoskodott élelméről, sőt felkereste férjét, hogy sértetlenül visszaadja neki a hűséges asszonyt.

Maguk a pogányok a józan ész világossága mellett a hitelenségben, a házasságtörésben a szeretet s igazságosság borzalmas sérelmét ismerik fel.

Lucretia, a nemes római hölgy, midőn *Tarquinius Sextus* rajta erőszakot követett el, bár

jómaga ártatlan volt, még sem vélte másképp kienkeszteszhetőknek ezt a gyalázatot, mint azzal, hogy férje s atyja előtt nyíltan feltárta az esetet s aztán — mielőtt megakadályozhatták volna — szívébe tört döfött. Minthogy a pogány felfogás az ily körülmények között az öngyilkosságot megengedhetőknek vélte, nem szüntek meg az *erkölcsös Lucretiát*, mint a hitvesi hűség példaképét magasztalni.

Mutatja a pogány népek felháborodását a házasságtöréssel szemben az a szigor is, amellyel azt fenytették.

Az *egyiptomiak* ezer vesszőcsapással büntettek a házasságtörő férjet, a házasságtörő nőnek pedig örök bélyegül az orrát vágták le. Az *arabok* fejevétellel, a *törökök* s más népek szintén mindig halállal büntették a házasságtörőket. A régi *germánok* a házasságtörő nő haját levágták s mezítelenre vetköztetvén, korbácsolva üzték egyik helyről a másikra. A pogány *szászok* a házasságtörő asszonyt arra kényszerítették, hogy magát felakassza s azután tetemét nyilvánosan megégetve, büntársát a máglya mellett akasztották fel. A *peruiak* nemcsak a házasságtörő nőt s férfit, hanem szüleit, testvéreit s legközelebbi vérrokonait is elégették, hogy kiirtsák azt a nemzedéket, amely ily gonoszlettre képes. *Patna* szigetén az indiánok a házasságtörőt szüleihez szokták vezetni, hogy azok megfojtsák, büntársát pedig törrel szúrlák le.

És vajjon *Isten*, aki oly eréllyel s fenséggel hir-

dette ki a hatodik és kilencedik parancsot, vajjon adós fog-e maradni legszentebb törvénye lábbaltipróinak? „Ne csaljátok meg magatok — ínt az apostol. — Sem a paráznák . . . , sem a házasságtörők nem fogják bírni az Isten országát.“

Egyébként maguk a keresztények példát vehetnek erkölcsösség szempontjából a régi görögöktől is. Midőn *Geradas* előkelő spártait egy idegen megkérdezte, vajjon minő büntetést szabnak náluk a házasságtörőkre, ez felel: „E gonosztettre *Lycurgus* nem szabott büntetést, minthogy ez nálunk sohasem fordul elő“.

Kölcsönös támogatás.

A házastársaknak ugyancsak lényegbevágó harmadik kötelessége egymás iránt a kölcsönös támogatás. És ha a férfiú rászorul arra, hogy az élet nehéz, küzdelmes útjain *Isten* neki „segítő társat“ adjon, mennyivel inkább szükségét érzi a gyengébb nő az erősebb, biztosabb férfikéz támogatásának.

Ebben a kölcsönös támogatásban is *Jézus Krisztus*nak és az Egyháznak viszonya adja a legfenségesebb példát és ideált. *Jézus Krisztus* támogatja Egyházát imával, áldozattal, közbenjárással, áldással. Példájával nagy vállalatokra lelkesíti Isten dicsőségéért s a lelkek javáért. Viszont az Egyház lángoló buzgalommal karolja fel *Krisztus* ügyeit itt a földön. Önfeláldozó gonddal neveli, istápolja *Krisztus* gyermekeit:

az egész földkerekségén utánuk jár apostoli utakon, vértanui nyomokon. Szóval *Krisztusnak* él és hal.

E gyönyörű minta szerint támogassák a hitvesek egymást elsősorban a *lelki életben, az erényességben*.

I. Henrik német király megható köszönete, amelyet halálos ágyán feleségéhez, *Szent Matild*-hoz intézett, valóságos dicshimnusz a ennek a kötelességteljesítésnek. „Ó, drága feleségem — szólott a haldokló császár —, ki hű vagy hozzám a halálig! Köszönöm hűségedet, jóságodat! Köszönöm, amennyire csak köszönhetem, hogy heveességemben sokszor lecsillapítottál s annyi ügyben nekem tanáccsal s jó példával szolgáltál. Sok jóra figyelmeztettél te engem, amit különben elhagytam volna. Sokszor akartam igazságtalanságot elkövetni, de te rámutattál, hogy mi az igazság. Sokszor rávettél könnyeiddel, hogy az ügyefogyottak iránt, akiknek nem volt pártfogójuk, irgalmas legyek. Mindezekért ezerszeres hála s köszönet neked!”

Chantal Szent Franciska nyomban esküvője után elrendelék, hogy *Bourbillyban*, a családi kastély kápolnájában naponként szentmise legyen, amelyen maga is férjével s személyzetével résztvett. Ha ura vásár- vagy ünnepnap vadászatra indult, semmiképp sem engedék el, hogy előbb kíséretével együtt szentmisét ne hallgasson.

Gyönyörű példát adtak, hogy miképp kell a

házasoknak egymást a lelki életben támogatniok, *Szent Eleazár* árinói gróf s hitvese, *Szent Delfina*. Egész életmódjuk szinte *Isten* dicsőségének előmozdítására, a felebaráti szeretet gyakorlataira s a kölcsönös megszentelés eszközlésére volt berendezve. Házi rendjük beillett volna a kolostorba. Vagyon és méltóság közepette értettek szent csendben és visszavonultságban élni s a világi foglalkozásokkal az *Istenben* való szent szemlélődést egyesíteni.

És e nemes vetélkedés az Úr szolgálatában tiszta öröm- és tökéletes békének volt forrása számukra. És minő vigasz volt a feleségre, midőn megérhette, hogy 1323-ban elhunyt s számos csodával megdicsőített urát az Egyház ünnepélyesen szentlé avatta. Jómagá 1369-ben hunyt el ugyancsak a szentség hírében.

Abban a háborúban, amelyet *III. Konrád* 1138-ban a *Velfek* ellen indított, *Weinsberg* városát is megszállotta, amelyet a *württembergi* herceg tartott elfoglalva. Midőn végre kemény tusa, makacs ellenállás után a várost hatalmába kerítette, elrendelé a város felégetését s a lázadók legyilkolását. De mégis csupa lovagiasságból megengedé, hogy előbb a nők elvonulhatnak, mindenik a neki legbecsesesebbet elvive magával. Erre az engedélyre támaszkodva a hercegné férjét, mint neki legdrágábbat, vette háltára s így hagyta el a várost. Példáját követte a többi asszony. *Frigyes*, a császár fitestvére ugyan tiltakozott ez ellen, de a császár megtar-

totta szavát, sőt megdicsérte az eszes és derék hitveseket.

Így kellene minden feleségnek — akiket *Isten* többnyire elevenebb vallásos érzéssel s buzgalommal áldott meg, mint a mai férfivilágot — urát a bűnből, sőt nem ritkán hitetlenségből kiragadnia, az örök kárhozattól megmentenie s a weisbergi asszonyok példája szerint — akár a hátán az égbe vinnie.

A gyermek.

A hitveseknek azonban nem csupán egymással szemben vannak kötelességeik, hanem a házasság célja, a hetedik szentség által megszentelt állapotuk egy fontos s fenséges feladatot is ró rájuk: *Istennek gyermeket adni, nevelni.* Valóban nagyszerű feladat!

Isten a saját képére s hasonlatosságára alkotott emberbe ugyancsak valami alkotó, teremtő erőt s kedvet oltott. Az ember, amennyiben csak tehetséget érez magában, szívesen örökíti meg nevét itt a földön. Nagy munkákat óhajt hátrahagyni, szobrokat, képeket, építményeket, tudományos, költői, zenei műveket. És boldog önérettel jegyzi rájuk nevét. Nyugodtan hal meg, mert van, ami hirdetni fogja őt az utókornak.

Ámde van-e nagyszerűbb remekmű a világon, mint az ember? *Isten* eleven arcképe, gyermeke, örököse?

A gránitot, a márványt, a vasat egykor szét-

morzsolja az idő foga. A tudományos és költői művek egykor feledésbe mennek. De az ember élni fog örökre.

Ó, minő nagy s fenséges érzés tehát az a szülői öntudat! Ezt a gyermeket, ezt a derék embert, ezt a szentet én adtam a világnak, az Egyháznak, a hazának, a mennyországnak! Semmi-
ben sem vagyok hasonlóbb az *Istenhez*, a *Teremtőhöz*, mint mikor atya, anya lettem.

Van-e fáradság, gond, szenvedés, kereszt, amelyet ez a boldogító öntudat bőven meg nem jutalmazna?

Azért a gyermek az Istennek áldása.

Már a paradicsomban *megáldá* őket (az első házaspárt) *Isten* és mondá: „Növekedjetek és sokasodjatok“. (Gen. 1. 28.) És az egész Őszövettség szinte ezektől az áldó szavaktól visszhangzik. A pátriárkák áldása az ivadék megsokasodását igéri mindig. És mikor *Jefte* meggondolatlan buzgalmában leányát feláldozza, ez nem az életet, hanem szüzességét siratja, vagyis azt, hogy sohasem lehet anyává: „Csak azt engedd meg, amit kérek — szól atyjához —: Bocsáss el engem, hogy két hónapig távozzam a hegyekbe és sirassam szüzességemet társaimmal“. (Bir. 11. 37.)

Midőn az édesanya szíve alatt hordja magzatát, nemde azt mondjuk, hogy „*áldott*“ állapotban van?

És mikor világra hozza gyermekét, minden ismerőse szerencsét kíván neki az *Isten áldásához*.

Midőn pedig az édesanya első útjában a gyermeket az Úr házába viszi bemutatni, az Egyház így imádkozik felette: „Mindenható, örök Isten, aki a *boldogságos Szűz Mária* anyasága által a hívő szülők fájdalmait örömmre változtattad, tekints kegyesen erre a szolgálódra, aki *hálaadás végett örömmel jött* a te szent templomodba s add, hogy az élet után ugyanazon *boldogságos Szűz Mária* érdemei s közbenjárása által az örökkévaló boldogság örömeibe gyermekével együtt eljutni méltó legyen“.

A hit s a józan ész csak áldást lát tehát a gyermekben.

Honnan tehát, hogy manapság annyi család fél ettől az áldástól s úgy tartja, hogy Isten *megveri* őt a sok gyermekkel? Akárhány pedig *vonakodik* elfogadni az isteni áldást?

Keresztény hitves, nyisd föl csak egyszer lelki szemedet! Körötted röpköd ezernyi anyagi, gyönyörűséges gyermekfejecske. Szinte tolongnak, oly sokan vannak, miközben édesen kedveskedve, esengve szólnak: mi vagyunk a te gyermekeid, unokáid, dédunokáid stb. *Isten* tervében, gondolatában, teremő erejében. Mert neked szánt minket *Isten*, hogy apánk, anyánk légy. Ó, könyörülj rajtunk; add meg nekünk az

életet, a lehetőséget élni, örülni a létnek, egykor *Isten* látásának, az égnek . . .

És te visszautasítanád őket kegyetlenül? Vissza tudnád őket lökni a pusztaság lehetőség ködös tengerébe, megghiúsítva *Isten* oly irgalmas, üdvözítő szándékait?

Te megteszed! Nem akarsz apa, anya lenni!...

És azok a siránczó árnyak elvonulnak. Tehát mi — sóhajtkák keservesen — sohasem léphetjük át a lét küszöbét, nem élvezzük soha a mennyország boldogságát, amelyet *Isten* jósága nekünk is megadott volna . . .

És ugyan miért?

Egy másik könyvünkben¹ azokat az ellenvetéseket, nehézségeket, amelyeket a gyermekáldás bősége ellen felhozni szoktak, sorravettük, megcáfoltuk.

Kifejtettük, hogy nem az egészség, nem az anyagi helyzet a főok, amely miatt annyi család a gyermekáldás elől elzárkózik. Nem is a mai idők különös súlyos volta. Mert hiszen *Isten* minden körülmények között megadja a nehézséghez mért megfelelő segítő kegyelmeit. A nagy idők termik a hősokeket.

Az igazi ok a mai kor hithiánya, kishitűsége, *egoizmus*a, amely nem akar engedni kényelméből, élvezetéből, mulatságából, örömeiből senkinek

¹ Jegyesoktatás.

sem, még tulajdon gyermekének sem. Inkább ne legyen, minthogy vele osztozkodni kelljen!

Nagy csalódás ez! Hiszen így zárja ki magát az ember a legtisztább, legnemesebb örömeiktől, amelyeket e világ adhat.

Mily örömtelen, sivár az élet gyermek nélkül vagy csak egy-két elkényeztetett gyermekkel, ha *Isten* többet szánt volna.

Ha a terméketlen férj, feleség úgy hazatér egy-egy látogatásból, amelyet gyermekjátéktól, kacajtól visszhangzó népes családnál tett, nemde, minő céltalannak, üresnek tűnik fel előtte az élet? Mintha csak a teremő Isten mindenben éreztelné kedvellenységét, elégedetlenségét. A lelkiismeret is zaklatott s az örökkévalóság sem ígér semmi jót. A halálos ágyon nem lesz meghitt lélek, megbízható ápoló, aki pohár friss vizet nyújtson. lelkedről gondoskodjék, szemedet lefogja s aztán érted imádkozzék. Nem lesz, ki virágot ültessen sírodra, őrizze emlékedet, megőrizze nevedet. Az egy, akit a világra hívtál, az az elkényeztetett *egy*, sokszor oly hálátlan, vagy talán méltó büntetésképen megelőzött a sírban...

Ellenben minő boldog a családi otthon: talán egyszerű, szegényes, de Istentől megáldott, jól nevelt, egészséges, eleven gyermekcseregől népes.

Mily szép a *karácsony este* ily meghitt csa-

ládi körben, a jászol mellett a gyertyás fenyőfa árnyékában.

Mily öröm a szülőkre nézve a fejlődő gyermek elevensége, vidámsága, kedveskedése, találékonysága, kópésága, fejledező tehetsége s *erényes élete!*

Mily fenséges érzés egyiket a másik után készíteni, bocsátani az Úr asztalához! Minő családi ünnepek ezek!

Még aki szegény, de jó családban látott is napvilágot, ritkán panaszolja az otthoni nyomorúságot. Ha szűkösen is volt minden, de igények sem voltak. És a gondos szülők, gyengéd testvérek szeretete mindenért bőven kárpótolt.

És ha felnőnek — sok gond, fáradság s nélkülözés árán — azok a gyermekek és talpraesett, becsületes, hasznavehető emberek lesznek, embertársaik igazi jótevői, mily boldog önérzettel számolálja őket az őszülő édesapa, édesanya! Mily büszkén emlegeti őket! Ebből ez lett, abból az lett. De mind megállja a helyet, *Istennek*, embernek öröme telik bennük.

És ebben a szép eredményben nem kis része van *épen a család népességének s szegénységének*. A gyermek rá volt utalva, hogy dolgozzék s kevéssel beérje, mindent megtanuljon, mindenhez értsen, mindent megpróbáljon. Az erényt, erőt, ügyességet a *küzdelem* fejleszti ki, amelytől a jómód a gazdag gyermeket mentesíti.

Érdekes jelenség az is, ha az Úr a népes családból egyik-másik gyermeket kicsi korában

magához veszi. Úgy megsiratják, mintha az egyetlen lett volna. Nem volt az „amúgy is csak teher“, mint némelyek képzelik. De az az egy vigasz ilyenkor mindenestre megmarad, hogy van még több, aki *Istent* itt e földön hűen szolgálni fogja s jó szüleit egykor gondozza, ápolja. És minő boldogan húnyja le majd az ily szülő szemét. Halálos ágyát derék, jó fiúk, leányok, unokák környezik. Valamennyinek szemében ott a hála könnye. Csillogása minő sokatmondó! Drágább minden gyémántnál, drágagyöngynél az ilyen őszinte hálakönny. Mind imádkozik s fog imádkozni, míg csak él, a felejthetetlen, jó-ságos szülőkért. Van közöttük talán pap, apáca is. És a jó apa, anya szívében biztatón visszahangzik az evangéliumi ígért: „Minden, aki elhagyta (odaadta) ... *gyermekait* ... az én nevemért, százannyit kap és az örök életet fogja örökölni“. (Mt. 19. 29.)

És felszáll az apai, anyai lélek a halálos ágyról az ég magasára, hogy középpontja legyen egykor egy csillagtábornak, szebbnél-szebb lelkeknek, amelyek neki köszönik *Isten* után létüket, minden dicsőségüket, ragyogásukat, boldogságukat.

A nevelés.

Ámde a gyermek nemcsak lélet s életet igénnyel szüleitől, hanem nagy céljának megfelelő lelki, szellemi s testi nevelést is, amely nélkül az életnek sem sok hasznát venné, sőt „jobb lett

volna annak, ha nem született volna, az az ember". (Mt. 26. 24.) A nevelésről *A negyedik parancsban* már szólottunk; itt csak néhány megjegyzésre szorítkozunk.

Már a pogányok, kiket csupán a józan ész vezérelt, óriási jelentőséget tulajdonítottak a nevelésnek. „*Res sacra puer*“, „Szent dolog a gyermek“, szállott köztük szájról-szájra az íge, amivel azt akarták jelezni, hogy a gyermeket tisztelet s gond illeti meg.

Crates filozófus látva egyes szülők hanyagságát a nevelés ügyében, felkiált: „Polgárok! Mit gondoltok? Arra pazaroljátok minden időtöket, hogy vagyont szerezzetek gyermekeiteknek, lelkük képzésével pedig mit sem törődtek. Mintha okosabb volna vagyont, mint erényt hagyni nekik örökségben“.

Viszont *Aemilius Paulus* római konzulról, *Macedónia* meghódítójáról azt jegyzé fel a történelem, hogy gyermekei nevelésére a legelső tanítókat hívta meg *Görögországból*. Az oktatásnál maga is mindig jelen volt, hogy ezzel a tanítókat s gyermekeket szorgalomra és kitartásra buzdítsa.

Mennyivel súlyosabb felelősségterheli a nevelést illetőleg a keresztény szülőt, akit a gyermeki lélek mérhetetlen értékéről a hit is felvilágosít.

Az Egyház tanítói nem fogynak ki a keresztény nevelés fontosságának hangsúlyozásából. Szóljon meg néhány közülök.

„A szülők neveljék gyermekeiket *Krisztusnak*

és az örök életnek — mond *Szent Ágoston* —; oktassák, intsek, feddjék őket gyengédséggel és szigorral. Így teljesítenek családjukban mintegy püspöki tiszteet szolgálván *Krisztusnak*, hogy az örökkévalóságban is azzal lehessenek, aki mondja: Azt akarom, hogy ahol én vagyok, szolgálaim is ott legyenek.“

Aranyszájú Szent János pedig így ír: „Ne legyünk gondatlanok a nevelésben, jól tudván, hogy a gyermekek, ha *Isten* iránti kötelességeiket teljesítik, az élet minden viszonyai közt szerencsések és becsületesek lesznek. Mert a jól nevelt s erényes embert, ha még oly szegény is, mindenki tiszteli s becsüli, ellenben a rosszat és rakoncátlant, ha még oly gazdag is, mindenki kerüli és utálja. A jól nevelt gyermek azonban nemcsak másoknál vív ki tiszteletet, hanem nektek, szülőknek is kedvesebb, minthogy a természetes szeretethez még egy más, nem csekély alapja a szeretetnek is járul, t. i. a gyermek erénye. Sőt nemcsak kedvesebb, hanem sokkal hasznosabb is lesz nektek, mert megbecsül és istápol titeket öregsétekben“.

És *Szent Jeromos* így nyilatkozik: „A templomban kell nevelned leányodat, mint *Sámuelt* és a pusztában, mint *Jánost*, hogy ismeretlen maradjon előtte, mi a hiúság és bűn. Minden szó, amelyet hall, alkalmas legyen őt *Istenhez* vezetni“.

Salvianus, régi szentéletű keresztény író pedig a következő szép intelmet intézi a szülőkhöz:

„Tudjátok, minő gazdagságot kell Isten parancsa folytán gyermekeiteknek szereznetek? Nem aranyat, nem pénzt, nem büszke palotákat, nem magas várakat, nem nagy kiterjedésű birtokokat. Mindezt nem parancsolja *Isten*... Kevés az, amit parancsol, ámde ez a kevés üdvös. Könnyű, de szent. Rövid a szó, de nagy a haszna. Rövid az írásban, de örök a boldogságban. Így szól: „Atyák... neveljétek őket az Úr tanításában és fenytékében“ (Ef. 6. 4.), hogy az Istenbe helyezték reménységüket és el ne feledjék az *Isten* jótéteményeit és keressék az ő parancsait. (77. zs. 7.)

Ime, minő kincseket kíván, hogy hátrahagyjatok gyermekeiteknek, ime minő gazdagságot szeret ő, ime minő vagyont kell nekik szereznetek az ő parancsai szerint. Hitet, isteni félelmet, szerénységet, életszentséget, fegyelmet. Nem földieket, nem hiábavalót, nem mulandót, nem porlandót. És joggal!

Minthogy ő ugyanis az elevenek s nem a holtak *Istene*, méltán parancsolja, hogy gyermekeiteket oly javakban részesítsétek, amelyek által azok örökké élnek s nem olyanokban, amelyek örök halált hoznak reájuk. Mit fárasztod tehát magad, atyai szeretet? Mit kínszod magad földi, mulandó vagyon gyűjtésében? Nem adhatsz nagyobb gyermekeidnek, mint ha ahhoz a jóhoz jutnak általad, amelyet sohasem fognak elveszteni“. (De eccl. catholica.)

Ezeket az irányelveket a jámbor s szent ke-

resztény szülők csakugyan mindig szem előtt is tartották.

A sok példa közül csak egyet említünk fel, a *Megtestesülésről nevezett Szent Mária* bölcs nevelési módszerét.

Nevezett szent a leggyengédebb anyai gond-
dal iparkodott hat gyermekének szívébe minde-
nekelőtt az isteni szeretetet beleültetni. Hasonló-
kép szorgoskodott őket az igazság szeretetére s
minden álnokság és hazugság utálatára szok-
tatni. Arra is szigorúan ügyelt, nehogy gyerme-
kei a szolgaszemélyzet iránt durvák és gögősek
legyenek. Az ételben való válogatást meg nem
tűrte. Ruházatuk mindig egyszerű volt, nehogy
hiúkká s tetszelgőkké váljanak. Minden reggel
idejében kellett felkelniök, a reggeli imádságot
térdenállva együttesen végezniök, azután pedig
a szentmisét ugyancsak térdenállva hallgatniök.
Utána tanulás vagy egyéb hasznos foglalkozás
következett. Szórakozás vagy játék közben sem
hagyta őket soha magukra, mert közben-közben
ilyenkor is hasznos oktatást tudott nekik adni.
Az ily gondos nevelést aztán *Isten* a legszebb
eredménnyel koronázta.

A SZÜZI ÁLLAPOT.

Az Egyház tana és liturgiája — mint láttuk — magasztos felfogást árul el a házasságról. És méltán. Tiszteletreméltó, szent dolog a házasság: szerzője miatt, aki maga az *Isten; céljából* kifolyólag, amely nem egyéb, mint az Egyháznak fiakat, a mennyországnak szenteket adni. Fenségessé teszi a házasságot *misztikus jellege*, mert *Krisztusnak* s Egyházának egyesülését a legtokéletesebben jelképezi. Végül *szentség*, kegyelemforrás.

De mégis, a teljes igazság kedvéért nem szabad elhallgatnunk, hogy van, ami a házasságnál is nagyobb, szentebb, magasztosabb s ez a *szüzi állapot*.

Maga *Krisztus* úgy állítja azt a házassággal szembe, mint aminek értelmét, értékét csak aránylag kevés kiválasztott lélek tudja felfogni. (Mt. 19. II.) *Szent Pál* bővebben is megmagyarázza ezt: „Aki házasságra adja — úgymond — szüz leányát, jól cselekszik, de aki nem adja, *jobb*an cselekszik... *boldogabb* lesz, ha úgy marad, az én tanácsom szerint. Hiszem pedig,

hogy bennem is az *Isten Lelke* vagyon“. (Kor. I. 7, 38. 40.)

Ez az isteni *Lélek* sohasem szünt meg ébrentartani az általa vezérelt Egyházban a szüzi állapot iránti nagyrabecsülést s a szent hagyomány ajkán valóságos dicshimnuszokat zeng neki. Már római *Kelemen*, aki két levelet hagyott hátra a szüzességről, így ír: „Ennélfogva a szüzeket, akármily nemhez tartozzanak, dicsőbb névvel ruházzuk fel, mint aminő a fiakból és leányokból származó tisztelet. Magasztosabb lakóhely van nekik kilátásba helyezve. (T. i. mint a házasoknak.) A házastársakat velük össze sem lehet hasonlítani, ha mindjárt szentségben tündökölnék is és ágyuk szeplőtelen“. *Tertullian* a szüzeket „angyali családból származottaknak“ mondja. *Szent Cyprián* a szüzeket az Egyházból sarjadzó virágnak, a lelki malaszt díszének és ékességének, *Krisztus* nyája kitünőbb részének, *Isten* földi angyalainak nevezi. *Szent Ambrus* alig talál szavakat a szüzesség kellő dicsőítésére: „Nem azért dicséretre méltó a szüzesség — úgymond —, mert a vértanukban felleljük, hanem mivel vértanukat szül. De ki képes emberi ésszel felfogni, amit a természet törvényei nem tudnak felölelni? Vagy ki képes élőszóval ecsetelni, ami a természet művét meghaladja? Az égből fakadt, amit a földön utánozunk. És nem is méltatlanul keres égi életmódot az, aki az égben talál magának jegyest. Senki se csodálkozzék tehát, hogy

(a szűzeket) az angyalokkal hasonlítják össze, mint akik az Úrral kelnek egybe. Ki tagadja tehát, hogy a szűzi élet az égből eredt, amelyet nem egykönnyen találtunk fel itt a földön, amíg *Isten* halandó testet öltve e földre alá nem szállott“. Csak még a mézajkú *Szent Bernátot* idézzük. „Mi ékeesebb a tisztaságnál — kérdi ő —, amely ... emberből angyalt alkot? Van ugyan különbség a szűztiszta ember és az angyal között, de csak boldogságra és nem erényre nézve. Jóllehet az angyalnak tisztaságát boldogabbnak, de az emberét szilárdabbnak tartjuk.“

Az ősi Egyház kiváló tiszteletét a szűzi állapot iránt a *katakombák* kőbeírt theológiája, képei, festményei is fényesen igazolják.

Már *Szent Priscilla* temetőjében találunk egy, az első századból eredő képre, amely a „*lefátyolozandó szűz*“ felavatását ábrázolja. Az emelvényen éltes férfiút veszünk észre, akiben öltönyéről s hajkoronájáról minden hozzáértő könnyen a püspökre ismer. Előtte áll a leány szűzi fátyollal kezében. Balra a leánytól más alakot látunk, aki — úgy látszik — a püspök szerepét ábrázolja. A püspök ujjával a fátyolra mutat s mint a taglejtése elárulja, épen beszédet tart.

Sok helyen a sírfeliratok is világosan céloznak a szűzek kiváltságos helyzetére az ősi Egyházban. A szűzeket ugyanis „*Istennek* szenteltéknek“, „szent szűzeknek“, „*Isten* szolgáloinak“, „*Krisztus* jegyeseinek“, „isteneseknek“ nevezik.

Ily felírásokat találunk: „Az oly annyira méltó és érdemes szűznek“. (*Szent Cyriacának.*) „Itt nyugszik békességben *Krisztus akaratából*“, „*Agapetilla Aurelia Isten* szolgáló leányának, ki nyugszik békességben“, „Kimult *Praetiosa* még csak tizenkétéves (és máris) szűz leányzó *Istennek és Krisztusnak* szolgálója“.

Másutt megint temetési tilalmat találunk bizonyos helyre, vonatkozólag, amely csakis a *szűzekkel* tesz kivételt.

És ez az evangéliumi örökség, a szűzességgért lelkesedő áldozatos szellem, sohasem szűnt meg dicsfénnyel övezni *Krisztus* Egyházának arculatát.

És mikor *Luther* s reformátor társai az Egyháznak ezt a dicsőségét elméletben s gyakorlatban szemérmetlenül a sárba akarják tiporni, a *trienti* atyák *mint hitágazatot* hirdetik ki velük szemben: „Ha valaki azt mondja, hogy a házasság állapot többet ér a szűzi állapotnál vagy a nőtlenségnél és hogy nem jobb és üdvösebb szűzességben vagy nőtlenségben maradni, mint házasságba lépni, az legyen kiközösítve“.

A szűzi állapot lényege s természete.

Vannak nem kevesen, akik a szűzi állapotban csak a *negativumot*, vagyis azt látják és ismerik, amit az nélkülöz, amitől megfoszt, eltölt. Épen ezért száznakoznak felette, lesajnálják, sőt kigúnyolják azt. *Ellen Key*, a házasságletről lemondó-

kat a szerelem műkoplalóinak nevezi, „akik az emberiség életértékének emelése szempontjából jelentéktelenek”. Ez utóbbi szempontból találóak is e szavak azokat illetőleg, akik *csak* azért nem akarnak férjhez menni, házasodni, mert féltik kényelmüket, függetlenségüket s az élvezet, amelyeket a szabad élet biztosít számukra. Ha az ilyenek azt vélik, hogy ők valamivel többek, mint a gondokkal küzdő, gyermekneveléssel vesződő családapa, családanya, ám akkor nagyon tévednek. Kétségkívül nem ezekről szól az Írás, hogy „*jobban cselekszenek*” és „*boldogabbak lesznek*”; nem az ilyeneket magasztatják a Szentatyák s övezi tisztelettel s dicsőséggel *Isten* Egyháza. Az effajta nőkről méltán mondja ugyan csak *Ellen Key*, hogy „az asszony gyermek nélkül: fa gyümölcs nélkül, élet tartalom nélkül”.

Ez volt már a régi pogányság felfogása is. *Sophokles Antigonéja* folyton csak azon kesereg, hogy menyegző nélkül, szüzességben kell az árnyak birodalmába átköltöznie. *Euripides* az ő szegény *Hippolytusát*, *Artemis* barátját, szűzen engedi a sírba szállni. Mikor ez haldokolva édesatyját arra kéri, hogy sápadt arcát borítsa szemfödővel, egyben feljajdul azon, hogy liába maradt életében tiszta és erős s szerelem s élet dolgában megesalottan kell hádesznie (az alvilágnak) küszöbét átlépnie. A római polgár is, bár tisztelte a vesztaszűzet, de irtózott mégis attól a gondolattól, hogy tulajdon leányát ennek a hivatásnak szentelje s tetemes összegeket áldo-

zott, hogy azt ettől a kiváltságos, de terméketlen állapottól mentesítse.

Ámde a keresztény felfogás szerint a szüzesség nemcsak negatívum, nem csupán nélkülözés, lemondás és áldozat. Van benne egy *pozitív* elem is s az a leglényegesebb. Világosan rámutat erre *Szent Pál*, mikor azt tanítja: „Aki feleség nélkül vagyon, azokról szorgoskodik, melyek az Uréi, mint tessék az Istennek. Aki pedig feleséges, azokról szorgoskodik, melyek e világiéi, mint tessék feleségének és megoszlott. A férjtelen asszony és a szűz azokról gondoskodik, melyek az Uréi, hogy szent legyen testében és lelkében. Aki pedig férjnél van, azokról gondoskodik, melyek a világiéi, mint tessék férjének“. (Kor. I. 7. 32—34.) És valóban, mint már *Szent Ágoston* is megjegyzi „mi nem azt magasztaljuk a szűzekben, hogy szűzek, hanem hogy *Istennek* szentelt, jámbor önmegtartóztatást gyakorló szűzek“.

Még magában a szüzi *Istenanyában*, minden szűzek anyjában s királynéjában sem annyira azt ünnepeľjük, mert minden szeplőtől mentes, hanem mert hittel, reménnyel szeretettel, az Úr iránt odaadással teljes. A mi szemünkben — mint mondja *Szent Bernát* — az ő ruhája azért oly fehér, mert a szíve oly melegen ver *Istenért*.

A keresztény szűzet tehát főkép a *Krisztussal* való lelki eljegyzése teszi azzá, ami. Ezért ad neki az Egyház fátyolt s gyűrűt. A feltétlen testi tisztaság ennek a lelki eljegyzettségnek csupán természetszerű velejárója.

A szüzi állapot kétféle alakja.

A szüzi állapotnak mintegy hivatalos keretét a férfi s női szerzetes rendek adják meg. Erről az alakjáról azonban „Az egyházi rendhez“ csatolt függelékben már elég bőven szólottunk. Jellemzésére itt csak *Joh. Friedr. Böhmer* protestáns történetkutató szavait idézzük. „Oly szívesen időzöm a zárdák története mellett, amelyeknek erkölcsünket, műveltségünket köszönhetjük s amelyekben a sehol sem hiányzó emberi gyarlóság mellett annyi erő, lelki nemesség nyilatkozott meg az évszázadok folyamán“.

Mi e helyt a szüzességnek azt az alakját óhajtjuk kissé bővebben méltatni, amelynek nem zárda adja meg a keretet, hanem amelynek élte-tője, fenntartója csupán az ideális gondolkodásmód, az áldozatkész szeretet.

Nem azokról az aggregényekről, vénlányokról van tehát itt szó, akik nem viszonzott vagy talán fel sem ajánlott szerelmüket most már kutyákra, macskákra s madarakra pazarolják s a szüzeségnek inkább csak torzképeit szolgáltatják.

Azokról a nemes jellemekről beszélünk, akiket a házasság köteleitől való szabadságuk arra indít s arra tesz alkalmassá, hogy annál inkább másoknak s a közjónak éljenek.

Igen sok nő van főleg napjainkban, aki részint szabad elhatározás, de többnyire akaratán kívüli álló körülmények folytán nem megy férjhez. Öreg apáról vagy anyáról kell gondoskod-

nia, beteget ápolnia, kicsiny testvért nevelnie. Aztán lassan eljár felette az idő s a helyzet azt az elhatározást érleli meg benne, hogy ő már csak megmarad „az Anyaszentegyház tiszteletére“, a szüzi életben.

És valóban mérhetetlen az a haszon, amely e lelkekből a családra, Egyházra s az egész keresztény társadalomra árad. Ezek a szüzek — az emberiségnek mondhatnók — látható őrzőangyalai. Nagyok az érdemeik a családi körben. Ők tartják fenn nem ritkán otthon a vallásos lelkületet, pótolják a nevelés körül, amit szüleik, házas testvéreik elmulasztanak. Önzetlen szerepük annál szebb, mert hiszen ők a családi életnek inkább csak a terheit viselik, sok örömét, vigaszát pedig nem élvezik.

Az ily szüzi lelkek továbbá a lelkipásztoroknak szinte nélkülözhetetlen segítségei. Rendben, tisztán tartják a templomot, díszítik az oltárakat, gondozzák a templomi ruhákat. Ők oktatják nem ritkán a tudatlanokat, térítik meg a bűnösöket, ápolják lelkileg s testileg a betegeket, terjesztik a jószellemű sajtótermékeket. Az egyleti életben egyszerűen nélkülözhetetlenek.

Nevezetesen kimondhatatlan áldást jelentenek az Egyházra a szüzek, mint tanítónők, hitoktatónők. Azt az anyaságot, amelyet a természet beléjük oltott, itt tudják valójában természetes és természetfeletti módon érvényesíteni. Épen azért nőre nézve alig is van szebb s alkalmasabb, mint a tanítói, nevelői pálya. És a gyermekek annál

melegebben ragaszkodnak az ő tanítónéniökhöz, kisasszonyukhoz, mert érzik benne az anyát s tisztelik a szűzet.

Egy-egy ideálislelkű leány, mint tanítónő letelepszik a községben s csakhamar a gyermekek révén minden szív középpontja. Ő lesz a falu tanácsadója, orvosa, sőt bizonyos értelemben papnője is. Mindenki érzi, hogy az Úr van övele s áldott ő az asszonyok között.

És akárhány ily tanítónő, többnyire kongreganista, szent hivatása boldogító tudatára ébred. Átérzi *Szent Pál* tanácsát, ha nem megy férjhez „*jobban cselekszik . . . boldogabb lesz*“. És egy ihletett szent órában fogadalommal köti le magát a szűzi, *Istennek* szentelt életre. Ily fogadalmat azonban csak érett megfontolás után s a lelkiatyánk tanácsát kérve, annak belecigyzésével tehetünk.

M. I. N. D.

FORRÁSMUNKÁK.

- Bougaud:* Kereszténység és korunk.
Cathrein: Moralphilosophie II.
Katschthaler: Katholikus ágazatos hittan.
Könn: Auf dem Wege zur Ehe.
Meszlényi: Házassági köteléki perek.
Mihályfi: Az emberek megszentelése.
Nagy: Hitelemzés példákban.
Noldin: Summa, Theologiae Moralis.
Schermann: A házasságjog kézikönyve.
Schilgen: Im Dienste des Schöpfers.
Sipos: Enchiridion Juris Canonici.
-